ЕЛЕМЕНТАЛ

Роман

Любомирові Шкоруті, котрий викупив мене із неволі

На відміну від інших книжок, у цьому романі власні назви та імена не змінено. Інша річ, що деякі персонажі офіційно живуть під псевдо і до певного часу не мають права на розтаємничення свого походження.

Автор

Частина перша

1

Початок цієї темної історії я люблю називати витоками, бо вона й справді витікає із тієї надмірної дози джину, яку я дозволив собі у нашому полковому барі "Поглинач змій". Взагалі-то я п’ю нечасто, як і личить дикому гусакові, але іноді таки надолужую втрачене, особливо у стані глибокого смутку за справжнім борщем та нормальною жінкою. Саме так сталося і під ту веселу оказію, коли я "випустив джина із пляшки" і він підхопив мене у вихор зовсім непередбачуваних подій.

На початку травня, коли наш Леґіон святкує свою найбільшу перемогу "Камерун", тут оголошують день відчинених дверей, і недоступна територія псів війни перетворюється на прохідний двір. Сюди сунуть всілякі гості, журналюги, клошари, роззяви і навіть дівулі з непристойно припухлими губами та надією влипнути в якусь романтичну пригоду. Іноді це їм вдається, як, наприклад, моїй веснянкуватій ластівці Ніколь, котру я, скориставшись "відчиненими дверима", затягнув тоді до бару, аби подратувати гусей із нашого секціону[1]. Крім усього, я хотів віддячити Ніколь за бурхливу нічку,

проведену в її однокімнатній квартирці, схожій на келію грішної черниці. А може, то й справді була келія, адже старовинний будинок, у якому змостила гніздо моя ластівка, колись належав монастиреві. Я в це повірив одразу, бо ліжко Ніколь займало всю кімнатину, і в квартирі ще залишалося місце тільки для тісної душової, де, звичайно ж, можна було й помолитися. Саме там я роздивився на зворушливе ластовиння Ніколь, яке на розпашілому тілі проступало в найнесподіваніших місцинах.

Але тоді, в барі, його видно було не скрізь, хоча стрейчева сукня Ніколь приховувала лише її найвразливішу плоть. Та цього виявилося достатньо, аби необачний бугай Марек порушив святе правило леґіонера: "Ніколи не кажи зайвого". Видно, він уже хильнув не менше за мене, бо відразу, як тільки ми сіли за сусідній столик, так одвісив нижню губу, що на неї можна було повісити ковіньку.

Ніколь усміхалася до всіх і до всього. Ніколь цвіла і пахла — пахла дражливими парфумами і минулою ніччю. Її тішило це всуціль чоловіче товариство, це хмільне тирло, де зібралися до водопою самі жеребці, і вона всією собою вбирала їхні відверті погляди і від того ставала іще гарнішою, змінювалася на очах, як змінюється сумне дерево Молукських островів під свіжим подихом ночі. Ніколь і сама без особливої сором’язливости позирала довкруж, і я навіть помітив, як її погляд зупинився на автоматі, який випльовував нам безкоштовні презервативи.

— А це правда, що вам заборонено одружуватися? — зі щирою цікавістю запитала вона.

— Авжеж, вісім років.

— Вісім ро-о-о-о-оків?

— Дрібниця, — сказав я. — Почекаєш?

— Звичайно. — Ніколь охоче приставала на будь-яку гру. — Подумаєш, якихось вісім років. Мені не буде ще й тридцяти. А тобі?

— А мені буде… Ідеальний час для одруження.

— Ти чудо, — вона провела пальцями по моїй щоці. Ох, ця сластолюбна рука — млосно-лінива, трошки волога від збудження, але завжди певна себе.

Я знов приклався до склянки із джином, уже не відчуваючи гострого смаку ялівцю.

— А це правда, що ви їсте змій? — спитала вона.

— Брехня, — сказав я. — Ми їмо жіночі серця. Чи принаймні бичачі яйця.

— О! — засміялась вона. — А чим запиваєте?

— Дощем.

— Дощем? — Ніколь так сміялася, як сміються дуже щасливі або дурненькі жінки, що, власне, одне й те саме. Але вона й далі розквітала і пахла, як нічне дерево Молукських островів, і всі зглядалися на нас; навіть тверезий бармен Сиріл уже вкотре показував мені великого пальця.

Отоді-то все й зіпсував Марек, бо від заздрощів бовкнув таке, що відразу видавало його постійну прописку.

— Де ти підчепив цю рябу кобилу? — спитав він російською і зморщив свою монголоїдну плескату мармизу.

Може, ще все обійшлося б, але, правду кажучи, я недолюблював цього пихатого москаля, до якого навіть не приставало лагідне ім’я Марек. Я вже знав, що він служив у Росії і під час якоїсь сутички порішив там свого взводного. Дійшло до того, казав Марек, що той надзюрив у кухоль і примушував його випити. Якщо так було насправді, то я нічого не маю проти, але все те мені видалося леґендою, коли в Конґо цей гевал застрелив старого неґра тільки за те, що той десь поцупив камуфльований комбез і перевдягнувся в нього.

А в барі мене найдужче зачепило за живе те, що Ніколь не розуміла російської, проте відчула, що мова про неї, і любенько всміхнулася Марекові.

— У мене таке враження, що ти й сьогодні лигнув сечі,— стромив я шпильку в його болюче місце. Я промовив це майже з московським акцентом, але йому не дійшло.

— Що ти сказа-а-ав? Ану повтори!

— Не пий сечі, бо вона б’є тобі в голову.

— Ти, салоїд! — він підскочив до нашого столу і вхопив мою ж таки, ще недопиту пляшку із джином.

Мені зовсім не хотілося вирушати услід за доблесним російським взводним, що поліг смертю хоробрих від руки Марека, та бідолашним неґром, а тому, зводячись на рівні, я зацідив бугаєві поміж роги з такого розрахунку, аби цього вистачило на кількахвилинну амнезію. Але я таки був на добрячому підпитку, бо трішечки не вгадав — під щиколотками пругко хруснуло перенісся, і Марек завалився навзнак на підлогу. Він таки знепритомнів і навіть не подбав про мій недопитий джин — пузата пляшка випорснула з його руки і вибухнула, як протипіхотна ґраната, розбризкуючи навсібіч осколки. Мені навіть здалося, що Марек також, як пійло, розпливається по підлозі і його доведеться збирати в коряк.

Ніхто нічого не зрозумів. Як і бідна Ніколь. Бо замість того, щоб ще одну нічку відмолювати гріхи у її келії, я отримав двадцять діб прізону[2].

Однак порівняно з нашою конотопською "губою", де колись прищакуватий лейтенантик-суворовець примушував мене переганяти воду з калюжі в калюжу, прізон — це просто розкішний курорт на березі Середземного моря. Дали тобі в руки ґазонокосарку — і вперед, стрижи, хлопче, травичку, якщо сверблять кулаки, а коняча доза спиртного вибила з голови настанову нашого психоаналітика Андре Сіяка: "Нам не потрібні горили, які здатні віддубасити кого завгодно в барі,— казав він. — Ми надаємо перевагу хлопцям, які можуть відвідати бар, та, зрозумівши, що це не найкраще місце, вчасно звідти піти".

Усе це, звичайно, так, і я лиш дивуюся, чому цих "не найкращих місць" ніколи не бракує у нас під самісіньким носом. Невже тільки для того, щоб кровні грошики поглиначів змій не осідали десь осторонь? Аби їх не жертвували, наприклад, на монастирі та інші благодійницькі справи?

Косарочка дзумрить у моїх руках, як бджола, і під її дзижчання так гарно думається. Особливо про борщ і нормальну жінку. Цікаво, чи Ніколь знає, що на світі є борщ, сало, вареники і є путня горілка, а не всі оці їхні підсолоджені сцяки, що так по-дурному б’ють у голову? Що, окрім стрижених ґазонів, є високі некошені трави, в яких із нормальною жінкою може втопитися навіть такий неперевершений плавець, як я, найкрутіший плавець спецсекціону "Жаби", якому на воді і під водою підвладне все.

А втім, я люблю, як пахне скошена трава. Так ще пахне від молодого жеребця, який жує конюшину, зазеленюючи свої шовкові заїди, і, щоб швидше збігав час, ти можеш уявити себе конем, тим більше, якщо ти ще недавно спав із рябою кобилою, ти вже, вважай, став жеребцем, який випасає ось ці соковиті галявини — чим більше трави, тим краще. Перевтілюватися дуже легко, тут не потрібно жодних зусиль, особливо

якщо ти вже давно не людина, а звичайнісінький елементал — істота, яка живиться стихіями.

Втім, той-таки наш психоаналітик Андре Сіяк каже, що елементали (це його улюблена тема) стоять не нижче за людину і відрізняються від неї лише тим, що в них не одна душа, а кілька. Різниця полягає в тому, каже Андре Сіяк, що ми не походимо від Адама. Так, ми зодягаємося, закохуємося, іноді навіть одружуємося, але діти належать не нам. Ми розчиняємося в людському натовпі і знаємо все, що відбувається навколо. Щоправда, дехто із нас залишається на рівні рослинного існування, однак той, хто навчиться підкоряти собі всі стихії, хто зуміє живитися ними, як жаба живиться комахами, той зможе все.

Невдовзі мені дадуть шанс переконатися в цьому, та поки що я, звичайнісінький жеребець, випасаю траву. Її сік аж бризкає з-під гребінця косарки і лоскоче мою… ні, не душу, адже їх у мене багато, а це все одно, що немає жодної. Натомість я маю хіба що міцну грудну клітку, в яку час від часу хтось підкидає зозулині яйця.

Але якщо я, пане Сіяк, не походжу від Адама, то чому ж тоді під час відбору до Леґіону, під час тестування ви серед багатьох хитрих запитань поцікавилися, чи мій батько спить із чужими жінками? А може, саме тоді ви й віднесли мене до елементалів, коли я сказав, що ні, не спить, і взагалі я мав би сумнів, чи мій татусь торкався коли-небудь жінок, якби я не з’явився на світ. Вам це дуже сподобалось, пане Сіяк, дуже. Ви навіть не перепитали, як же я сумнівався б, не народившись, бо саме таким, ненародженим, я вам і був потрібний. То я добре придумав з тією відповіддю.

Так само, як ось тепер із цим конем. Хай-но вийду з прізону — першого ж вечора подамся до Ніколь у монастир і скажу, що я напашений жеребець, а вона голодна лошиця. Ніколь шизіє від таких розваг, тоді ластовиння ще дужче проступає на її обличчі, і вона стає схожою на юну Ані Жирардо. Чому, власне, схожою, вона справді нею

стає, для елементала це просто дрібничка — заволодіти Ані Жирардо, Сінді Кроуфорд чи ким завгодно.

Ось тільки випасати ґазони ще доведеться сімнадцять днів, і за цей час перевтілення можуть довести мене до того, що я заіржу.

Але я недаремно так часто згадував Андре Сіяка, бо невдовзі асфальтовою доріжкою до мене підкотив чорний "пежо", і за його кермом я впізнав біле, наче вимочене у хлорці, обличчя нашого психоаналітика.

— Є р-р-розмова, — сказав він українською, і лише хрипливе "р" видавало, що він народився у Франції.

— За що ти зламав йому носа? — спитав Сіяк уже в машині, коли я перевдягнувся і ми з вітерцем помчали рівненькою трасою невідомо куди.

— За сало, — сказав я.

— Він що — вкрав у тебе сало? — засміявся Сіяк. Навіть його білі зуби видавалися жовтуватими на тлі неприродно білого обличчя.

— Ні, повівся по-свинському.

— Ти не казав, що володієш… цими східними штуками. Ти багато від нас приховав.

— Які там східні штуки? — знизав я плечима. — У нас своїх вистачає.

— Бойовий гопак? — іронічно спитав він.

— Ні, прямий удар поміж роги. Бугая валить. Або захват попідсилки. Але веслування і плавання у мене справді на першому місці.

— Ти знав, що карате і всякі такі дурниці у нас не в пошані, так?

— Звісно ж.

— І знаєш чому? — спитав він.

Я милувався автострадою, по обидва боки якої височіли неонові ліхтарі, хоч їхали ми не містом, — тут і там зеленіли виноградники, лиш де-не-де видніли черепичні дахи. Сіяк тримав стрілку спідометра під дві сотні і не зводив очей з дороги.

— Знаю, — сказав я. — Дехто вважає, що це є причиною зайвих конфліктів.

— Ні, не тільки. Просто це викаблучування потрібне лише в гівняних американських фільмах. Де один недоносок калічить цілу армію. А ти ж уже знаєш, що так не буває?

Я вирішив, що на це запитання відповідати не обов’язково. Зрештою, то була тільки прелюдія до набагато важливішої розмови — така собі розминка, яка ні до чого не зобов’язувала.

Перед естакадою Сіяк скинув швидкість, і синій щит шляхової розв’язки підказував, що ми десь між Тулоном і Ніццою. Отже, територія нашого полку лишилася позаду, і мені ближчим часом не світила зустріч ні з язикатим Мареком, ні з благочестивою Ніколь, чий солодкий язичок, здається, був призначений зовсім не для розмов.

Сіяк також зрозумів, що пора переходити до головного, і, скориставшись меншою швидкістю, повернув до мене своє крейдяне обличчя.

— Ти добре знаєш Чечню?

Запитання було трохи несподіваним, і я подумав, що Андре Сіяк, безперечно, фахівець винятковий: на таку службу, як у нього, альбіносів не беруть.

— Ні,— сказав я. — Був там, ото і все.

— На чиєму боці?

— На нашому. Ви ж знаєте.

Йому це сподобалося: і те, що "на нашому", і те, що "він знає". Я не став його розчаровувати поясненням, що був я там на... своєму власному боці.

— Є одна пропозиція, — сказав він те, що вже давно було зрозуміло — просто так із прізону нікого не забирають, навіть якщо ти незамінний елементал спеціального секціону "Жаби". Але Сіяк витримав ще одну кілометрову паузу і повторив:

— Саме пропозиція — не наказ. Тобто ти можеш відмовитись. Якщо погодишся — оплата подвійна, як за бойову операцію. А в разі відмінного виконання — винагорода. Півмільйона франків.

Моєю грудною кліткою пробіг холодок. Не тільки тому, що вражала сума в сто тисяч баксів, а ще й через те, що вона якраз дорівнювала страховому відшкодуванню за мою смерть.

"Пежо" вже з'їхав з автобану і котився вузькою бетонованою дорогою серед поля. Зупинився перед шлаґбаумом "STOP", той піднявся угору, як ґільйотина.

— То що, їдемо далі? — спитав Сіяк. — Подумати ще буде час.

Здавалось, він просто грається зі мною, випробовує на ще один тест, адже поки що не було про що й думати — хіба подумки лічити купу грошей, яких вистачить мені не лише на пристойний пам’ятник, але й на скромний мавзолей.

Попереду була ще ґратчаста металева брама, яка теж відчинилася автоматично (цей чорний "пежо" і його господаря тут добре знали), а далі ми зупинилися перед дерев’яним двоповерховим будиночком, який здивував мене своєю непоказною простотою. Тоді я ще не знав, що навіть військовий штаб НАТО (не Брюссельська штаб-квартира, а саме польовий SHAPE) тулиться у таких же непримітних клунях.

Всередині теж не було нічого особливого, тут стояла лінива тиша, і вартовий леґіонер у білому однострої не подав ані звуку, лиш витягнувся у струну.

Ми східцями піднялися на другий поверх, і тільки тут, проходячи довгим вузьким коридором, я побачив на дверях банальні конторські таблички з написами "Відділ з питань планування й політики", "Відділ оперативного реаґування", "Відділ моніторинґу міжнародних кризових ситуацій"...

Авжеж, саме ці останні двері штовхнув Андре Сіяк і пропустив мене наперед.

У приймальні за комп’ютером сиділа породиста кобилка в дим-окулярах, з розкішним буланим хвостом, схопленим угорі чорним бантом, і я, згадавши своє пасовисько, ледве не заіржав. Може б, це ще зрозумів тонкий психоаналітик Андре Сіяк, але не господар кабінету, який видавався аж надто суворим, хоча зодягнутий був у цивільне. Проте не відомо, чи то він сірий твідовий костюм підібрав до сірих очей, чи, навпаки, підігнав сірі скляні очі до свого дорогого костюма. На його

місці я, наприклад, був би значно поштивішим з потенційним володарем ста тисяч баксів і, можна сказати, франковим напівмільйонером.

На відміну від Андре Сіяка він без жодних передмов подав мені кольорову карту невеличкого формату і попросив запам’ятати всі населені пункти, обведені червоними кружечками. Таких було п’ять.

Не минуло й хвилини, як знавець міжнародних кризових ситуацій простяг руку і, забравши мапу, подав мені таку саму, але цього разу без географічних назв. Тобто це вже була бліда контурна копія попередньої.

— Позначте об’єкти, які ви запам’ятали, — звелів він і подав мені червоний маркер.

Це нагадувало гру в хрестики-нулики, але я слухняно позначив у центрі Грозний, ліворуч північніше — Моздок, праворуч — Гудермес, а південніше ще два нулики — Ножай-Юрт і Ведено.

Якусь мить повагавшись, я трохи відступив од Моздока і для повного кайфу таки поставив хрестик.

Він узяв мапу, оглянув її і подивився на Андре Сіяка. В його сірих очах не було ні задоволення, ні здивування. Тільки холодний спокій. Потім він перевів погляд на мене.

— А що це за хрест?

— Там мене поховали, — сказав я.

2

Я вилетів на Північний Кавказ як представник Міжнародного Червоного Хреста, і, дрімаючи в череві вантажного "боїнґа" (чого мені

найбільше бракувало в Леґіоні, то це сну), я сну… сну… снував собі думочку, що хрест — то таки особливий знак, який, крім усього, має ще й силу провидіння. Варто було мені намалювати його червоним маркером на контурній мапі, як він уже перемістився на мої груди, — це був пільговий знак війни — не стріляти! — хоча й нагадував той-таки хрест в оптичному прицілі.

Я вилетів на Північний Кавказ як представник Міжнародного Червоного Хреста, і, дрімаючи в череві вантажного "боїнґа" (чого мені найбільше бракувало в Леґіоні, то це сну), я сну… сну… снував собі думочку, що хрест — то таки особливий знак, який, крім усього, має ще й силу провидіння. Варто було мені намалювати його червоним маркером на контурній мапі, як він уже перемістився на мої груди, — це був пільговий знак війни — не стріляти! — хоча й нагадував той-таки хрест в оптичному прицілі.

Це я вдруге вирушав у ті краї, причому обидва рази, можна сказати, з однаковою місією "cherchez la femme"[3]. Та якщо першого разу я самотужки подався в те пекло наосліп і голіруч, то тепер моя "червонохресна" місія мала чітко вироблений план і надійне забезпечення. На перший погляд, завдання було іграшковим. Я навіть не міг допетрати, звідкіля набігали оті сто тисяч, — власне, сама винагорода і видавалася найнебезпечнішою в цьому вояжі, оскільки, вочевидь, припускала неабиякий ризик. Інакше все скидалося б на романтичну прогулянку, та ще й у парі з "дорогоцінною" кралею, котру я мав підібрати в одній глухій місцині і, пильнуючи, щоб з її голови не впала волосина, доправити до Марселя.

— Федерали полюють не лише на чеченських лідерів, а й на всіх їхніх родичів, — ще тоді сказав шеф відділу кризових ситуацій.

— У Басаєва вже немає нікого, — я подивився в його сірі скляні очі, але вони так і лишилися непроникними. — Тепер це самотній вовк.

— Однак не треба забувати, що в заручники потрапляють і представники міжнародних організацій. І не тільки в заручники. Яка ймовірність того, що вас там можуть упізнати?

— Майже ніякої,— сказав я.

— Майже… Цього "майже" не виключає навіть ваша тамтешня смерть?

— Знаєте, що з цього приводу сказав генерал Дудаєв?

— З якого приводу? — не зрозумів він.

— Найцікавіше у цій війні настане тоді, коли мертві почнуть повертатися з того світу.

— Мертві? З того світу? Ці кавказці уміють розмовляти афоризмами. Але за тією пишномовністю не завжди збагнеш, що вони мають на увазі.

Що і кого мав на увазі генерал, знав, мабуть, тільки він один, і з мого боку було б недоречно зараз тлумачити суть його слів, які я вперше почув від Султана Аржа, тобто Султана Чорного із села Гухой. Та саме тоді він розповів моторошну історію про поховання першого грузинського президента Звіада Гамсахурдіа, котрий під час вигнання знайшов собі прихисток у Чеченії. Взагалі-то Султан Арж був зовсім не чорний, він мав русяве волосся і сині очі, які часто бувають у чеченців, і хоч зростом сягав під два метри, скидався на велетенську дитину, наділену, як у леґендах, неприродною силою. Єдиним, кого боявся Султан, був Аллах, і лише раз у житті його спиною повзали мурашки.

На початку січня 1994 року надійшла сумна звістка про самогубство Звіада. Для тих, хто хоч трохи знав опального президента, це була приголомшлива несподіванка, адже він тільки-но вирушив із Грозного у Західну Грузію, щоб очолити рух за відновлення конституційного ладу в

своїй країні. Світ розгубився у здогадах і підозрах, подейкували про таємниче вбивство і тяжку хворобу Гамсахурдіа, через яку він, мовляв, у відчаї наклав на себе руки, а тим часом вдова президента звернулася до Джохара з проханням про посередництво між родиною Гамсахурдіа та режимом Шеварднадзе у справі з’ясування справжньої долі її чоловіка.

Джохар відразу розпорядився створити урядову комісію, яку очолив Зелімхан Яндарбієв. Окрім міністра закордонних справ Юсефа Шамсуддіна, радника Дудаєва Гелані Ахмедова, до неї увійшло ще кілька дебелих хлопців, серед яких в охороні був і Султан Чорний.

Зв’язалися з Тбілісі, де, на превеликий подив, чеченську комісію прийняли без жодних заперечень і на найвищому рівні, хоча й з неприхованою насторогою. Річ у тім, що тут нічогісінько не знали про обставини загибелі Звіада, а дізнатися дуже кортіло, і вже в аеропорту чеченців зустрічали високі урядовці та керівники спецслужб.

Де? Коли? Як? Ці запитання однаковою мірою хвилювали і генпрокурора, і того ж таки Шеварднадзе, який також прийняв Яндарбієва без жодних зволікань.

Але Зелімхан Яндарбієв був не лише державним діячем, а ще й поетом, а тому із завеликою дозою красномовства почав з того, що Звіад Гамсахурдіа — видатний син свого народу і його належить поховати поруч із грузинськими царями.

Шеварднадзе змінився з лиця і, зворухнувши жовнами, різко перебив Яндарбієва:

— Ніякий він не син! Не син і не видатний. На ньому кров і нещастя народу.

Зелімхан завважив, що професійному дипломатові забракло протокольної витримки, і, пригладивши бороду, сказав незворушно:

— Він син не лише Грузії, він син усього Кавказу. А на кому кров і нещастя народу — розсудить історія.

— Вона вже розсудила!

— Досвідченим політикам не личить така нестриманість у ставленні до своїх опонентів.

— Це вам не личить мене повчати. Джохар ніколи б не дозволив собі так розмовляти зі мною.

— Пробачте, — чемно сказав Зелімхан. — Я тільки прагну адекватної оцінки особи небіжчика.

— Ми не для того тут з вами зустрілися. І не будемо робити проблему з цього похорону. Він може бути похований тільки як рядовий громадянин.

Шеварднадзе нервово підвівся, даючи знати, що розмову закінчено.

Чеченський візит фактично закінчився нічим, проте було домовлено про координацію дій з обох сторін, і невдовзі до Грозного прибула слідча група з генпрокуратури Грузії. Її прийняв Джохар Дудаєв.

Генерал, як завжди, був у своїй камуфльованій робі без знаків розрізнення — тільки сині рубчики на пілотці вказували на рід військ.

— Мій народ з гордістю сприйме факт поховання першого президента Грузії на чеченській землі,— сказав він. — Але, зважаючи на роль і значення постаті Звіада Гамсахурдіа, вважав би правильним поховати його на батьківщині з усіма почестями. Поруч з найбільшими синами Грузії.

— Але ж… — зам’явся заступник генпрокурора, — з нами не хоче навіть зустрітися вдова покійного.

— У вдів, — сказав генерал, — завжди своє особливе ставлення до таких подій. І це треба сприймати з розумінням. А нам потрібно якомога швидше владнати всі формальності і зайнятися головним — похованням Звіада. Чи то в Грузії, чи в Чеченії.

Однак "формальностям" не видно було кінця. Бо та ж слідча група давно розгорнула пошуки тіла Звіада по всій Західній Грузії і, заграючи з чеченцями, лише намагалася виграти час. Та всі зусилля виявилися марними і, втрапивши в глухий кут, грузинські спецслужби були змушені допустити до цього чеченців і ґарантувати безперешкодне вивезення тіла до Грозного. Після візуальної ідентифікації.

Можливо, взаємні претензії так і не вщухли б, але в середині лютого до чеченської сторони приєдналися всюдисущі литовці, і в Тбілісі вже прибули члени їхнього парламенту. Знову формальності, уточнення протоколу розпізнання і передачі тіла. Ніяк не вгавав той-таки заступник генпрокурора, який наполягав на судово-медичній експертизі в повному обсязі, інакше він не дасть санкції на перевезення тіла. Трохи остудити його вдалося сивим академікам, котрі добре знали Звіада і в останній момент увійшли до грузинської делеґації.

Нарешті вилетіли в Зуґдіді, де пересіли на вертоліт, залишивши тут частину людей, у тому числі й академіків. А далі вирушили тим маршрутом, що його вказував представник родини Гамсахурдіа, охоронець Звіада, який був із ним до останньої хвилини. Султан Чорний казав, що грузини з великою повагою дивилися на цього чоловіка, як, зрештою, з такою ж шанобою ставилися вони й до чеченців, і якби викинути з вертольота заступника генпрокурора, казав Султан Чорний, то всі ми нагадували б одну сім’ю.

Приземлилися в гірському селі. Було вітряно, холодно, і вони щулилися на тому вітрі, ховаючи один від одного очі. І не дивилися на селян, які збіглися на гуркіт вертольота. Вони бачили тільки згорблену спину провідника, який вів їх до того місця.

Так мовчки і дійшли до господи селянина Зарандія. Тут, на подвір'ї, під широким навісним дахом, у закутку вони побачили купку рудої землі, наче хто глини нагорнув для замісу.

Вони познімали шапки і знов, не дивлячись одне на одного, розписалися у протоколі.

Відкопали труну. За півтора місяця свіжострогана дошка ще не встигла зчорніти.

— Відкрийте віко, — сказав Зелімхан. — І хто його знав, хай підійдуть ближче.

Відхилили віко. Грузини, пропускаючи один одного наперед, підступили до труни й відразу закивали головами.

— Це він…

— Немає сумніву.

Труну повантажили у вертоліт і полетіли в Зуґдіді, де чекав літак. Тут ще раз відкрили віко, щоб розпізнання тіла засвідчили академіки, і вони також закивали головами.

Підписали третій протокол. У літак, який тепер вирушав до Грозного, сіли й кілька грузинів. Похорон призначили на 24 лютого.

Першого президента Грузії ховали не на рідній землі, але, як і годиться, з усіма почестями. Під жалобний марш у супроводі почесної варти труну доправили на військовому лафеті до блоку "Б" Президентського палацу, де відбулася громадська панахида.

Прибули сотні земляків Звіада і навіть патріарх грузинської церкви. Тихою чорною рікою текла процесія до резиденції президента Ічкерії, де було приготоване останнє пристановище для небіжчика.

Султан Чорний поволі відмірював крок у почесній варті, і його спиною повзали мурашки. Минулої ночі, охороняючи труну, він не витримав і ще раз відхилив віко. Не вірячи своїм очам, навіть торкнувся рукою… Людського тіла там не було.

І ось тепер, спостерігаючи за цим велелюдним дійством і тамуючи в собі досі незнайомий страх, Султан Чорний благав Аллаха, аби той поставився до цього з розумінням.

3

Літак приземлився в аеропорту Махачкали, і я вилузався з його сонного черева майже як Одіссей із троянського коня. Хоч би де я вибирався з літака чи гелікоптера після тривалого перельоту, а завжди насамперед принюхуюся до підсоння[4], наче все залежить від нього, і тепер також глибоко втягнув повітря, як перед стрибком у воду. Травневе сонце пригрівало, але ще не пекло, десь, либонь, чи не з Каспію, подував свіжий легіт, і я сказав собі: "Ласкаво просимо, мосьє Дюшан, чурек і сакля — все твоє", — сказав я, звичайно, не вголос, бо внизу біля трапа вже переминався з ноги на ногу жвавий чоловічок і світився до мене порцеляновими зубами.

— Мосьє Дюшан? — спитав він.

— Мосьє Пелен?

Якби я вмів ніяковіти, то, напевно, зашарівся б, адже немає нічого примітивнішого за всі ці аґентурні "ля-ля-фа-фа", і мені здається, що якби на той час місію Червоного Хреста очолював тут не француз, то все відбулося б так само. Тільки на моєму місці був би хтось інший, і в його грудній порожнині нічого не зворухнулося б навіть тоді, коли б він угледів те, що побачив я, — на ближній посадковій смузі грівся на сонечку Іл-86 і маґнетизував мосьє Дюшана крикливим написом "УКРАЇНА".

Пелен, мабуть, подумав, що мене вразили бетеери, які тут і там бовваніли довкола летовища, і винувато розвів руками:

— À la guerre, comme à la guerre[5],— сказав він. — Тут розташовані військові частини федералів. Усе під їхнім контролем.

— І навіть ваша місія? — безцеремонно спитав я.

— Ну, не зовсім…

У тому числі й ви особисто, мосьє Пелен, подумав я, закидаючи за плече важкенького саквояжа, якого Пелен уже зважив очима.

— Сподіваюсь, у вас там нічого такого… е-е-е…

— Нічого. Окрім зброї,— сказав я.

— Зброї?

— Так, найгрізнішої зброї проти росіян. Vodka "Smirnoff".

— О! — Пелен штучно засміявся штучними зубами, бо після мого жарту йому ще не відлягло.

Але потерпав він недаремно. В аеропорту не було й натяку на зелений коридор, і мені довелося пройти найсуворіший митний контроль, позбувшись із своїх запасів першої пляшки "смирновки".

— Я відшкодую, — знов винувато всміхався Пелен. — Ви ж розумієте, що з ними краще не сваритися.

Я розумів. Ми пройшли до офісу Червоного Хреста, що містився тут-таки, в приміщенні аеропорту. Пелен виставив пляшку дорогого французького коньяку, який виявився, як завжди, звичайнісіньким бренді. Коли він узяв свою склянку, вона затанцювала в його руці, і Пелен хапливо, але майже з відразою відпив добру половину.

— Взагалі-то наша головна база не тут, а в Хасав-Юрті, це на кордоні між Дагестаном і Чечнею, — розповідав він про Химині кури. — Там ми зосереджуємо всі гуманітарні надходження, а потім відправляємо їх за призначенням... Та ви пийте, пийте, мосьє Дюшан! Тут усі п’ють, тут без цього можна збожеволіти.

Підохочуючи мене, він знов узяв склянку, і тепер, після першого причастя, його рука стала значно твердішою. Однак ми ще не встигли вмочити губи, як раптом відчинилися двері, і до кімнати влетів такий розлючений чолов’яга, що я відчув, як мимоволі напружились мої м’язи. Він мав до того чорнюще обличчя, що я сприйняв його за кавказця, та вже з першої фрази розпізнав свого земляка.

— Да шо ж это за сваволье такое, господин Пелен? Сначала с нас требовали по двести доларов в час за простой самолёта, а теперь, выявляется, нет кому разгружать нашу гуманитарку! Это так не пройдёт, господин Пелен, я не только депутат украинского парламента, у меня мандат Организации непредставленных народов, выданный в Гааге...

Пелен заходився втихомирювати мого земляка, а я дивувався тісноті цього світу, який і досі тримається на бюрократичних папірцях, липових печатках та фальшивих посвідках, адже й мені перед виїздом спершу приготували мандат Організації непредставлених народів, підписаний самим генсеком UNPO Майклом ван Прааґом, а потім чомусь передумали й пошили з мене червоного хрестоносця.

Тим часом володар мандату UNPO закипав усе дужче, казав, що він давав російським солдатам два ящики тушонки, щоб тільки розвантажили літак, а ті, голодні, як шакали, бояться, бо тут усім і всіма керує ФСК[6], а ви, пане Пелен, потураєте їм, — сказав мій земляк, — українці зібрали сорок дві тонни тушонки, одягу, медикаментів, а тут підкочується всіляка бізнесова наволоч і сіпається все це перекупити, поки не розтягли за так, поки не конфіскували гамузом, але цього не буде, пане Пелен, за нами Європарламент! — сказав мій земляк і грюкнув дверима, і якби моя воля, то я сам пішов би розвантажувати той літак, отой уже знайомий мені Іл-86, що грівся на сонечку, але це зовсім не личило мосьє Дюшану, мосьє Дюшан потягував бренді з високої склянки і дивився на мосьє Пелена, який представляв тут найгуманнішу організацію в світі.

— Швидше б усе це скінчилося, — сказав він невідомо про що, демонстративно зітхнув і випив. — Тут лише на Північному Кавказі стонадцять республік, а мені ще якоїсь України бракувало. Ви чули про таку країну, мосьє Дюшан? Скажіть мені щиро, ви чули коли-небудь про Україну?

Я знизав плечима, і він зрозумів мене правильно — нема про що говорити.

— То на чому нас перебили? Ага, Хасав-Юрт. Я це до того, мосьє Дюшан, що туди час від часу ходить наш транспорт. І якщо ваш маршрут збігається з тим напрямком, то можна посприяти…

— Не переймайтеся. Усе, що від вас залежало, ви вже зробили. Далі я сам.

— Але ж… — він хотів було заперечити, однак спитав зовсім про інше: — Але ж повертатися ви будете через нас?

— Звісно.

— І не сам?

— Думаю, ні.

— Коли це буде?

— Що? — грубо спитав я.

— Коли на вас чекати?

— А коли буде літак?

— Ну, чіткого розкладу тут і бути не може. Все це спецрейси і… — Він узяв зі столу візитівку й простяг мені. — Але ви можете тримати зі мною зв’язок.

— Дякую, мосьє Пелен. Тут можна взяти таксі?

— Без проблем. Та тут усі живуть як і жили. Навіть там, серед війни, цивільне життя триває. І залпи на честь весільних гулянь можна переплутати з бойовими…

— Ви там були? — гостро спитав я.

— О, ледь не забув, я ще винен вам сувенір, — ухилившись од відповіді, він підійшов до дверей і причинив їх на замок. Потім дістав із шухляди "сувенір", який майже сховався в його долоні.

— Це остання новинка від "Сміт і Вессон", сорок третя модель. Офіційно він призначений для мисливців і рибалок, але вже зарекомендував себе і в серйозних справах.

Далебі, це була красива іграшка, виготовлена з алюмінію, дерева й сталі, яка важила не більше як триста грамів. Барабан револьвера вміщував вісім набоїв 0,22 калібру — для "серйозних справ" це, звичайно, ніщо, а для деяких ігор цілком підходяща річ.

— Для самозахисту, — всміхнувся Пелен. — Нам це належить за службовим обов’язком, тож будьте спокійні.

Якби він дав мені замість цього мисливсько-шпигунського пугача "парабелума" чи бодай австрійського "ґлока", то я почувався б іще спокійніше.

— У мене, мосьє Пелен, немає органу хвилювання, — я подивився на нього з таким багатозначним натяком, що він опустив голову й потягся до пляшки.

— Mercі, мені вже пора. — Я підвівся і взяв саквояж, який щойно поважчав на триста грамів.

Пелен ще раз винувато розвів руками:

— À la bonne heure![7]

Біля входу до аеровокзалу огиналася п’яна солдатня у літніх панамах і розхристаних до пупа бронзово-зелених блузах, на їхніх плечах теліпалися короткі "акаеми", і я нітрохи не сумнівався, що зараз

котрийсь із них стрельне в мене цигарку, а коли почув оте оскомно знайоме "Дай закурить!" — дістав коробку "Gitanes" і, щоб копар[8] не ліз у неї брудними нігтями, сам витяг сиґарету.

— А можна двє? — дихнув він на мене скислою в шлунку горілкою.

— А ти вмієш переганяти воду з калюжі в калюжу? — спитав я.

— Чаво-о-о?

— Таво, — я дав йому ще одну сиґарету.

— А зажигалку можна?

— Зараз модно припалювати сірниками, — сказав я. — Ти знаєш, що в Парижі тепер усі користуються лише сірниками?

— Чаво-о-о?

— Закушувати треба. І бажано українською тушонкою.

Я повагом рушив до стоянки таксі з прицілом на приватне авто. Назустріч вискочило кілька водіїв, кожен хотів перехопити цього крутого подорожанина, й вони закудикали всі в один голос, та я, наче глухий, мовчки підійшов до червоної "шістки" і, кинувши на заднє сидіння саквояж, усівся поруч із водієм, який щойно скочив у машину.

— Куди? — спитав він, уже переходячи на четверту.

— До міста. А якщо зможеш, то й далі.

— Далі — це куди?

— В Кизляр.

— В Кизляр? — він повернув до мене своє носате, гостре, як сокира, обличчя. — А ти хоч знаєш, де той Кизляр?

— Знаю, — сказав я. — Кілометрів сто п’ятдесят.

— Це на вертольоті. А машиною вдвічі далі.

— Я плачу в обидва кінці. П’ятдесят баксів вистачить?

— Там розбиті дороги… І блокпости.

— Сто, — сказав я.

— Ні, п’ятдесят. Але тільки до Хасав-Юрта. А там можна взяти іншу машину.

— Добре, дорогою подумаєш.

— Тільки той… якщо можна…

Я дав йому новеньку п’ятдесятидоларову купюру і, відкинувшись на сидіння, приплющив очі: базар закінчено. Сто, двісті кілометрів, тисячу… Земля кругла й маленька, як макове зерня.

4

Минулого разу я проїжджав цією дорогою ранньої весни, ще й "зеленка" не поповзла горами, і світ видавався мені зовсім інакшим, і сам я тоді був не таким, як тепер, хоча вже й спізнав, почому ківш лиха. Все пішло косо-криво після того, як мене, майже відмінника романо-ґерманського факультету, призера Універсіади і взагалі чудового

хлопця, виперли з четвертого курсу університету за "злісну участь у парамілітарному формуванні". А щоб він, цей чудовий хлопець, не плакав, не журився, щоб він де-небудь прихилився, то, звісно ж, оддали в москалі, де я два роки переганяв воду з калюжі в калюжу, чистив у позачергових нарядах картоплю, а під час марш-кидків пер на своїх плечах пудового "красавчика"[9] і когось із тих здохляків, що, вхоркавшись, пускали піну, падали з ніг і підводили всю отару.

Першого року служби я ще мав утіху від Асиних листів (коли вона, студентка медичного, вступила в нашу організацію і стала відвідувати заняття зі східних двобоїв, ми її називали Васею), а потім без жодного "прости-прощавай" листи перестали надходити, і потяглася така нудьга, що ліпше б я став вовкулакою. Тоді вже точно перегриз би горлянку отому лейтенантикові-суворовцю, який після кожної чергової зірочки так напивався, що на пляжі стягував з дівчат трусики й відразу позбувався тієї зірочки, а тому міг командувати лише "губою" і вже там до безтями згонив злість на арештантах. Та я не думав і не гадав, що ще більша нудота напосяде на мене разом із дембелем, що вже через тиждень-другий розкошувань тією волею у рідному містечку Миронівці мені все так остогидне, що готовий буду тікати на край світу.

Я знав, що життя тепер паскудне, але все-таки думав, що воно тече й змінюється, і раптом побачив, що ні — це суцільне болото без просвітку й звуку, я побачив довкола себе німих смердів, які не отримують зарплатні і мовчки, як худоба, ходять на роботу, селянам платили за їхню каторжну працю гівном тієї ж таки худоби, тобто гноєм, аби сіроми вдобрили свої городи і не виздихали з голоду, і ось вони, ці забиті, затуркані смерди, з усіх останніх сил раділи, що немає війни, і відкривали роти тільки для того, щоб проклинати тих, хто здобував їм цю нікчемну суку-волю.

Мій батько не мав роботи, а тому день у день замітав своє подвір’я і стільки землі вже вимів з-під хати, що вона опинилася в ямі. Я знав, що нарешті можу поновитися в університеті, але не бачив у тому жодного сенсу, мене й так запрошували до школи викладати французьку, та я

пішов вантажником на цукроварню — єдине місце, де ще можна було щось отримати бодай натурою. Мої заробітки — п’ятдесятикілограмові слюдяні мішки з цукром — батько з матір’ю вивозили продавати на київську трасу тим візочком, у якому заколисували мене ще малого, і треба сказати, цукор у нас, як і горілка, таки був твердою валютою, бо через кілька місяців я вже міг вирушати в дорогу.

Київ у мене також не викликав жодного сентименту, він зависав у березневій сльоті чужий і похмурий, він був пісний і байдужий, цей Київ, і вітав мене лише простягнутими руками жебраків. Першою, кого я тут розшукав, була Асина приятелька-однокурсниця Ліна, вона не входила в нашу організацію і не відвідувала занять зі східних двобоїв, але ми називали її Лі, й ось тепер я чекав на неї в хрещатицькому Пасажі, і Лі вже йшла до мене, закидаючи свої довгі тонкі ноги одну поперед одної, як на подіумі, здавалося, зараз вона ґраційно повернеться на цьому запльованому подіумі й піде у зворотному напрямку, але Лі зупинилася, і, якусь мить повагавшись, м’яко поцілувала мене в щоку.

Ми сіли у ближній кав’яренці, і я спитав:

— Де Ася?

— Ася? — Лі якось дивно всміхнулася і полізла в сумочку по сиґарети. — Вона тепер не Ася і навіть не Вася. Вона тепер Асі.

— Тобто?

— Асі — це по-чеченському й буде Ася.

— Ти можеш конкретніше?

— Куди вже конкретніше… Поїхала твоя Ася.

— Вона покинула інститут?

— Начебто взяла академвідпустку… але… Слухай, ти ж сам зробив із неї амазонку. А яка ж амазонка без війни?

— З ким вона поїхала? З нашими хлопцями? — спитав я.

— Думаю, що з їхніми. Що тепер візьмеш із наших хлопців? Я ще тоді їй казала… Коли ви махали прапорами.

— Лі, розкажи мені правду.

— Знаєш, у чому тепер уся правда? У грошах, — сказала вона. — Якщо немає за що купити путню білизну, то на тебе не гляне ні їхній, ні наш. А тут десь узявся цей… Біслан. Права рука Робін Гуда. Красивий, гад…

— Якого ще Робін Гуда?

— Є там у них такий. Відбирає зайве в багатих і роздає бідним.

— Непоганий бізнес, — сказав я.

— По ньому видно, що непоганий. А твоїй Асі він сказав, що їм потрібні лікарі і що вони добре платять. Може, й так. Тільки я знаю, за що вони платять.

— Тут щось не те, — сказав я. — Лі, тут щось не так.

— Розплющ очі. Але ти їх не розплющиш, поки її любитимеш.

— Вона тобі пише?

— Хто тепер кому пише? Та ще й звідти. — В її сумочці забулькотів мобільний, і Лі піднесла його до вуха.

— Ти від’їжджаєш? — здивувалася вона. — Аж на два дні? Повертайся скоріше, бо я тут помру з нудьги.

— Ти вийшла заміж? — спитав я, коли вона сховала мобільник.

— Ні, це мій бойфренд. А в тебе на щоці моя помада. І я не хочу її стирати.

— Чому?

— Сказати? Одного разу, коли ми з Асею жили вдвох у кімнаті, я попросила її дещо показати з отих ваших прийомчиків. Дійшло до того, що ми з нею почали борюкатись, як справжні мужики. А потім я раптом відчула гострий оргазм.

— Ти що, лесбіянка?

— Ні, я уявляла себе не в її обіймах, а в твоїх.

— Лі, ти дуже класна, — сказав я. — І я чую твою помаду на своїй щоці усім своїм корінням. Жаль, що мені треба йти між люди.

Вона взяла серветку, провела по ній зволоженим язиком і стала витирати мою щоку. А потім дістала губну помаду, підсмикнула мій рукав і трохи вище зап’ястка, там, де "дикі гусаки" полюбляють ставити татуювання, написала червоним свій телефон.

— А тепер іди між свої люди, — сказала Лі.

Далі я ні кроку не міг ступити без дядечка Толі і, на свій превеликий подив, застав його в офісі, де він бував тільки тоді, коли щось велике здихало в лісі. Наш аятолла[10] впізнав мене одразу, це ж я приніс йому до Лук’янівської тюрми, коли він сидів там у липні 1991-го, приніс тоді

йому на день народження і викотив з мішка голову Леніна, яку відірвав од пам’ятника біля однієї сільради. Дядечко Толя це добре запам’ятав, бо й тепер зустрів мене так радо, ніби я, професійний зірвиголова, щойно повернувся від кремлівського мавзолею.

— Дядечку Толю, — сказав я. — Мені треба в Чечню.

— Куди-и-и? — Він затягнувся термоядерним "примаком", начиненим кізяками, й закашлявся, і бухикав усіма своїми нутрощами, поки не погасла цигарка, а потім знов її припалив і сказав:

— Україна не бере участи в міжнародних конфліктах.

— Ви там буваєте часто.

— То в мене ж там друзі!

— У мене також там друзі. Ви знаєте Робін Гуда?

— Робін Гуда? — він знов затягнувся й закашлявся, у ньому все так і хрипіло від того диму. — Так то ж не друг, то стерво. Якщо ти маєш на увазі Руслана Лабазанова. Карний злочинець, який сидів за вбивство, а тепер гуляє в Надтеречному районі. Це ти про нього?

Мені нічого не лишалося, як розповісти про все дядечкові Толі, він щиро мене відмовляв від поїздки, застерігав російськими фільтраційними таборами, в яких уже також устиг побувати, і тільки тоді, коли я сказав, що поїду туди хоч би що, аятолла зглянувся, дав мені кілька адрес, добрих порад і благословив у дорогу.

А ввечері Лі спитала, чим це я так обкурився, що дихнути не можна, ану мерщій до ванни, сказала Лі, бо ми вже сиділи в її запашному помешканні, пили французький коньяк, який виявився звичайнісіньким бренді, курили дорогі сиґарети, і їх аромат губився в різкому запахові

"примаку", що ним я просяк біля дядечка Толі. Та мені любий був отой запах, і любою була Лі, бо я майже три роки не бачив чистої жінки, я майже три роки не бачив ванни, а Лі була така свіжа і чиста, що коли згодом, уже пізніше, вона нагнулася до комодної шухляди, коли коротенька нічна кошуля підскочила вище сідниць, її волога щілина нагадувала стільникове вічко, наповнене медом. Та було щось у ній і несамовите, бо коли я виливав усю свою трирічну жагу в її жадібне лоно, Лі шепотіла крізь стогін: "Ася… Асічка… Ася", і не знати було, чи то вона мене розпікає, чи, захлинаючись, роз’ятрює свою власну рану: А-а-а-ся… І вже ввижалося, що то не я входжу в її тугі, соковиті надра, а вона проникає в мене, я мовби і справді ставав її (моєю) Асею, а Лі ставала мною і текла, текла в голодну Асину плоть.

Можливо, тоді я вперше відчув, що таке перевтілення чи, певніше сказати, обмін тілами.

А потім… Потім завжди не так, як спочатку. Вранці Лі сказала:

— Я знаю. Ти більше не прийдеш.

— Лі, ти класна. Я тебе люблю.

— Але не кохаєш.

— Ні,— сказав я. — Тільки люблю.

— Ти будеш її шукати? — спитала вона.

— Буду.

— Якщо знайдеш…

— Передати вітання?

— Ні, скажи, що я її ненавиджу.

5

Перед Хасав-Юртом ми вперлися в російський блокпост, і мій водій, не чекаючи запрошення, вийшов з машини. Двоє солдатів з автоматами уже були поруч.

— Куди проти ночі?

— Везу пасажира. У Хасав-Юрт.

— Документи!

Другий визвірився до мене:

— Вилазь, чого розсівся?

Я вийшов і подав йому "червонохресну" посвідку, на якій красувалося поличчя мосьє Дюшана, тобто моє фото.

— А це що за хрестовий валет? Вань, прикинь.

Він підійшов до "Вань", в якого, либонь, було більше звивин, бо той спитав:

— У комітет біженців?

— Так, — сказав я.

"Вань" повернув мені картку.

— Хрест козир, — сказав він тому, що мав менше звивин. — Відчиніть баґажник.

Там була каністра з бензином та ще запаска.

— Що в сумці? — глянув він на заднє сидіння. — Відкрийте.

— Гостинці,— сказав я і подав йому пляшку "смирновки".

— Не отруєна? — задоволено хихикнув той, що мав у макітрі менше звивин.

— Ну ти, не нахабній, — дорікнув йому "Вань". — Проїжджайте.

Ми рушили далі, і мій водій-довгоносик сказав:

— Тепер вони мене засікли. Я змушений буду повернутися.

— Повернешся, — сказав я, бо від самого початку не збирався їхати з ним далі Хасав-Юрта. Тим більше в Кизляр. Я не хотів, щоб хтось знав увесь мій маршрут, навіть Пелен, і якби мав таку змогу, то не світив би своїм посвідченням. Мені потрібен був інший водій і маршрут з найменшою концентрацією військ, щоб до ранку потрапити в Інгушетію. Саме там у гірській місцині на мене чекала Чиясь донька, а її ближчим часом виглядали в Марселі.

Чиясь донька. Я вже, здається, здогадувався, чому мене не послали сюди раніше, коли ще дерева не вкрилися листям і в цих краях було відносно спокійніше. Бо все сталося зовсім недавно. Про смерть генерала світ дізнався 22 квітня.

Директор російської контррозвідки Барсуков те й робив, що тарабанив по телефону в опергрупу ФСК у Чечні і кричав прямим

текстом: "Коли ви привезете голову Джо? Мене президент щодня трахає у хвіст і в гриву!" То була правда, бо нещодавно з цієї посади злетів Степашин, якому Єльцин не міг пробачити генералову недосяжність.

Спершу йшлося про полон Дудаєва, але згодом стало очевидним, що росіянам це не до снаги, і кільканадцять замахів на життя Дудаєва також не принесли успіху. Врешті-решт науково-технічний відділ ФСК звернувся до Барсукова з цікавою пропозицією. За даними розвідки, Дудаєв часто користувався супутниковим телефоном "Інмарсат", подарованим йому американцями, і вчені виготовили прилад, здатний перехопити промінь, що йде від "Інмарсата" на супутник. Так з’явилася можливість зафіксувати координати абонента й передати їх на літак-бомбардувальник. Щоправда, коштувала така цяцька півтора мільйони доларів, але Єльцин без вагань дав згоду, ще й пообіцяв декому "героя" в разі успішної операції.

21 квітня 1996 року російський літак дальнього радіолокаційного виявлення А-50 з тим-таки приладом на борту почав кружляти над Чечнею на висоті 22 тисячі метрів.

Тим часом Джохар виїхав своєю "Нивою" в супроводі охорони до села Рошни-Чу, звідки мав вести телефоном переговори з Москвою. Біля нього були офіційний представник Чеченії в Москві Гамад Курбанов і ще одна вельми цікава особа, про яку ніколи й ніде не згадає жодна інформаґенція. Бізнесмен-москвич Хачтукаєв мав однаково великий вплив як у кримінальних, так і в урядових колах, оскільки багато важив для кремлівської "партії війни". Ті, хто розв’язав цю війну, знали, що через Хачтукаєва ідуть грошові потоки в Чечню, і забезпечували йому дах. Та зрештою і з ним зіграли "в темну". 21 квітня на зустріч із Джохаром прибув і його "давній приятель" Хачтукаєв — йому випала роль посередника й свідка важливих переговорів про припинення бойових дій.

Після того, як російський літак А-50 набрав висоту, значно нижче за нього в небі з’явилося два бомбардувальники Су-24. Під вечір у них уже

закінчувалося пальне, а сиґнал про координати цілі так і не надійшов. Довелося повертатися на аеродром, щоб дозаправитися і таки довершити цю "героїчну" справу.

Все буде о’кей, адже літак А-50 є цілковитим аналогом американського "Авакса", а супутниковий телефон "Інмарсат", який наведе на ціль, має таке ж походження… Світ тісний, а земля маленька, як макове зерня.

Генерал зупинив свою "Ниву" серед поля уже в сутінках. На капоті встановив "Інмарсат" і набрав телефон Борового… Коли він користувався звичайним зв’язком, то завжди розкручував телефонний шнур за якусь сотню метрів од машини і тільки тоді вів розмову. А тут був "давній приятель" генерала і "друг" Москви, котрий сказав, що розмова триватиме лічені секунди. Важко гадати, що відбулося за ті секунди в сутінках серед поля, але "сушки" таки отримали точні координати, і дві ракети водночас було спрямовано в ціль. Перша, як це часто буває у найвідповідальнішу хвилину, зарила носом у землю й не вибухнула, зате друга влучила прямо в "Ниву".

Хто був поблизу "Інмарсата" — загинули всі. Не лишилося живого місця на Курбанові, одірвало голову Хачтукаєву, "Нива" розлетілася полем разом з осколками.

Того ж вечора Барсукову доповіли, що від генерала залишилася лише пілотка із синенькою каймою, тож можна вважати, що він загинув у повітряному бою, як і личить іменитому літунові.

Тим часом Єльцин візитував у Хабаровську. На черговому бенкеті він саме перехилив білої і ще не встиг закусити, як відповідальний за урядовий зв’язок офіцер доповів, що на дроті Михаїл Барсуков.

— Борсук підожде, — сказав Єльцин і заходився вминати сибірські пельмені, потім спохопився: — А, Барсу-у-уков!

Він вийшов до порожньої сусідньої зали для конфіденційної розмови, але всі почули звідти несамовитий крик:

— Це правда?! Не зосталося мокрого місця?

До застілля Єльцин повертався пританцьовуючи, а тоді пішов у справжній танок, плескаючи себе по колінах, як цирковий ведмідь. Але пізніше він, напевно, все-таки згадав досвід своїх середньовічних попередників, які воліли бачити не "мокре місце" від заклятого ворога, а його відтяту голову. Згадав. Бо ніхто з учасників тієї операції так і не отримав "героя".

Інакше розповіла про загибель генерала його дружина Алла Федорівна. Вона всіх запевняла, що після смертельного поранення її чоловік жив ще дві години і помер у неї на руках. Утім, як казав колись той-таки генерал, вдови мають свій особливий погляд на такі речі. А ще він казав, що найцікавіше настане тоді, коли мертві почнуть вертатися з того світу. Так воно чи не так, але саме з кінця того квітня федерали заметушилися в пошуках усіх родичів генерала. Ніхто вже й не приховував цього ганебного полювання, і на російських блокпостах навіть з’явилися фотографії розшукуваних.

6

Хасав-Юрт лежав на краю Дагестану, однак тут жили переважно чеченці, і всі вони добре знали Лечо Гелісхана на прізвисько Ламбада, до якого мене й послав дядечко Толя, забезпечивши посвідкою кореспондента газети "Незборима нація", відряджувальним посвідченням та клопотанням до всіх органів влади на ксерокопії депутатського бланка.

Ламбаду так прозвали, напевно, за його веселу вдачу й моторність, хоч важко було зрозуміти, звідкіля бралася та веселість у чоловіка, який не мав лівої руки і правого ока, а до того ж їздив, вважай, на катафалку,

тобто їздив на машині швидкої допомоги, яку приватизував ще до війни і називав не інакше як "таблеткою". Але це таки був і катафалк, бо Ламбада часто перевозив у ньому мертвих, перевозив загиблих до їхніх домівок, і то вже стало сумною професією цього веселого чоловіка, який, щойно почувши, звідкіля і від кого я приїхав, спитав:

— А ти знаєш, як чеченці кажуть на сірники? Ні? А так, як і українці — сір-ни-ки! — вигукнув він і зареготав на радощах, що в нас так багато спільного, і частував мене галушками, які, щоправда, чеченці готують не з салом, а з м’ясом, і казав, що він мене може перевезти на своїй "таблетці" навіть у Туреччину, бо його знають на всіх блокпостах.

— Ти можеш довго не дихати? — спитав Ламбада.

— Як… не дихати?

— Ну, тобі доведеться їхати в труні.

— І цілу дорогу не дихати?

— Та ні,— сказав Ламбада. — Якщо відкриють віко. Лице я тобі трохи підмалюю, але треба буде не дихати. І не сміятися. Бо це дуже смішно, повір мені, це дуже смішно — живому лежати в труні й не дихати. — Ламбада засміявся, наче показував, як це воно буває смішно, і його порожня очниця також сміялася.

— У дитинстві,— сказав я, — коли ми з хлопцями купалися в річці, то пірнали на вожака. Хто найдовше пробуде під водою, той і ставав вожаком.

— І що?

— Вожаком завжди ставав я. Уже тоді я міг не дихати дві хвилини.

— Ну то можна вирушати, — сказав Ламбада. — Тільки не розумію, що тобі робити в Надтеречному районі. Там же ця банда[11]. Давай краще я тебе здам Радуєву.

— У мене там пропала сестра, — сказав я.

— Сестра? Вах! — зумівся Ламбада. — Як же вона там опинилася?

— Приїхав до Києва якийсь Біслан, сказав, що їм потрібні медики, вона повірила в казку про Робін Гуда…

— Ай, погано, погано, — похитав головою Ламбада. — Там часто пропадають люди. Там гуляють ті, кого Росія спеціально випустила з тюрем. Лабазанов, який називає себе Робін Гудом, колись тримав у руках все узбережжя Абхазії. Усі повії там були його.

— А що, — спитав я обережно, — у вас теж можуть бути будинки розпусти?

— Я чув тільки про один, — сказав Ламбада. — Але то в Грозному. Де кафе "Татабанья", біля Зеленого базару. Ні, тобі треба до Салмана Радуєва, сам ти нічого не зробиш. Може, Салман щось підкаже. А так ти можеш позбутися голови, і твоїй сестрі вже ніхто не допоможе.

Це справді було смішно — я лежав у труні з трохи відсунутим убік віком, яке за сиґналом Ламбади мав щільно прикрити над собою, лежав і не бачив, куди мене везуть, не бачив дороги, тільки відчував своїми кістками її глибокі вибоїни, залишені бронемашинами. Труна пахла живицею, пахла сосною і таки відгонила смертю, недарма із живиці роблять ладан, яким обкурюють небіжчиків, і я вже трохи перейнявся цією роллю, особливо після того, як Ламбада припудрив мене якоюсь гидотою, і думав, що коли нас зупинять і розпізнають цю хитрість, то мене так і закопають живцем у землю.

Ото вже сміху буде! Але мені стало непереливки, коли Ламбада вигукнув "Кришка!" і зменшив швидкість, бо хоч то був сиґнал причинити віко, проте "кришка!" прозвучала для мене як "амба!" чи навіть "амінь!" Я щільно притяг на себе віко, склав руки на грудях і, заплющивши очі, нагострив вуха.

"Таблетка" зупинилася. Ламбада вийшов з машини і про щось гомонів із солдатами (думаю, що в них теж був якийсь інтерес до Ламбади, наприклад, стосовно "травички"), аж раптом відчинилися задні двері "таблетки" і хтось запитав:

— Чоловік чи жінка?

— Мужик, — сказав Ламбада. — Росіянин.

— Ану відкрий!

Я затамував подих.

— Ні, я боюся покійників. А раптом він оживе, — сказав Ламбада і голосно засміявся. — Краще відкривай уже сам.

Потім він розповів, що копар справді потягся рукою до віка, але в останній момент передумав. Адже, якби покійник виявився живим, то міг би сипнути автоматною чергою.

— Навіщо йому зайві клопоти, правда ж? — сміявся до мене Ламбада, а я за всю дорогу вперше попросив у нього дозволу закурити в труні. І це теж було чорті-й-що: лежить собі в домовині покійничок, посмоктує цигарку, тільки й того, що не попльовує в стелю.

— Може, кави? — спитав Ламбада.

— Я не проти.

— А бабу хочеш?

— Це взагалі був би клас.

— Таку, знаєш, кістляву, з косою, — сказав Ламбада. — Оту, яка ще нікому не відмовила.

Я чекав, що він зарегоче, проте Ламбада примовк і мовчав доти, поки, нарешті, дозволив мені вилізти з домовини.

— Це вже наша територія, — сказав він. — Виходь, розімни кістки.

Ми стояли в неглибокій ущелині серед невисоких гір, укритих мішаним лісом. Дерева вже прихопила перша легенька зелень, і їй голосно раділи пташки. А туди далі перед нами тяглася смарагдова, трохи хвиляста долина, яку перетинала навпіл рівнесенька смужка сухого очерету. Очевидно, він поріс уздовж арика.

Це перше весняне пробудження Ламбада розумів по-своєму.

— Копарі відійшли, і повернулися птахи, — сказав він.

Коли ми рушили далі, я вже сидів поруч з Ламбадою. Ґрунтова дорога через долину привела нас до покинутої ферми, неподалік якої над ариком вився димок.

— Бензин женуть, шайтани! — сказав Ламбада.

— Як… женуть? — не зрозумів я.

— А так, як горілку. Тільки не з браги, а з нафти. Первак — дев’яносто п’ятий, потім цідять сімдесят шостий, а рештки — солярка.

Назустріч нам виїхав чоловік на коні у смушевій папасі.

— Це лісник, — сказав Ламбада. Він зупинив "таблетку" — салам алейкум! — а далі я не зрозумів, про що вони говорили.

— Тебе запрошують на хліб-сіль, — сказав Ламбада. — А потім відведуть до Салмана.

— А може...

— Негарно відмовлятися. Вони якраз насмажили... е-е-е... не знаю, як по-російському.

Ми ще трохи під’їхали "таблеткою", потім разом із лісником спустилися вглиб арика, на споді якого жебоніла вода. Довкола багаття сидів гурт чоловіків, серед яких були й підлітки, — хто в камуфляжі, а хто й так, просто, аби затулити душу. Неподалік упоперек арика на колодах стояла велика цистерна — невже й справді женуть бензин?

— Вибачай, брате, горілки немає. Магомет не дозволяє,— сказав здоровенний хлопчина із наївно-синіми очима й пшеничною бородою. Лише важкий клинцюватий ніс і видовжені, приплюснуті до голови вуха виказували в ньому кавказця. Це й був Султан Арж, Султан Чорний із села Гухой, як він себе називав, очевидно, пишаючись приналежністю до чинхойського тейпу[12]. Вигляд у нього був, звичайно, такий, що справляв враження, а якщо світлий чоловік має прізвисько Чорний, то й поготів.

Ми їли баранину, смажену впереміш із якимось лапатим зіллям, що нагадувало листя конвалії, і, відчувши смак молодого часнику, я здогадався, якого слова не знав Ламбада: "черемша". Вона була

напрочуд смачною, ця смажена черемша, просякнута соком і лоєм ситого валаха.

Потім ми попрощалися з Ламбадою, він подав мені свою єдину руку й сказав:

— А ти збрехав мені, правда ж?

— Коли?

— Будеш одружуватися на своїй сестрі — поклич на весілля.

Однак я не збирався ні з ким одружуватися. Я тільки хотів знати правду і тому залишився в Радуєва. Це бажання, мов куля, застрягло у грудях й не гоїлось, воно жило в мені окремим життям, незалежним уже ні від Асі, ні від мене, — мета, за якою не було нічого, окрім гордині.

А Салман теж із своїми причудами. Темні окуляри, чорна коротка борода, чорний берет — викапаний тобі Че Гевара, який повернувся з того світу і зустрів мене в холодній печері, посадив за ще холодніший стіл, голий, обшитий якоюсь бляхою, сам сів навпроти і дивиться крізь темні скельця.

— Мені потрібні хоробрі хлопці,— каже. — А ти хоробрий?

— Не знаю, — кажу.

— Перевіримо?

— Давай.

Він знімає з паска "лимонку", висмикує з неї чеку і кладе серед столу.

Якийсь час ми дивимось один на одного, а потім разом в одну мить опиняємося під столом, стукаючись там, як барани, лобами. Над нашими головами лунає такий вибух, що закладає у вухах, але я ще годен почути його голос:

— Ти нам підходиш. Якби відразу кинувся тікати до виходу, то, хлібом клянусь, не взяв би.

7

Уже майже смеркло, коли біля хасав’юртівської автостанції я розпрощався з водієм, його "шісткою" та машкарою мосьє Дюшана і, кинувши на плече саквояж, перетворився на такого собі батяра, котрому море по коліна. Я рушив до найгамірнішої тут місцини, знайомої мені ще з перших відвідин цього містечка, — "Хінкальної", яка тулилася у напівпідвальному приміщенні непримітного готелю. Щоправда, цього разу вона виявилася не такою вже й гамірною, бо з дешевої забігайлівки вирядилася в ресторан. Колись тут стояли голі пластикові столи із замацаними жиром пляшками від кефіру, ті пляшки були наповнені перцем, бо дрібна посудина аж ніяк не годилася для приправи, яку чоловічі компанії поглинали разом з хінкалі жменями.

Тепер ці столи накрили зеленими скатерками, за ними сиділо кілька чоловік, серед яких були і жінки, дві дівки висіли на високих дзиґлях біля стойки бару, й, окинувши все це оком, я зрозумів, що не дуже тут вирізнятимусь: джинсовий шарм давно докотився до всіх кишлаків і аулів. А те, що одна з яскраво нафарбованих дівок уже відверто дивилась на мене, так то, можливо, її професія.

Я підійшов до шинквасу і вмостився поруч із другою, яка теж пахла, як нічна красуня[13]Перу.

— Я вас уважно слухаю, — справді уважно дивився на мене бармен, у якого підголені над губою вусики нагадували третю брову.

— Яка у вас найчистіша горілка?

— "Абсолют"! — не вагаючись, сказав він. — Двадцять п’ять тисяч "сотка".

— Двісті грамів "абсолюту" і потрійну порцію хінкалі. Але… Ти можеш розміняти сотню?

— Без проблем.

Я дав йому сто доларів, він помацав їх, смикнув на розрив і відлічив на стойку цілу купу дерев’яних російських рублів.

— Сідай за стіл, — сказав. — Я все принесу.

— Шампанським не пригостиш? — спитала "нічна красуня" Перу.

— А що, є нагода?

— За ближче знайомство.

— Боюсь зіпсувати твою ходу, — сказав я. — Якщо ми ближче познайомимося, то ти кульгатимеш.

— Це вже цікаво.

— Цікаво? Тоді відкоркуй їм пляшку шампанського, — сказав я барменові і пішов до вільного столу під стіною.

Він приніс карафку з "абсолютом" і сам налив мені чарку.

— Хінкалі будуть через десять хвилин. Уже вкинули у воду. Може, чогось закусити?

— Ні. Пізніше принесеш каву.

— Даремно ти, — сказав він. — Нормальні телиці. Можна з готелем.

— Я поспішаю. Якби ти мені організував колеса, то це було б щось.

— Куди їхати?

— В Осетію. Скажімо, до Моздока, можеш?

З-під його третьої брови під носом вирвався свист.

— Це ж довкола всієї Чечні.

— Не всієї. Тут кілометрів триста. Я плачу.

— Скільки?

— Дві сотні.

— Треба подумать. Подзвоню, спитаю.

Він пішов на кухню, а я випив, і треба сказати, горілка була непогана, хоча, звичайно, не "абсолют".

Та, що пропонувала ближче знайомство, здалеку підняла до мене келих із шампанським, я кивнув і теж підніс свою чарку.

Зате хінкалі були перфектні — тісто тонке й ніде не прорвалося, фарш пустив смаковиту юшку, яка приємно обпікала в роті. Переді мною стояла така величезна тареля цих кавказьких "вареників", що вже не тільки дівчата, а й решта відвідувачів з цікавістю поглядали в мій бік.

— Смачного!

Я підвів голову і побачив міцного хлопця з глибоким червоним шрамом упоперек лоба — дивно, як його голова не розкололася навпіл. Він сів за мій стіл навпроти і також кутуляв щелепами, але не хінкалі, а жуйку, на його вузлуватому вказівному пальці подзенькували ключі, і я здогадався, що це так швидко прибув водій, який не проти заробити цієї ночі двісті баксів.

— То куди їдемо? — спитав він.

— В Моздок.

— Прямо зараз?

— Ні, після того, як вип’ємо кави. — Я акуратно складав на край тарелі скручені з тіста "пуп’янки", в яких не було м’яса, і коли їх там лежало вже три десятки, витер серветкою губи.

— У тебе з документами все нормально? — спитав він.

— Не хвилюйся. Нормальніше не буває.

Знов підійшов бармен, який встигав тут і за кельнера, поставив переді мною пиндюрку густої, як дьоготь, кави, подав рахунок.

— Домовилися? — спитав він.

— Так, — я відлічив йому дерев’яними вп’ятеро більше, ніж було в рахунку, і він пішов задоволений.

Я смачно закурив під каву товсту коротку сиґарету "Gitanes", яка зовні нагадувала "примак" дядечка Толі, але начинена була тютюном, а не кізяками.

— Тебе як звуть? — спитав я.

— Там.

— Що — там?

— Мене звуть Там.

— А мене — Тут, — сказав я. — Ти не схожий на прибалта.

— Мене звуть Тамерлан. Або Там.

Ну от, ще не вистачало тільки "голих онучат". А я хіба що казав? Чурек і сакля — все твоє.

— Ти ось що, Таме, постережи мою торбу, а я схожу помию руки. Після хінкалі, знаєш…

Краще вже відразу випробувати його на вошивість, ніж потім мати клопіт у дорозі.

Я вийшов до вбиральні і, поки мив руки, поглядав у дзеркало на свого неголеного, à la Мікі Рурк, писка, поки не вгледів у тому дзеркалі ще двох гицлів. Клацнула засувка вхідних дверей (навіщо її тут приліпили, якщо в туалеті були окремі кабіни?), в одного з них вигулькнув у руці невеличкий револьвер, добре, що не мій "Сміт і Вессон", бо я вже подумав було, що почали трусити саквояжа, і той, з револьвером, став біля дверей, а другий рушив до мене.

— Гей, чувак, вивертай кишені!

Я знав, що чувак — це зовсім не чурек, зате ці сміливці не знали однієї давньої кавказької мудрости: якщо запрягаєш вола, то заходь іззаду, щоб він не буцнув тебе рогами, а коли запрягаєш коня, то тримайся попереду, щоб він не хвицнув тебе ногою. Й оскільки я був усе-таки швидше конем, ніж волом, хоча вже й вийшов з тієї ролі, яку навіяв собі у прізоні, то пружно відштовхнувся обома руками від стіни і, не повертаючись, так угатив копитом цього чувачка, щоб він, як більярдна куля, влучив у другого, а той уже як там вийде — чи в борт, чи в лузу. Для його довбешки чудовою лузою був пісуар, якраз за його розміром, ці пісуари ніби спеціально виготовляють десь п’ятдесятого розміру, і поки той, що не знав кавказької мудрости, осувався на кахляну підлогу, я його приятеля погладив по голівці також ногою, а потім узяв за тім’я і заплішив його макітру в той-таки пісуар, мабуть, забитий, бо насподі стояла руда сеча, в якій плавали недопалки. Коли він почав захлинатися, я підняв за чуба його голову і спитав:

— Хто вас послав?

— Ніхто. Ти сам засвітив бабки, — відпльовуючись, сказав він.

Я знову ткнув його хлебталом у пісуар, але тут загупали в двері:

— Відчиніть, міліція!

Відпустивши небораку і витираючи об штани долоню, до якої налипло волосся із його "скальпа", я відчинив двері. Там справді стояв міліціонер і ще двоє в цивільному.

— Що за шум?

— Та ось хлопці тут амури крутять, — сказав я з бездоганним французьким акцентом і показав на вмитого сечею "підера" та його

партнера, що прибрав лежачу, але не зовсім зручну позу. — Не знали, що я в кабіні, і давай...

Всі троє отетеріло дивились на цю пікантну картинку і вдавали, що не помічають револьвера, який залетів аж під рукомийник.

— Документи! — попросив міліціонер, узяв мою посвідку, покрутив у руках і передав одному з тих, що були в цивільному.

— Ясно, — сказав той. — Ви зупинилися в Хасав-Юрті?

— Ні, я тут проїздом.

— Куди?

— Поки що в Моздок.

— Допомога потрібна?

— Ні, дякую.

— Ви вільні. А з оцими ми розберемося.

І тут я заледве не остовпів: "Твою мать, та вони ж ведуть мене! Ведуть, як останнього лоха, від самісінького аеропорту. Пелен... Цей сучий алкоголік... Як же я повернуся?"

А ти, Тамерлане, також із ними? Можливо. Хоча сидиш і, як вірний пес, стережеш саквояж свого "голого онука". Але це ще нічого не означає. Це ще нічого не означає, мій золотий дідусю.

Я зробив йому жест — момент! — підійшов до бару і замовив ще сто "абсолюту". Мені, професійному коневі, у теперішньому стані було б просто гріх не випити "на коня".

Дві нічні квіточки Перу і далі висіли на круглих дзиґлях.

— Я вас люблю, — сказав я.

Вони так зраділи моїй появі, що одна з них пирснула і мовила щиро:

— Я хочу кульгати.

— Кульгай, хто тобі не дає,— сказав я, перехилив свою чарку і пішов до дідуся Тамерлана, пішов до свого вірного могола, який колись розгромив Золоту орду, а тепер мав доправити мене до Моздока.

Його висока "Нива" викликала довіру на цих розбитих дорогах, і я відстібнув йому комплімент:

— У тебе тачка, як у Дудаєва.

— Знущаєшся? У Джохара тільки зверху була "Нива", а всередині... атомний криголам.

Однак і його машина була надійною, часом навіть це викликало підозру — як упевнено ми долаємо гірські заломи, як без особливих труднощів перетинаємо блокпости, і тільки в одному місці, десь уже перед самим Моздоком, у груди мені вперся автомат п’яного сержанта, коли я хотів підійти до бетонної балки, обліпленої фотознімками людей, примітивними ксерозображеннями, що їх побачиш біля кожного відділку міліції, але й при тьмяному світлі я впізнав те фото, яке в набагато виразнішому вигляді так пильно вивчав перед тим, як вирушити в ці краї. Я впізнав його ще зоддалік і хотів підійти ближче, але в груди мені вперлося дуло "акаема", і саме там, перед Моздоком, ляснули майже всі

мої запаси "смирновки" разом із блоком "Gitanes". Мені до дідька подобалось те фото, я його вже встиг облюбувати, присвоїти, окупувати, я його вже увібрав у себе, бо не міг узяти в дорогу, а тут якесь п’яне рило, мабуть, дрочить біля нього ночами, бо кинулося з автоматом, як сказяне, навіть Тамерлан, коли ми вже рушили далі, здивувався: "Чого це він?" Та в мене вже і те здивування викликало підозру, я нічого не став пояснювати і сам ні про що не розпитував Тамерлана, хоч, може, він був нормальним хлопцем, який чесно відробляв свої двісті баксів і міг би мені розповісти багато чого цікавого, наприклад, про того ж Лечо Гелісхана, авжеж, про Ламбаду, якого знав увесь Хасав-Юрт і який обіцявся погуляти на моєму весіллі, коли я одружуватимусь із "сестричкою".

Але інцесту не вийшло, свою кров я змішував лише з мужиками, і вперше це сталось тоді, коли Салман повів нас на Первомайськ. Про той похід Радуєва верещав увесь світ (ах, ах, захопили лікарню!), насправді ж ми захопили в полон півсотні копарів та дванадцять дагестанських омонівців, але саме біля лікарні дурна куля чи не з того ж "красавчика", якого я так полюбив ще в армії, зачепила моє плече, і права рука повисла, як ганчір’яна. Болить зараза, ще й теліпається, хоч одірви і викинь, бо ж за кожним "теліп" темніє в очах. Тоді в лікарняній їдальні я взяв круглу чорну хлібину, підмостив її під пахву, і мені стало набагато легше, бо рука вже не гойдалася. Так із тією хлібиною і повертався назад через гори, а коли зупинилися на привал, побачив, що той буханець уже мокрий від крови, він убирав мою кріцю, як губка. Я поклав його на камінь сушитися, а сам, уже з перев’язаним плечем, заснув. Прокинувся, глядь — немає моєї хлібини, тільки хлопці посміхаються в бороди й вуса.

— Ми її з’їли, — сказав Мосар, справжній шайтан, який на ходу міг зняти акумулятор з "бетеера". — На ось мою папаху, підклади.

Саме з Мосаром і Султаном Чорним ми поїхали в гості до Лабазанова, який називав себе Робін Гудом. Він тоді стояв в одному буарі[14] в Урус-

Мартанівському районі, і ми спершу хотіли зробити туди нічну вилазку, але Радуєв нас відрадив.

— На хера такі ландиші,— сказав Салман, який колись навчався в інституті народного господарства в Ростові і там набрався грамоти. — Ви що, теж хочете погратися в середньовічних героїв? Я не збираюся шукати вас на тому світі[15]. Домовлюся по телефону з Русланом, і ви поїдете до нього на білому кабріолеті.

Білим кабріолетом був допотопний ГАЗ-69 з одірваним верхом. На ньому ще за радянської влади їздив, щонайменше, голова колгоспу, а в бездоріжжя, можливо, навіть секретар райкому. Ми запакували його повним БК[16] і, самі теж при параді, подалися втрьох у буар. Мосар ще сказав, що коли накладемо головами, то з нас виліплять трьох дурнів[17] і поставлять у Ножай-Юрті.

— А чому в Ножай-Юрті? — спитав я.

— Бо там народився Салман.

Однак Робін Гуд зустрів наш білий кабріолет не в буарі, а за селом на шосейній розвилці, з охороною, як і годиться, чи, може, ліпше сказати, зі свитою, і це, треба зізнатися, був справжнісінький шайба[18], не менший за Султана Чорного. Під два метри зростом, тугий, накачаний, а глибоко запалі очі так близько поставлені одне до одного, що нагадували дуло двостволки. На ньому було стільки військової амуніції, що треба мати здоров’я, аби все те носити: автомат з підшивним до ствола ґранатометом, два пістолети Стєчкіна із запасними обоймами, рація, ніж, "лимонка"… Цікаво, що при цьому в нього були вільні руки, і Робін Гуд ще вхитрявся однією перебирати чотки.

— А чотки тобі навіщо? — спитав наївний Султан Чорний.

— Кидаю курити. Допомагає,— відповів Робін Гуд, і голос у нього теж був такий, що можна присмирити не тільки дівчат абхазького узбережжя.

Взагалі-то Султан добре знав Лабазанова, той також колись був в охороні Дудаєва, підкотився до нього ще в серпні дев’яносто першого, коли під час ґекачепістського шарварку втік із слідчого ізолятора разом із своєю бандою, ось ми, Джохаре, які борці зі старим режимом. Тоді ще всяк, хто виходив з тюрми, був героєм, і Джохар розчулився, пригрів їх коло себе, а потім усе й почалося. Почалося і закінчилося тим, що Лабазанов учинив заколот проти президента, дійшло навіть до стрілянини, під час якої загинув Русланів брат, і сухумський мафіозо втік у Надтеречний район, контрольований росіянами, втік із жадобою кровної помсти.

Пригрів Джохар гадюку на грудях, думав тепер Султан Чорний, бо чотки в руках Лабазанова, які він перебирав так незграбно, нагадували дохлу гадину. Вах, як не пощастило чеченцям із цими Русланами, думав Султан Чорний, — Руслан Лабазанов, Руслан Хасбулатов…

— То про що буде базар? — запитує Робін Гуд, намотуючи "дохлу гадину" на великий палець, а Мосар на мене киває, тут ось питаннячко в нашого друга до тебе, делікатне дуже питаннячко, не знаємо, з чого й почати, і я, щоб не сполохати його, почав з того, що пропала моя сестра, вдома усі хвилюються, а від неї ніякої звістки. Нам нічого не треба, нехай живе собі як хоче, тільки б знати, де вона і чи жива-здорова. Асею її звуть, Біслан приїхав до Києва, забрав…

— Не забрав він її,— сказав Робін Ґуд. — Сама побігла за ним, як сучка. — При слові "сучка" Султан із Мосаром поправили свої автомати на плечах, а мені, навпаки, полегшало. — Там усе по-чесному, я на цьому товарі розуміюся, повірте мені. Любов у них.

— А ти що — свічку тримав? — знов поправив автомат Мосар.

— Можна сказати, тримав, який мені інтерес брехати.

— То вони в тебе?

— Ні,— похитав він головою і прицмокнув язиком, як це роблять кавказці, коли кажуть "ні". — Біслан пішов до Умара, йому тісно у мене стало. Бісланові треба робити кар’єру, і він пішов у Знам’янське лизати озаддя Умарові[19]. Звідти прямий шлях на Москву.

— То й вона там із ним у Знам’янському?

— Може, й там, а може, в Стамбулі чи ще десь, — сказав Робін Гуд. — Мені на все це начхати. Я тепер з Умаром не якшаюся. Ти можеш думати про мене що завгодно, — стрельнув він зі своєї "двостволки" в Султана Чорного, — але, хлібом клянусь, я ніколи не був проти нашої незалежности. Все?

Так, усе. Ти хотів знати правду — ти її знаєш.

Ми сіли в білий кабріолет і поїхали.

8

Здрастуй, Моздок! Ти мене, мабуть, уже забув, а я тебе не забуду ніколи, особливо підвали фільтраційного табору, окрім яких, я, власне, нічого тут і не бачив. А тому вибач, старий, я за тобою зовсім не скучив і йду ва-банк, умовляю свого дідуся Тамерлана відвезти мене в Назрань — це вже зовсім недалеко, якихось кілометрів шістдесят, якщо без викрутасів і пригод, це вже кинь палицею і влучиш у те місце, де на мене чекають, і, мабуть, не варто пересідати на інше авто, бо якщо мене ведуть, то все одно впадуть на хвіст.

Тамерлан з підозрою поглядає на свого пасажира, але хіба йому що, йому аби гроші, цьому славному хлопцеві Тамові, бензин, слава Аллаху,

продають прямо на трасі з каністр — де вони тільки його наливають у ті каністри, мабуть, женуть як самогон, і Там заправляє повен бак, і ми їдемо далі: вперед, Тамерлане, веди мене прямою дорогою, як каже перша сура Корану, дорогою тих, що перебувають під гнівом, та не заблудяться, веди мене, свого голого онука, котрий належить до тих, що досягнуть успіху, бо вірять у воскресіння мертвих, як каже друга сура Корану. Аллах Акбар! Немає нічого моторошнішого за це протяжне "Аллах Акбар" під час бою, особливо, коли воно перемежовується з добірним російським матом, — автоматна і кулеметна стрілянина — то просто сорочиний стрекіт порівняно з цим роздери-душу-криком: "Алла-а-а-ах-акба-а-ар!"

Так було і тоді, коли ми тримали міст Соїп-Мулли через Аргун, взагалі-то міленьку річку, яка після затяжних дощів так піднялася, що прийшла нам на поміч. Росіяни пішли на штурм мосту вдосвіта, ще й не розвиднилося, як раптом холодну тишу розірвали артилерійські снаряди, а небо спалахнуло від освітлювальних ракет. Так тривало кілька хвилин, потім усе враз затихло, і в надрах тієї сирої тиші вродилися звуки, від яких тілом пішов мороз. Здавалося, десь із-під самої землі пульсує мелодія пондура[20], підсилена перестуком бубона й сплеском долонь. То чеченці по цей бік мосту танцювали свій зікр — танець служіння Всевишньому.

Та ось уже забряжчали гусениці, сивину похмурого ранку прошили вогняні хвости кумулятивних снарядів. Ми з Мосаром сиділи неподалік мостових "биків", де я нагледів собі зручну місцину в широкій бетонній трубі, що правила за стічний тунель і своїм жерлом сягала аж до води. Це була непогана вогнева точка для ґранатомета, хоч, може, й не ідеальна, оскільки сама могла стати помітною ціллю, та для початку — кращої не знайдеш. По той бік мосту здіймалось узвишшя, і поки копарі його не перейшли, можна спокійно лупити в усе, що на тому узвишші ворушиться. А саме там якраз і вимальовувалася цікава картинка: два танки Т-80 на швидкості вискакували на пагорб, робили по одному пострілу і так само спішно відкочувались назад, щезаючи з поля зору.

Але ґранатомет, либонь, найнадійніша зброя. Уже за третім разом я підловив один із танків, і він так спалахнув, що на узвишші відразу розвиднилося. Та мій постріл, здавалося, струсонув усю їхню лаву, бо там, за горою, хтось відпустив стиснуту пружину, й до мосту вже поповзла панцерна армада, за нею посунула розгорнута в ланцюг піхота, і зчинилася така какофонія, що я не чув співу Мосарового "красавчика". Кулемет танцював у його руках, але ввижалося, що Мосар без пострілів лише теліпає "красавчиком", щоб витрясти з нього душу.

Ми відбили першу атаку, другу, а вони лізли, як таргани. Потім на якусь часину настало затишшя, і ми почули далекий гул "вертушок".

— Зараз у бій підуть підери[21],— сказав Мосар, й чекати довелося недовго: перегрупувавши свої лави, росіяни знову пішли до мосту і знову спеклися — під завісою димових шашок вони волокли з поля бою убитих й поранених, відтягували підбиту техніку. Та не було їм числа того дня, і коли вдарили міномети, нам надійшов наказ відійти.

— Відходим! Відходим! — кричав Мосар, теліпаючи "красавчиком", мені тільки пізніше дійшло, що це ж він так гукає до мене, а я, бач, оглух, тоді Мосар, аби показати мені, що треба робити, повернувся й побіг під укіс від мосту, а коли озирнувся, від труби, в якій я сидів, не лишилося й сліду, вона розлетілася на порох, ота бетонна стічна труба, і від ґранатомета не зосталося й рурочки, бо керований кумулятивний снаряд влучив прямісінько в мою вогневу точку, це було бездоганне пряме влучання, якого я побоювався ще тоді, коли облюбував цю місцину. Мені треба було раніше її покинути, та я не зробив цього, й ось тепер від мене не лишилося й знаку, і Мосар, приголомшений таким несправедливим вознесінням, прошепотів не ім’я Аллаха, а слово, яке звучало майже так само, як і моєю мовою: "Маті"[22]...

Що ж до мого власного імені, то Мосар із Султаном Чорним напишуть його на камені-валунові, якого викотять на берег Аргуну біля мосту Соїп-Мулли, а потім це скромне ім’я за поданням Салмана Радуєва та Указом президента ЧРІ Джохара Дудаєва занесуть серед інших до

Мехкан КІентийн Жайна — Списку Синів Вітчизни, який "увічнює пам’ять особистостей, у тому числі й громадян інших держав, що виявили жертовність, мужність, відвагу та героїзм у боротьбі за волю народу і незалежність Вітчизни під час віроломного нападу російських аґресорів".

Чи не той напис на камені та ще публікація Указу Дудаєва в газетці "Ічкерія" (2750 примірників) про нагородження мене медаллю "Честь нації" (посмертно) послужили приводом для російської пропаґанди твердити, що в районі Урус-Мартана діяв загін українських найманців числом до п’ятдесяти чоловік, які пройшли підготовку в таборах Хаттаба і навчені методів бойових дій в умовах партизанської війни; що й на висоті Екі-Тюбе знайдено вбитого бандита-українця. І тут уже дійшло до абсурду, коли генерал Шпигун з хохляцьким акцентом заявив перед телекамерами, що в його кишені і зараз лежить фото мертвого найманця і всі, кому він його показував, кажуть, що це українець.

Ось так. І якщо, наприклад, вагабістів ще розрізняли за довгими бородами і поголеними вусами та підкоченими холошами, то я досі не можу збагнути, за чим же все-таки розпізнавали українців, котрі давно зреклися оселедців і шароварів. Це ж вам не сімнадцяте сторіччя, не 1645 рік, коли наші хлопці-найманці допомагали французам брати Дюнкерк, оскільки тоді ще не було французького іноземного леґіону і, тим більше, його спецсекціону "Жаби"; на воді і під водою тоді все було підвладне лише козакам, які з однаковим хистом користувалися що підводними човнами, що очеретяними дудочками в роті, і якщо мій безіменний пра-пра-пра-прадід десь упав смертю хоробрих біля отого Дюнкерка, то, звичайно, його ні з ким не могли сплутати.

А що каже Коран з цього приводу? А Коран каже, що ніщо з усього сущого не буває без особливого знаку, тільки треба його побачити.

А мій золотий Тамерлан каже, що ми вже в’їжджаємо в Назрань, ще зовсім недавно провінційне містечко, яке тепер стало столицею інґушів, котрі також мають свого президента і свій парламент. Тільки інґушам, на відміну від чеченців, пощастило з Русланами, вони обрали своїм президентом Руслана Аушева, вони до свого парламенту обрали кільканадцять Русланів, телефон одного із них тепер міцно сидить у моїй черепній коробці разом з адресою — зовсім легенький п’ятизначний номер, навіть коротший на одну цифру за те число, що становить суму моєї винагороди за цю мандрівку. В разі відмінного виконання, звичайно, хоча в нашій умові не було застережень щодо надійности Пелена, у нас взагалі не буває розмов про довгий язик, яким найчастіше цілуються зі смертю. Однак ще рано судити про Пелена, мені могли впасти на хвіст і без нього, не думаю, що ті, хто мене сюди послав, так необачно тут злегковажили. Та й невідомо, чи зараз мене пасуть, чи облишили, адже в саму Чечню я поки що не показував носа. Щось певне сказати тут важко, бо в цьому випадку не обов’язково сідати на хвіст, якщо є добрий зв’язок між блокпостами.

Я розпрощався з Тамерланом у центрі міста і, взявши схудлий за ніч саквояж, вирішив походити цією столицею, яка нахапалася від інших стольних градів хіба що рекламних фанаберій. А решта все було, як і має бути в провінційному містечку. Ген і стандартний п’ятиповерховий готель "Назрань", де, я був певен, зараз у мене почнуть вимагати паспорт, та все-таки вирішив ризикнути: по-перше, ніхто не стовбичив біля стійки адміністратора, а по-друге, за тією стойкою сиділа така здобна франзоля[23], що в мене потекла слина.

— Радий вас бачити, — сказав я. — Ви мене ще не забули?

— Вас?.. — Її ротик так і лишився відкритим.

— Ми тоді з вами… — Я "розгубився" ще дужче за неї. — Жаль, я сподівався… Тут і переночувати всього одну ніч, а я десь посіяв паспорт.

— І більш ніякого документа? — спитала франзоля, дивлячись на мене двома родзинками.

— Та от… ніякого, — я порпався по кишенях, зумисне перекладаючи з одної в другу жмені м’ятої грошви, виміняної ще в хасав’юртівському барі. — Але я в боргу не залишуся. Всього одну ніч, — повторив я, ніби виторговував на ту одну ніч не кімнату, а саму франзолю.

— Взагалі так не можна… Але… одну ніч… У нас тепер порожньо.

— Люкс, якщо можна, — сказав я.

Франзоля не прогадала: поверх купи дерев’яних за номер я поклав їй ще двадцять баксів зверху, і вона так розрум’янилася, хоч відразу клади до рота. Та головне, я тепер знав, що вона нікому про мене не писне, хіба що з неї почнуть виколупувати киш-миш.

На мій подив, люкс тут на другому поверсі був не такий і поганий: передпокій, дві кімнати, телефон, телевізор, не було тільки, певна річ, гарячої води, але я залюбки заліз під душ і, як справжня жаба, став жадібно ловити його холодні струмені. Я, їй-право, скучав за водою, я таки був істотою води, з якої народився вдруге.

Через півгодини я вже сидів у фотелі свіжий, як з грядки, і дивився на телефон, від якого тепер так багато залежало. Але хай, поспішати не варто, нехай усе встоїться-вляжеться.

Та погляд мій постійно наштовхувався на телефон, я його так намагнітив, що він раптом задзвонив дзвінко й пронизливо. Напевно, хтось не туди потрапив.

— Алло!

По той бік дроту мовчали, там навіть не дихали, однак я добре відчував людину по той бік дроту.

Ти молодець, що не став одразу дзвонити, кажу сам собі, ти мудра жаба, яка знає, коли їй квакати, а коли заніміти, коли сидіти крячкою, а коли стрибати. Ти вже давно став жабою, ще до того, як прийшов у Леґіон і потрапив у цей елітний секціон "Жаби", крутіший за німецький "Губерт" і американську "Дельту". Ти був непоганим пуголовком ще в дитинстві, коли пересиджував під водою усіх хлопчаків і ставав вожаком на суші. А коли під час вступних випробувань до Леґіону сказали, що під водою треба протриматися не менше двох хвилин, тобі стало просто смішно, бо ти ще не знав, що це тільки початок, що потім вони розкладуть тебе на молекули, розпорошать на атоми, відтак усе це переберуть-перевіють і зроблять із тебе елементала. Уже після "ферми"[24] ти зрозумієш, що перейшов в іншу стадію існування, особливо після "диявольського тижня", коли п’ять діб тобі не дозволяють стулити ока, ти підпираєш повіки, вставляючи в очниці сірники, і все одно спиш, як риба, з розплющеними очима.

Але жабою, погодься, ти став ще раніше, вже тоді, коли простір над Аргуном розтинав кумулятивний снаряд, спрямований у твою вогневу точку, скерований точнісінько в жерло стічної труби, яка підпалила вже третій танк, і той снаряд не свистів у повітрі, не тяг за собою вогняного хвоста, його звук був тихіший від комариного писку, але ти відчув його, ти вгадав його, вичислив сьомим чуттям, і коли Мосар побіг під укіс від мосту, ти, мов жаба, стрибнув у річку, стрибнув у руду холодну воду, перемішану з брудом і сміттям. Аргун був зовсім мілкий, це він, може, уперше набрався дощової води, що міг заховати людину, та коли вибухова хвиля дістала тебе під водою і притисла до дна, тобі здавалося, що ти провалився на той світ, з якого вже не треба вертатися, однак течія підхопила тебе й понесла, понесла, аж поки не викинула, як сміття, на мілину. Ти лежав там контужений, доведений до стану гіпотермії[25], такого звичного для командос із "Губерта", "Дельти" і "Жаб", про які ти тоді нічого не чув, хоча вже носив жаб’ячо-зелене хабе, схоже на їхнє. Ти лишень чув про підерів, обрів[26], котрі

тебе підібрали на тій мілині і не добили тільки тому, що мали замовлення на живий товар слов’янської зовнішности. Ось так нежданонегадано ти потрапив у "вимріяне" селище Знам’янське, що також мало свого президента і свій уряд під назвою Тимчасова Рада, яка містилася в приміщенні колишнього райкому партії Надтеречного району і мала свою армію, сформовану з карних злочинців, убивць, ґвалтівників, злодіїв, російських інструкторів та іншої шушвалі, голінної до свіжої крови. Твоє екіпірування, не задавнений шрам на плечі, місце полону не залишили жодних надій на леґенду, тим більше, що при тобі не було навіть липових папірців, виданих дядечком Толею.

У підвалі смерділо бензином, бо в наповнену ним залізну бочку посадили одного старого чеченця, якого впіймали на тому, що він, торгуючи пальним, за так віддавав його дудаєвським бойовикам, а їм, таким же чеченцям, не захотів відпустити й за гроші. Голова старого впала на груди, і тільки з того, як у бочці опускався і піднімався рівень бензину, було видно, що він ще дихав.

Другий бранець, як і я, мав обличчя не кавказької національности, проте, відколи мене кинули до підвалу, він не обмовився жодним словом: або йому відрізали язика, або вже впав у таку прострацію, що не знав, на якому він світі. І навіть тоді, коли нас двох, перевдягнувши в російську солдатську форму, вивезли за село і там, за чагарником жимолости, поклали на землю, я не міг зрозуміти, навіщо і його зв’язали, якщо сердега не тримався на ногах, а через нервову кволість на його обличчі не здригнулася жодна жилочка, коли йому до горла піднесли ніж.

— Підожди! — зупинив жилавого бороданя той, що стояв з кінокамерою. — Підожди, я зайду з того боку, так буде краще.

Ніж був довгий і широкий, як коса, він розмашисто пройшов по горлянці, легко долаючи хрящі, і з хрускотом застряг у стовбурі шийного хребта; кров цвиркнула бороданеві аж у лице, та він не став її витирати, а вперся однією рукою в колодку ножа, а другою щосили притис край

леза і так гойднувся всім тілом на тесакові, що геть відчленував голову, яка тепер, уже без тулуба, здавалася набагато живішою, ніж до цього, її давно згаслі очі дивилися тепер на світ як живі.

І коли бородань, навіть не витерши кров із лиця, нагнувся наді мною з отим ножем, я дивився не на нього, а на того красивого гада, що знімав усе це на камеру, такого красивого, що мене раптом осяяло якесь чорне світло уже з того світу, і, маючи один шанс із тисячі, я звернувся до нього:

— Біслан!!! Єдине прошу — не показуй цю плівку Асі.

Він жестом зупинив бороданя, опустив камеру.

— Якій Асі?

Я назвав її прізвище.

— Звідки ти її знаєш?

— Приїхав до неї. Я її брат.

— Я не Біслан, — похитав головою красивий гад — аж непристойно красивий як для чоловіка. — А чому ти відразу не сказав, що приїхав до неї?

— Мене ніхто не питав.

— Тебе ж узяли в Радуєва.

— Я журналіст. Мене могли взяти так само і в Лабазанова, і в кого завгодно.

— Ти був і в Лабазанова? — здивувався він.

— Спершу мені сказали, що Біслан у Робін Гуда.

— Так воно і було, — погодився непристойно красивий гад і, повагавшись, махнув бороданеві: — Розв’яжи!

Той невдоволено глипнув на нього, потім перевів погляд на гицлів, що стояли осторонь.

— Я сказав розв’язати! — гримнув красюк. — Ви перевели мені плівку! Ви все зіпсували.

Бородань тим же ножем розрізав линву, якою примоцували мої руки до тулуба від пліч аж до пояса, і знов подивився на красюка, чи той не передумав. Але красюк сказав:

— Біжи вмийся. А цього закопайте.

Тоді одвів мене вбік і спитав:

— Чому ти подумав, що я Біслан?

— Не знаю.

— Хіба ти його ніколи не бачив?

— Ні,— сказав я.

— Асі тут зараз немає. І Біслана також, вони далеко. Але ми все перевіримо, я зв’яжуся з ними по телефону. А поки що вибач, дорогий, я не можу тебе відпустити.

Мене відвезли у той же підвал, де вже не було й старого чеченця, тільки бочка з бензином стояла, а наступного ранку зайшов сам красюк і сказав:

— Я думав, що ти збрехав, але ні: Асі підтвердила, що має такого брата. Вона попросила, щоб тебе відпустили. Тільки вибач, дорогий, над нами тут є ще начальство. Тобі доведеться пройти деякі формальності на фільтраційному пункті.

— Вона нічого мені не переказувала?

— Нічого. — На його до відрази красивому обличчі застигла співчутлива усмішечка.

10

Я набрав п’ятизначний номер, і чоловічий голос відгукнувся одразу.

— Вас турбують із Комітету біженців, — сказав я. — Чи можна Русланбека Ахметовича?

— Його немає. Щось передати?

— Та ні, я все перешлю поштою в Комісію Народних зборів[27].

— Спробуйте передзвонити через півгодини.

— Добре, дякую.

Я спустився в хол і запитав у франзолі, де в них можна гарно повечеряти.

— У ресторані "Рояль", — сказала вона.

Ну от, ще один атрибут європейської столиці.

— Там що, грають на роялі? — спитав я.

Вона дуже мило мені всміхнулася, розказала, як знайти королівський ресторан, та я, звичайно, пішов до пошти, де мене мали зустріти через півгодини після телефонної розмови.

Скромна зелена "сімка" із затемненим склом зупинилася навпроти пошти секунда в секунду, я сів на заднє сидіння, і водій, крім якого в салоні не було більш нікого, відразу рушив.

За всю дорогу він не обмовився жодним словом, хоч їхали ми хвилин сорок, і я також мовчав, позираючи то в бокове, то в заднє вікно, як той кіт, що його везуть невідомо куди. Ми виїхали за місто, де починалися гори, я помітив, що від нас не відстає ще одне авто, але з того, як мій водій спокійно позирав у дзеркальце заднього огляду, зрозумів, що то свої.

Ми в’їхали в дачну зону, поминувши "цеглину" дорожнього знака, й завернули на самшитову алею, яка вела вже прямо до такої розкішної хоромини, що сумніву не лишалося: це була вілла одного із Русланів. Обіч в’їзної брами стояла буда-вартівня, черговий пропустив нас на подвір’я, де біля входу в хоромину стовбичив ще один кам’янолиций джигіт. Він і провів мене до господаря — літнього сивого чоловіка, який, вітаючись, на знак особливої поваги простяг обидві руки.

— Як доїхали?

— Доїхав, — сказав я.

Ми сіли у затишній віталенці біля такого столу, до якого не доскочив би жоден "Royal", але Русланбек Ахметович ні до чого не доторкнувся.

— Ви не зважайте на мене, — сказав він. — Я, чесно зізнаюся, трохи хвилююся. Ця дівчинка дуже дорога для нас.

Ще б пак, подумав я, тільки мені одному обіцяно півмільйона франків.

— Це треба було зробити давно, — він дивився на мене так, ніби просив вибачення. — Не знаю, про що вони думали раніше. Ви… Як мені краще вас називати?

— Ґренуй[28],— сказав я.

— Як?

— Ґре-нуй!

— Гарно. Дуже милозвучне ім’я. Так от, пане Ґренуй, не знаю, як можна було таку дитину досі тримати… там.

— Дитину? — повів я бровою.

— Так, їй дев’ятнадцять років, але вона ще зовсім дитина. Я навіть боюся… гм… як це краще сказати. Я хочу, щоб вона трохи звикла до вас, перш ніж вирушати в такий світ. Хеда вразлива дівчинка…

— Хеда? Її звуть Хеда?

— Хіба ви не знали? — здивувався він.

— Для мене це не має ніякого значення, — сказав я. — Для мене головне, щоб з її голівки не впала жодна волосина. Де вона зараз?

— Ви туди поїдете, пане Ґренуй. Ви поїдете з нашими людьми прямо зараз. Місце надійне. Я хочу, щоб ви там побули, поки… Ви вже знаєте, коли буде літак?

— Днями, — сказав я.

— Чудово! Хеда трохи звикне до вас. Вона про все знає. А я триматиму з вами зв’язок через Мусу.

Він знов простягнув мені обидві руки: ох, ця східна солодкава чемність.

Мусою виявився той кам’янолиций хлоп, що зустрів мене біля входу. Я сів на заднє сидіння "сімки", а він поруч із водієм, і вони якось чудно перезирнулися. Я був певен, що обидва ревнують мене. Не до Хеди, звичайно, а до того завдання, яке випало мені, а не їм. "Муса… Муса, — подумав я. — Нещасливе твоє ім’я".

Мусою звали й охоронця Джохара Дудаєва, котрий після трагедії біля села Рошни-Чу супроводжував дружину генерала під час її спроби пробратися до Туреччини.

Тим часом шеф ФСК Михаїл Барсуков продовжував щодня термосувати Опергрупу контррозвідки в Чечні:

— Козли! Довбойоби! За весь час ви зловили одного тракториста[29], та й той виявився п’ятиюрідним братом! Де Алла Дудаєва? Де Овлур[30]? Де все їхнє кодло? Без них ми ніколи ні про що не дізнаємося! Розжену всіх к йобаній матері!

Нарешті, удача. Аллу Дудаєву з Мусою вистежили в Нальчику і там схопили. Мусу спровадили в Лефортово, а дружину генерала сховали в підмосковному особняку під вартою. В Росії готувалися чергові президентські вибори і нові сенсаційні заяви.

Проте сталася зовсім непередбачувана подія: група невідомих викрала Аллу Дудаєву і вивезла в невідомому напрямку. Після того один із відділів ФСК було розігнано, а слід генералової дружини втрачено назавжди.

Щоправда, в Чеченії згодом з’явилася відеокасета, яку навіть показали по телебаченню, — на ній Алла Федорівна звернулася до народу з проханням поставитися з розумінням до того, що вона зустріла людину, дуже схожу на Джохара, і хоче вийти заміж. Однак хто цьому повірить у час цифрових війн та касетних містифікацій?

Сонце вже потонуло за щербаті гори, коли наша "сімка" звернула в лісову прогалину і зупинилася. Далі треба було йти пішки.

Ми перетнули неглибоку ущелину, потім зіп’ялися на схил гори, порослий горішником, і нарешті у фіолетовому присмерку побачили лісничівку: двоповерховий дерев’яний будинок з невеличкими прибудовами, порожня загорода для овець.

Муса неголосно свиснув, сказав:

— Вони що там — поснули всі?

Ми наддали кроку, та раптом повгрузали в землю. На стежці лежав великий чорний собацюра, який і вухом не повів у наш бік. Він був мертвий.

Муса побіг. Ми з водієм кинулися вслід за ним. Я здогадався, що сталося, але ще не хотілося вірити. Муса на ходу вихопив десь із пазухи "пса"[31] і ногою відчинив вхідні двері. Тепер можна було не поспішати: уже трохи далі від порога навзнак лежав молодий хлопчина із здивованим обличчям, а калюжа крови під ним у присмерку теж видавалася фіолетовою.

Ще один труп звисав головою із крутих сходів, що вели на другий поверх. Тільки щетина на його щоках, мабуть, іще жила й продовжувала рости.

Поки Муса дивився на нього, я перескочив труп і вже був нагорі. У темному коридорчику між двома горішніми кімнатами долілиць лежала жінка в чорній жалобній хустині, наче оплакувала мертвих. Я вже без жодних пересторог відчинив двері до однієї кімнати, потім до другої. Ні там, ні там не було нікого. Крізь пройми дверей до коридорчика впливло фіолетове світло, я нахилився над жінкою і перевернув її обличчям догори. Тіло її ще не ствердло, але вже захололо.

Це, звичайно, була не Хеда. Я звів погляд на Мусу, який уже стояв поруч, — він так зціпив зуби, що ворухнулися його кам’яні вилиці.

Я відразу впізнав Хедину кімнату. Тут ще лишилося її дихання, запах її тіла, я ловив його ніздрями, як пес, що має взяти слід. Але щось мені заважало. Щось чаїлося в цьому повітрі геть невловиме, стихія, яка доторкнулася тільки до мого нутра.

— Саїде, — звернувся Муса до того, що лежав горілиць здивований. — Що я скажу твоїй матері?

Моєю втіхою було тільки те, що не я навів їх на Хеду. Її схопили до моєї появи на лісничівці, хоч, можливо, мій приїзд примусив когось поспішати.

— Не розумію… Нічого не розумію, — уже вкотре повторював Русланбек Гулієв після того, як ми повернулись на дачу і Муса забив йому памороки страшною звісткою. — Це справа рук фіскалів[32]. Але ж навіщо така жорстокість? Боже…

— Не знаю, чиїх рук це справа, але без своїх тут також не обійшлося, — сказав Муса.

— Кого це — своїх? — скинувся Русланбек. — Кого ти маєш на увазі?

— Чеченців, не нас же із вами.

— Я думаю, що це зробили кацапчі[33]. Чеченці викрали б її без крові,— сказав Русланбек. — І тоді ще можна було б сподіватись на викуп. А так… — Він знову схилив голову. — Нічого не розумію. Як вони могли дізнатися, де її шукати?

— Тому я й кажу, що тут замішані свої,— стояв на своєму Муса. — За гроші дехто піде на все.

— Ми маємо справу з людьми чинхойського тейпу, — сказав Русланбек. — Це неможливо.

— Можливо, — вперся Муса. — Справа тільки в сумі.

— Ти що, справді не віриш чинхойцям?

— Я вірю тільки Аллаху… І ще вам.

— Ну, годі,— не сприйняв Русланбек його лестощів. — Залиш нас удвох, поговоримо потім.

Муса ледь помітно вклонився і вийшов.

— Нічого не розумію… — Русланбек подивився на мене. — Ви щось можете сказати з цього приводу?

— Тільки те, що Хеду треба знайти.

— Де? — зробив він рачині очі. — У Таїланді[34] чи в Москві?

— Не має значення, — сказав я. — Земля маленька.

— І що ви пропонуєте?

— Поки що я чекаю ваших пропозицій.

— Боюсь, що вам доведеться повернутися самому. Прикро, але що зробиш? Обставини змінилися. — І раптом він затулив долонею очі і майже схлипнув. — Хедо, дівчинко наша, що я скажу її…

— Не бійтеся. Я сам не поїду.

— На що ви сподіваєтеся?

— На вас. Мені сказали, що на вас можна покластися. Хіба ні?

Русланбек знітився. Потім сказав:

— Ви стороння людина, пане… пане…

— Ґренуй, — підказав я.

— Пане Ґренуй… І багато чого не розумієте, що тут відбувається. Після… після Джохара все буде інакше. Навіть війна ця буде не такою. Люди змінюють не тільки свої обличчя пластичними операціями, але й міняють душі, імена, віру, переконання. Ви думаєте, я сам не знаю того, що казав тут Муса? Але…

— Але з того й почнемо, — сказав я.

— З чого?

— Ви зробите мені паспорт.

— Який паспорт?

— Громадянина Росії. Інґушетія ж, здається, поки що входить до складу Росії? Взавтра я сфотографуюся, а решту вам буде зробити нескладно, правда ж, Русланбек Ахметович?

— І що далі?

— Думаю, тим часом хоч щось та з’ясується. Якщо ви дуже захочете — дуже-дуже, то дещо ми знатимемо вже взавтра. Я передам через водія своє фото, і ви зробите мені "липу". Домовились?

— Ви шайтан, пане Ґренуй, — сказав він. — Але я вам теж не який-небудь шахрай, щоб займатися підробкою документів. Ви отримаєте справдешній паспорт зі справжньою печаткою Республіки Інґушетія. Виданий у паспортному столі.

— Я в цьому не сумнівався. А тепер нехай ваш водій підкине мене до ресторану "Рояль".

Ресторан уже зачинявся — було близько одинадцятої вечора, але я й не думав там розсідатися. Мені принесли з буфету шмат печеної яловичини, пляшку "Ахтамару", того-сього, все це гарненько запакували, і я прийшов до готелю, коли двері там також уже взяли на скобу.

— Ну ви й вечеряєте, — сказала франзоля. — Я думала, що вас затримали без документів.

— А що, у вас комендантська година?

— Майже. — Вона знов накинула на дверні ручки скобу.

— Не хвилюйтеся. Я подзвонив із пошти, і мені передадуть документи. А вечеряти… без вас я не міг. Зайдете? — я показав на пакунок.

— Ну що ви, я ж на роботі.

— Думаєте, хтось приб’ється вночі?

— Не думаю, але я тут не сама.

— Рито, — сказав я, зчитуючи її ім’я з беджика-візитівки на схвильованих грудях. — Так ви ніколи не дізнаєтеся, де ми з вами зустрічалися.

— Облиште, — сказала вона. — Цього ніколи не було.

Біля кутиків її очей зібралися "гусячі лапки" — Рита була старшою, ніж видалася мені спочатку.

— Я чекатиму на вас, — сказав я і пішов у свій номер.

У "люксі" все було на місці, сюди не заходила навіть прибиральниця. "Сміт і Вессон" спочивав у боковій кишені саквояжа.

Я сполоснув під краном готельну склянку і налив собі коньяку. Будь здоровий, пане Ґренуй, живи, поки живеться. Минуло трохи більше доби, як ти вилузався з літака в аеропорту Махачкали, а здається — місяць. І після всього, що ти побачив, пане Ґренуй, тебе ще тягне на жінок?

Так, саме після того… Саме після того, як я надивлюся на кров і розбризканий мозок, на білі кістки, що стирчать з понівечених трупів, мені хочеться жити. Не так, щоб дуже, але я не проти. Жінки — це все-

таки найкращі і найвідкритіші істоти, в чиє єство ти можеш проникнути найглибше, в чиї груди ти й сам можеш підкинути своє зозулине яйце. І найстрашніше, що я бачив у цьому житті,— це коли в Конґо біля Мвенґи повстанці закопали живцем десятьох повій. Решта все дрібниці. Я люблю повій і якби був жінкою, то теж, либонь, став би повією. Але я чоловік і люблю воювати, бо це справжня чоловіча робота, за яку, крім усього, непогано платять. Це єдине місце, де я потрібний. Там я був ніким.

Коли вирвався з фільтраційного табору і дістався додому, то застав свого батька з мітлою в руках, він так само замітав подвір’я, і наша хата від того осіла в ще глибшу яму. Люди й далі не отримували зарплатні і ходили на роботу, а вечорами їм вимикали світло, щоб вони не могли читати, писати й малювати, щоб не дивилися телевізор і рано лягали спати, аби виспані йшли на роботу. І тільки я один цілими днями лежав у ліжку з котиком Барсиком і дивився у стелю, вслухався у Барсикове тепло, коли він калачиком скручувався у мене на грудях, і з жахом розумів, що це єдина істота, яку я люблю й поважаю і за образу якої можу вбити без’язикого смерда.

А вечорами я сидів потемки біля вікна, дивився, як батько мучиться з мітлою, що вже стерлася на дряпача, і чув на собі материні очі, чув, як вона безгучно плаче. Коли батько уже в темряві заходив у хату, казав:

— Нема на них Сталіна.

— Нема, — погоджувався я.

— Ти знаєш, що троюрідний брат мого дядька був охоронцем у Сталіна?

— Знаю, — казав я, бо чув про це сотні разів.

— Так от, коли Сталін вистрелив Блюхерові прямо в лице, брат мого дядька, твій дід, Віктор Іванович стояв у Сталіна в кабінеті за шторою. А ти…

А я одного разу сказав:

— Поїду.

Мати дістала з глибини шафи вилинялого носовичка, в кутик якого була зав’язана у вузлик золота монета — миколаївська десятка, єдине, що в неї ще не встигли відібрати, і подала мені. Я знав, що вона довго заощаджувала на ту монету, поки купила її у циганів ще за тих часів, бо все життя мріяла вставити зуби, але знав я і те, що вона вже ніколи їх не вставить, і тому взяв ту монету разом з хустинкою, як ото в наших піснях зразкові дітки беруть у дорогу рушничка або вишиванку.

І як зразкова дитина, я знов пішов у світ незнаними шляхами, але перед тим зупинився у хвіртці й озирнувся. Батько дивився мені услід, обіпершись на мітлу, материними щоками текли безгучні сльози, і тільки Барсик, який сидів поміж них, дивився десь угору на горобців: плював я на тебе з високого неба! пішов ти, — і я повернувся, підняв його за передні лапи і поцілував у вологий писок.

Рік випуску тієї монети якимось дивом виявився колекційним, вона була настільки рідкісною, що за виручені гроші в Одесі мене взяли нелеґально на пароплав, який вирушав до Марселя. Затрамбували в контейнер, де я не задихнувся тільки тому, що мав міцну грудну клітку і волячі легені.

А вже на приймальному пункті Леґіону, коли проходив санвузол, я подумав, що потрапив у космос, бо не вмів тут ні душ увімкнути, ні спустити в унітазі воду. Зате від першого дня ти на всьому готовому, хоч і не знаєш, чи ще візьмуть тебе, чи ні, а двадцять п’ять баксів на добу вже крапає.

Мене взяли: я був добрим плавцем і вмів відповідати на дурні запитання:

— Чого більше у році — днів чи ночей?

— Скільки буде — двічі по два?

— Ви впевнені, що чотири?

— Як звати коханку вашого батька?

Якби я був зовсім із ними щирим, то сказав би Мітла, і вони повірили б. Але в батька мого не було коханок ніколи.

Тож надолужуй, пане Ґренуй! Вона вже йде до тебе, вона беззахисна перед твоїми флюїдами, ти ними майже вселився у неї, в її породисте тіло, яке ти розгорнеш ось на цьому ліжку й увійдеш у нього, як у тісні ворота, що ведуть до життя; я хочу, Ґреную, щоб ти ще пожив, щоб ти ще потішився травневим теплом і цією тишею за вікном, такою глибокою, яка буває тільки вночі,— тому так голосно відлунюють у ній кроки конвою.

А в коридорі кроки майже не чутні, і в двері також ніби миша шкрябнула. Я відчиняю їх, беру її обличчя в долоні, цілую в рот, який відкривається, наче мушля. Ми не гаємо часу на зайві балачки, але й поспіх нам ні до чого: я роздягаю її поволі, вдихаючи запах білизни, а вона заплющує очі, ніби соромиться того, що її трусики зовсім мокрі. Насправді ж вона радіє цьому, як і все живе, що виділяє вологу, радіє, що її ще одна стулена мушля готова задовольнити спрагу. Я беру в рот її налитий сосок, чую, як із нього струмує у мене молоко її бажання, і те молоко напуває у моїй грудній клітці мертвий мінерал, який ось-ось оживе.

— Тільки не в мене… — шепоче Рита, але я вже зраджую її, у моїх обіймах вже зовсім інша, та, що останнім часом не йде з моїх думок, хоч я її ніколи не бачив увіч. Хеда. Це дивне ім’я вміщує в собі незбагненний код, я ним зазомбований, цим ім’ям, я ним заворожений і заклятий.

Все. Я вже за інерцією злегенька цілую її у губи. Як приємно після цього запалити товсту сиґарету "Gitanes" і, вслухаючись у смак тютюну, ні про що не думати.

— Ну?.. — Її голос просочується у моє бездум’я. — І коли ж ми з тобою зустрічалися?

— Ти не згадала?

— Я хочу це почути від тебе.

— У попередньому житті,— кажу я. — Тоді я тебе дуже любив. Ми з тобою жили в Брюсселі. Вечорами ти пекла мені дуже смачні французькі булочки.

Цього їй достатньо, щоб трохи помовчати.

Хеда. Там, у її кімнаті на лісничівці, у тому повітрі, яким вона ще недавно дихала, я також відчув щось таке невиразно-далеке, що могло зринути тільки десь із попереднього життя. Це таке відчуття, яке іноді прокидається в тобі у незнайомій місцині і нашіптує, що ти колись уже був тут, хоч знаєш: ніколи. Це як запах кавуна у морозному повітрі… як німий подзвін у непроникній тиші…

Але я думаю, що якщо ми й мали попередні життя, то в іншій личині. Я міг бути, приміром, тобою, Рито, а ти — мною. Тому нам так легко обмінюватися тілами, цими недовговічними оболонками, які є вмістилищами вічних стихій. Не душ, Рито, не духу, як кажуть Коран і Біблія, а саме стихій, що ширяють світом у пошуках своєї оболонки,

підстерігають її навіть в оцьому ліжку, сподіваючись, що наші з тобою, Рито, клітини з’єднаються і дадуть котрійсь із них життя.

— Хто ти? — раптом питає вона.

— Твій друг, — кажу я.

Соски на її грудях посвітлішали і змаліли, але від того не менш зворушливі. Дві родзинки з пришерхлого винограду.

— Якщо тобі треба, ти можеш іще залишитися. Вранці моя зміна закінчується, але я все влаштую.

— Тільки заради тебе, Рито.

Вона підводиться і схиляється наді мною так, що її грона лоскочуть мої груди.

— Не обманюй, будь ласка. Бо я тобі зараз його відкушу.

— Кого? — запитую я.

— Брехунця, — каже Рита.

І дві виноградинки скочуються вниз моїм животом.

11

— Радий бачити вас, пане… пане…

— Ґренуй, — підказую я.

— Ні,— похитав він головою, — не Ґренуй.

Ми знов сидимо у його віталенці на другому поверсі хоромини, до якої мене прикотила та сама зелена "сімка".

— Не Ґренуй, — каже Русланбек, дивлячись на мене тим поглядом, у якому є все: проникливість, улесливість, засторога, холодне… тепло.

Я знизав плечима: ні — то й ні.

— Ви тепер громадянин Інґушетії,— він підводиться і врочисто вручає мені палітурки. — А в нас є всякі імена — від турецьких до корейських, тільки Ґренуїв немає…

Я розгортаю паспорт, дивлюся на фото, яке мені вранці зробили за десять хвилин, і змушений погодитись із Русланбеком: це не Ґренуй. Але мушу в дечому й заперечити.

— Ну, не зовсім громадянин Інґушетії, і ніякий я тут не ґалґай[35].

— Не кривіть душею, — він доброзичливо посварився на мене пальцем. — Ви хотіли мати паспорт Російської Федерації — ви його маєте. Але я одного не розумію…

Він затнувся. Вчора ви нічого не розуміли, пане Русланбек, а сьогодні тільки одного?

— Звідки ви знали? — він глянув мені у самі зіниці.

— Що?

— Що її відвезуть до Росії.

— Хеду?

— Не придурюйтеся, пане… пане Скотєлов. Хіба не тому ви попросили цей паспорт?

— Я тільки припускав такий варіант. Ви, до речі, також говорили про фіскалів. Про кацапчі.

— Тепер ви теж кацапчі, пане Скотєлов. Вибачте, на інґуша ви не схожий.

— Можете називати мене скорочено — Скот. Думаю, вам це більше сподобається. Майже по-англійському.

— Справді, мені чомусь це й на думку не спало, — усміхнувся Русланбек, але очі його не сміялися. — Про фіскалів я говорив тому, що цього не могли зробити чинхойці. Вони ніколи не вбили б людей, які охороняли дівчину їхнього тейпу. Ніколи! Аллах свідок.

— Я з вами згоден, тому й попросив цей паспорт. А що, вже є якась інформація?

— Є,— сказав він. — Хеда в Москві. Ці придурки і її завезли в Москву. Вони самі провокують війну на своїй території. Те, про що колись казав Джохар, уже почалося.

— Про що він казав? — спитав я, хоч добре це пам’ятав.

— Що справжня війна згодом перекинеться в саму Росію. Але вони самі її почали. У них здали нерви, і вони стали у себе підривати будинки і влаштовувати криваві теракти. Клин клином… Буде ще вам клин, ох, і буде. Заб’ють його в Москві так, що вилізе по той бік планети. Аж в Америці вилізе вам цей клин, у самісінькому Вашинґтоні.

— Чому саме в Америці? — спитав я.

— Бо Росія не пуп землі. Є такі, що стоять і над нею, пане Скот… тєлов, — він усе-таки не міг називати мене Скотом, а може, вже сам себе переконав у тому, що перед ним справдешній кацапчі, котрого треба втокмачити носом у лайно. — Тепер слухайте мене уважно, пане Скотєлов, дуже уважно мене слухайте. Бунтівний, як вони кажуть, генерал їздить на "Ниві", а не в якомусь броньованому суперджипі, як усі думають. Ті ж усі розповідають казки про його недоступний бункер, облаштований у підземеллях Ведено. Ви знаєте, чия резиденція була у Ведено?

— Шаміля, — сказав я. — Імама Шаміля.

— Того Шаміля, якого 1859 року росіяни взяли в полон. Того Шаміля, що начебто похований у Саудівській Аравії, у Медіні. Як ви гадаєте, пане Скотєлов, — призвичаював він мене до нового прізвища. — Як ви гадаєте — чи в Медіні спочиває прах Шаміля?

Я нічого не відповів, але Русланбекові й не потрібна була моя відповідь. Він просто поринув у пишномовність, за якою не швидко збагнеш, про що йдеться, як каже шеф відділу міжнародних кризових ситуацій. Той був набагато лаконічніший — обвів те Ведено червоним кружечком-нуликом, і до побачення. Мені такий стиль розмови більш до вподоби, інакше я теж міг розповісти, що в Суботові, де начебто похований "п’яний Богдан", також нема його праху, і не тому, що його викинули з могили поляки, а тому, що його ніколи там не ховали. Однак кацапчі Скотєлов не міг цього знати і мовчки лупав на Русланбека баранячими очима.

— Джип, бункер, охорона зі смертників, — вів той далі,— а тим часом генерал їздить на "Ниві" і сидить в халабуді-врем’янці, яка тільки й того, що обвішана зсередини килимами. І ходить, загримований, в охороні Масхадова у гості до росіян, начебто на переговори. Цікаво, правда ж? І його не можуть ніяк вполювати. Вибухає одна машина, друга, всі дороги встелені вибухівками, потім завербований фіскалами шакал потрапляє до генерала навіть у кухарі, а йому хоч би що.

Згадавши кухню, Русланбек підсідає до столика і наливає мені коньяку. Перфектна річ — і натяку на підробку. Тут усе справдешнє: якщо вже коньяк — то коньяк, якщо паспорт — то паспорт. Про фальсифікат і мови нема.

— Більше того, — каже він, — генерал навіть виїздить за кордон, виступає там перед публікою. І тут починаються збіги обставин. Дуже дрібненькі збіги, яких ніхто не помічає. Вони дуже тонкі,— Русланбек так приплющує очі, наче тими щілинками показує, які тонкі ці збіги обставин. — Американці поплескують по плечу генерала і дарують йому супутниковий телефон "Інмарсат". Потім через якийсь час Клінтон, цей симпатичний демократ з незнищенною усмішкою, на весь світ заявляє, що в Чечні ллється марна кров… що там усе можна владнати… дуже малою кров’ю.

— Фігуральний вислів, — вставляю і я словечко, розслабившись після коньяку, який вступає у кров, починаючи ще з язика. Мені хочеться навіть додати, що в цьому світі немає особливих мудреців, котрі б знали істину, і змагання між ними тільки й полягає у фігуральності вислову. Інакше не може й бути у світі, де всі пристають з однаковою готовністю і до думки, що слово — Бог, і до тієї, що слово — полова.

— Ні, це не фігуральний вислів, — каже Русланбек. — Це те, що дало підстави генеральному прокуророві Ічкерії подати на Клінтона в суд. Він звернувся до Міжнародного суду ООН у Гаазі із звинуваченням Клінтона у підбурюванні росіян до кровопролитних дій. Бо скажіть мені, пане Скотєлов, може, ви знаєте: яка це кров маленька, а яка велика? Це що — коньяк, який можна налити у більшу і меншу чарку?

— І якою ж була відповідь із Гааґи? — спитав я, смакуючи разом з коньяком цим чарівним словечком "Гааґа", від якого я просто балдів. Я взагалі дурію від таких назв, як Брюссель, Женева, Ґенуя, де печуть, як франзолі, всілякі міжнародні конвенції, а що вже казати про Гааґу — Га-а-ґу, слово, що само роззявляє тобі рот аж до вух, Гааґу, де, окрім Міжнародного суду ООН, розмістилася ще й Організація

непредставлених народів (UNPO) на чолі з найсимпатичнішим мені чоловіком — доктором Майклом ван Вальтом ван Праа̀ґом, генеральним секретарем цієї UNPO — Організації упосліджених націй, одну з яких представляв мій земляк, що супроводжував тушонку до Махачкали, й одну із них представляєте ви, воша[36] Русланбек, — націю, яку не хочуть мати за рівню представлені нації і дивляться на неї з висоти своїх хмарочосів справді наче на вошу.

— Якою була відповідь із Гааґи? — перепитує Русланбек. — Та ніякої. Ото тільки ракетний удар дістав генералову "Ниву".

Він одійшов до вікна, довго мовчав. Він був збіса мудрий, цей Русланбек, член парламенту непредставленого народу. Його напружена спина видавала зрозуміле мені вагання.

— Ви знаєте, де її тримають? — спитав я.

— Ні. Але думаю, що наші люди дізнаються.

— Як мені краще вилетіти до Москви?

— Ви твердо вирішили?

— Я нічого не вирішував. У мене є завдання. Або я його виконую, або заробляю поцілунок смерти[37].

— З одного боку, це добре, що ви не є особою, як вони кажуть, кавказької національности. А з другого…

— Другого боку немає,— сказав я.

— Є. Вчора ви самі могли пересвідчитися. Там, у горах… Одна річ зробити те, про що було домовлено раніше, і зовсім інша — стромляти голову шайтанові в зуби. Ви хочете спокусити долю?

— Це моя професія. Я поїду туди, навіть якщо ви мені забороните.

Він повернувся до мене обличчям.

— Тут справа така: або ви, або хтось. І мені треба знати напевно. Ваша перевага в тому, що в її закордонному паспорті стоїть французька віза. Але, як ви самі розумієте, все ще можна змінити.

Він вийшов до сусідньої кімнати і повернувся з іще одним паспортом, який також подав мені.

Я розгорнув палітурки. На мене дивилося знайоме обличчя, яке я давно вже носив у собі.

— Вона тут також особа не кавказької національности, — сказав я. — І зовсім не Хеда.

— А вона не дуже й схожа на чеченку. Мати ж у неї… Тобто батько…

Він простяг руку, щоб забрати паспорт, але я сказав:

— Ні, він мій, бо тут наша віза. А якщо ви захочете все переграти, то вам все одно знадобиться інший. То як мені краще вилетіти?

— Це не проблема. Можна із Нальчика, можна із Слєпцовська. Але ви мусите тримати контакт із нами. І там також. Я вам запишу телефони.

— Я їх запам’ятаю.

Він недовірливо схилив набік голову.

— Там довгі номери мобільників, чужі для вас імена…

— Це моє хобі,— сказав я. — Довгі номери і чужі імена.

— Непередбачувані витрати ми, звичайно, візьмемо на себе. І ще одне велике прохання. Потрібна абсолютно чиста робота. Без трупів, без крови… Ви мене розумієте?

— Ще б пак.

Ну хто його тут міг зрозуміти краще за мене?

— Дозвольте вам зробити скромний подарунок, пане Русланбек.

Я шурхнув рукою у праву кишеню, потім простягнув йому за східним звичаєм обидві долоні, складені одна до одної. А коли їх розтулив, у його руці опинився мій "Сміт і Вессон".

— Що це?

— Сувенір, — сказав я і майже по-панібратському йому підморгнув.

Частина друга

1

Скажи-но, дядечку, адже не дарма Москва, спалена пожежею, віддана французам? Так, були люди, були часи…

Я сидів у ресторані готелю "Росія", де призначив Ібрагімові "стрілку", і з вікна десятого поверху було видно шмат Красної площі із собором

Василя Блаженного, схожим на редьку хвостом догори, і навіть Спаську вежу Кремля, яка нагадувала здоровенного кілка, що його хтось забив тупим кінцем униз. Дивлячись по той бік масивної кремлівської стіни, я чомусь згадував троюрідного брата батькового дядька й уявляв, як цей чорт-козі-дядько стоїть за шторою одного з тих вікон, коли Сталін стріляє Блюхерові в лице. Мені б тепер такого родича. Але немає Сталіна і немає вже троюрідного брата батькового дядька.

Так, були люди… А тепер (якщо глянути з висоти цього московського хмарочоса) внизу повзають якісь непідковані блохи — ні тобі гусарів, ні уланів, ні драгунів, ні гармат, ні штиків. Хіба ось цей офіціант у червоній чумарці (ряжений), що підтюпцем подає мені горілку "Русская тройка" (ну який же новий руський не любить швидкої їзди? — а я серед них найновіший, щойно отримав громадянство), підносить оладки з чорною ікрою, осетриновий шашлик, ну, а далі побачимо. Може, ще дійдемо і до бичачих яєць.

Це я вдруге у своєму житті в Москві, уперше сюди нас привіз дядечко Толя чи не того ж року, як востаннє вийшов із Лук’янівської тюрми, коли проголосили Акт незалежности, й аятолла вирішив справдити свою давню мрію — вистрелити з гармати на Красній площі. Друзі відлили йому козацьку гармату у Львові, і ми, зодягнувши шаровари та вишиванки, подалися зі своїм Сагайдачним на Москву. Найцікавіше те, що нас ніхто ніде не зупинив, ні в поїзді, ні в метро, і навіть на Красній площі, коли ми розпакували гармату, всі показували на нас пальцями й гукали: "Ряжаниє, ряжаниє!" Дядечко Толя підніс сірника, гармата шмальнула дай Боже, і якби була набита не газетами "Незборима нація", а чимось серйозним, то не знаю, чим би усе скінчилося. А так тільки збіглися каґебісти й міліціонери: "Что такоє, кто ви такіє?" — і дядечко Толя їм пояснив, що це делеґація з Києва прибула привітати російських старших братів із Днем їхньої незалежности. "Молодци хахли", — сказав тоді один симпатичний каґебіст-демократ і навіть допоміг нам донести гармату до метро.

А свої ні, свої нам ще довго вибивали ребра й зуби, поки я одного разу також не витримав, перевірив себе на вгодованому беркові[38], що мав якраз таке підборіддя, як обцас мого черевика. І коли я зробив йому цю примірку, то берка списали з міліції за інвалідністю, а мене вибракували з університету за участь у незаконному військовому формуванні, дарма що такого формування фактично не було, а була тільки погрозлива назва "Холодний Яр" і, звісно ж, найстрашніше українське гасло "І повіє новий огонь з Холодного Яру". Щоправда, цього гасла вже ніхто не боявся, окрім самих українців, які увічнили його лише в назві горілки і пили переважно за те, щоб ніколи не було війни.

Але я одного разу запитав Асю цілком серйозно, — та чого тут правду ховати, запитав після того, як ми вперше з нею зляглися у яблуневому садочку біля університетських гуртожитків на вулиці Ломоносова, яку ми називали Лупиніс-авеню, — так от, я тоді запитав Асю, котра потемки шукала в траві свої колготки, чи піде вона зі мною до Холодного Яру сестрою-жалібницею (сестра, сестра...), і вона як майбутній професійний медик сказала "піду", ще й процитувала Пісню над піснями із Біблії, яка тоді в нас тільки входила в моду: "О, коли б ти мені був за брата, що перса ссав в нені моєї, коли б стріла тебе я на вулиці, цілувала б тебе, — і ніхто мені не докоряв би". І то вже майже дійшло до інцесту, коли після другої цитати: "Мій коханий простяг свою руку крізь отвір, — і нутро моє схвилювалось"... — я роздер на ній щойно зодягнуті колготки і споживав свого стільника разом із медом своїм.

А потім лежачи навзнак і дивлячись, згідно з усіма правилами кохання, в зоряне небо, спитав прозаїчно: "А ти знаєш, як загинув отаман Холодного Яру Василь Чучупак[39]. Ні? Його наздоганяла червона кіннота, й ось коли вже отаман, що також мчав верхи, був у безпеці, його кобила англо-арабка Зірка раптом зірвалася за жеребцями, розвернулася й побігла прямо на кінноту. Потрапивши в оточення, Чучупак вистріляв усі набої із "Люйса", а потім і сам застрелився. Тому й тепер місцеві селяни кажуть: "Василь загинув через кобилу".

Ось так, почали з Пісні над піснями, а закінчили пророцтвом, що справдилось, — може, тому мене іноді переслідують сугестії кентавра, як оті, що напосіли були в прізоні.

Я запалюю вже третю товсту сиґарету "Gitanes". Ібрагім запізнюється. Він, як і Муса, ревнує мене до привілейованої ролі у цьому завданні, ревнує до Хеди, і цим запізненням хоче показати, що я тільки виконавець, а керівник операції — він. Я його ще не бачив увіч, тільки розмовляв телефоном, однак і на відстані відчув цей уражений гонор, зверхній смішок, коли я сказав, що чекатиму на нього в ресторані готелю "Росія" — не найкращому місці, звісно ж, для конспіративних зустрічей, але я не знав Москви і повівся, як наївний провінціал-азіят, котрого насамперед тягне до лобного місця на Красній площі.

Нарешті на вході, який я пантрував боковим зором, з’явилася особа, що явно представляла непредставлену націю, тому я прибрав позу, гідну, щонайменше, доктора Майкла ван Прааґа. Проте й особа справляла враження: худий, сухожилий, він так упевнено, безпомильно рушив до мене, що якби від нього падала тінь, то вона перекидала б столи, повз які він проходив, разом з клієнтами.

Даремно я набундючився.

— Вас чекають унизу, — сказав неп[40] і так само залізно пішов у зворотному напрямку.

Мені нічого не лишалося, як і собі не поспішати: розрахувавшись з офіціантом, я допалив сиґарету, тоді повагом, перевальцем пішов до ліфта. Тут мене терпляче очікував неп, і ми спустилися вниз, туди, де на слизькій бруківці ковзалися непідковані блохи.

Недалечко від того місця, де колись американець-чудопал Руст посадив свого літачка, безперешкодно подолавши всі кордони, стояв

антрацитовий джип-могила, і тільки тут неп чемно, але з гідністю відчинив мені задні дверцята.

Я сів поруч із вишукано костюмованим джентльменом, розуміючи, що це, нарешті, і є Ібрагім, а неп скочив на переднє сидіння, де за кермом сидів його цілковитий аналог, точнісінька копія, що дозволило мені відразу охрестити цих близнюків Смітом і Вессоном.

— Поговоримо тут, коротше, — сказав Ібрагім, — тут, коротше, найнадійніше місце, коротше, а готелі, та ще такі, як "Росія", коротше, завжди були кублами фіскалів. — Заледве не після кожного слова він встромляв оте "коротше", хоч від того виходило вдвічі довше. Та я був згоден із ним, що розмовляти в "могилі" набагато безпечніше.

Вессон розвернувся убік Москви-ріки, викермував на набережну, з його лінькуватих рухів було видно, що він просто катається. І хоч до північної столиці майже докотилося літо, на ньому, як і на Смітові, полискувала лайкова бобочка. Я їх розумів: самому доводиться іноді зодягатися не до сезону, коли, кров з носа, потрібні кишені.

— Коротше, — вів далі Ібрагім, — ми тобі підібрали хазу, коротше, квартиру, бо в готелі добре тільки баб трахати. Але й на хазі ти не засидишся. Бо ми вже, коротше, багато знаємо. Якщо Путята не водить за носа Руслана[41], то ми… — Він раптом затнувся, зайшовши далеко зі своїм "коротше", і заткнув рот сигаретою.

Мені хотілося підказати йому, що для зручности найліпше було б називати цих людей Смітом і Вессоном чи, оскільки ці імена вже роздано, — Мініним і Пожарським. Або ще краще Путятою і Вишатою. Але Ібрагім був далекий від цих харків-макогоників.

— Коротше, — сказав він, — ми знаємо, де той об’єкт. Ху… Поганий, коротше, об’єкт. П’ять чоловік охорони, коротше, зі стволами, а нам, ти знаєш, стволів не можна. Добре тільки те, що об’єкт далеко за містом.

— Що ж тут доброго? — спитав я.

— Дещо, — дражливо сказав він.

— Потрібен детальний план об’єкта.

— Е-е-е, — він уже геть роздратовано глянув на мене. — Ти хочеш, щоб я тобі зараз усе описав лівою рукою і по-французькому.

Від останнього слова я трошки напружився, але Ібрагім нагадав:

— Це так, коротше, Штірліц робив. А план буде. Коротше, все буде, окрім стволів.

Попри всю напускну потаємність, Ібрагім був невеликим конспіратором, бо раптом і Сміт встромив свого носа:

— Слухай, Іб, а на фіґа їм ця дівчина? Вона що, вбила когось чи зарізала?

— Думаю, що це ниточка, — багатозначно сказав Іб.

— Яка ниточка? — не зрозумів Вессон.

— Слід.

— "Слід-інвест"? — спитав тупий Сміт.

— Слід-пезд! — роздратовано сказав Іб. — Ниточка може привести до того, кого вони не бачили мертвим.

— Ниточка — це і є слід, — пояснив Вессон. — Слухай, Іб, а вони там цю ниточку не той?..

— Ні… Ні, коротше.

— А довше? — спитав тупий Сміт.

— Заткніть свої піддувайла! — сказав Іб. — Ви бачите, що я розмовляю? Вам як кудись іти без стволів, то ви просто казитеся.

— Ти не про те подумав, — огризнувся Вессон. — Я мав на увазі, чи вони її не… чи не відокремлять душу від тіла.

— Вона їм не потрібна мертва, — сказав Ібрагім. — Коротше, єдине, за що можна не боятися, то це за її життя.

— До певного часу, — додав Сміт.

— А те, про що подумав ти, Іб, — знов озвався Вессон, — цілком може бути. Душа — то одне, а тіло зовсім інше.

— Ти тут не мулла, — сказав Ібрагім. — Давай жени на хазу. І мовчки.

Вессон погнав авто так безстрашно, наче він і народився вперед ногами.

Проїхали ми чимало, поки, нарешті, зупинилися біля станції метро "Сокіл". Ібрагім простягнув мені ключі з круглим зеленим брелоком і назвав адресу.

— Це поруч, — сказав він. — Далі підеш сам. Квартира абсолютно чиста, тут не треба нікому світитися. Коротше, звикай, обнюхуйся, ми тебе знайдемо. — Його червонясті зіниці були десь на дні очей і світились похмурим вогнем.

Джип поїхав далі "уперед ногами", а я подивився на круглий плескатий брелок: на зеленому тлі був зображений самотній вовк — національний символ чеченців. Мабуть, для Ібрагіма існували речі, які він ставив вище за будь-яку конспірацію.

Я "обнюхався" у ближньому кварталі і знайшов своє лігво. Лігво самотнього вовка. Це була однокімнатна квартира на четвертому поверсі висотного будинку: більш-менш умебльована, з телевізором, холодильником і, звичайно ж, телефоном — єдиним живим створінням, з яким іноді доводиться миритися навіть заклятим самітникам. Я не здивувався, коли невдовзі він задзвонив.

— Все нормально?

— Так.

— Тоді відпочивай. І ввімкни холодильник.

Дякую, Іб, сон — це моє друге життя. Я знаю йому ціну. Це моя тінь, мій двійник. Я люблю слухати, як він наближається, люблю вловлювати саме ту мить, коли він хапає мене за сонну артерію. Віднедавна мені це вдається, хоч та мить набагато коротша за постріл із "Шерідана", коротша за 0,6 секунди, які відводять тобі під час тренування для того, щоб ти влучив у терориста. На кіноекрані — натовп людей, жінки з дітьми, а серед них терорист, котрого ти мусиш зліквідувати, і куля точно лягає в ціль. Потім розвертаєшся і стріляєш уже в живих людей, об яких розбиваються кулі-капсули з червоною рідиною. Уві сні все набагато справжніше...

Я відчинив холодильник. Навіщо його вмикати, коли він порожній? На металевій ґратці — лише експлуатаційна інструкція. Я її розгорнув і швидко знайшов те, що мене цікавило. Тут був не лише план об’єкта, а й карта місцевості, де він знаходився. Зробив це, безперечно, профі: що-що, а карту я вмів читати, цьому в Леґіоні надавали більшого значення,

ніж таким дурницям, як карате, не кажучи вже про допотопне дзюдо. Якийсь Путята (чи Вишата) також був тут мастаком, шкода тільки, що він не зробив карту рельєфною, скажімо, у вигляді торту, яку після ретельного вивчення можна було б з’їсти. А так доведеться спалити.

Я не без утіхи завважив блакитну пляму, що тулилася до самісінького об’єкта, — вода була моєю слабкістю. Вода була моєю стихією, а тому я з великим задоволенням зняв із себе разом з одягом людську подобу і став під холодний душ.

2

— Скільки тобі потрібно людей? — спитав Ібрагім.

Ми знов їхали в антрацитовій "могилі", яка підібрала мене біля станції метро "Сокіл". Попереду сиділи Сміт і Вессон.

— Ніскільки, — сказав я.

— Їх там п’ятеро, ти не забув?

— То й що?

— Коротше, давай без понтів. Тут усі круті,— ображено сказав він. — Я можу дати тобі бриґаду.

— Тракторну? — спитав я. — Дуже багато буде шуму.

Тупий Сміт пирснув у кулак.

— Ні, комбайнерів, — не розгубився Іб. — Які косять і молотять відразу.

Тепер заіржали обоє — і Сміт, і Вессон.

— Коротше, — сказав Іб. — Скільки?

— Там, де багато людей, завжди знаходиться довгий язик.

Іб розумів мою впертість по-своєму.

— Довгі язики ми давно вирізали, — насподі його очей знов засвітився похмурий вогонь. — У нас усі свої.

— Якби серед своїх не було чужих, то ми б тут з тобою не балакали, — сказав я. — Але вся штука в тому, що коли мені знадобляться люди, то якраз чужі.

— Давай без ребусів, коротше.

— Коротше, — і я вже заразився його слівцем-паразитом, — якщо ти гориш бажанням дати когось на підмогу, то мені достатньо буде Вессона.

— Кого-о-о?

Я хотів сказати, що на жаргоні представлених народів це означає "класного водія", але щоб і далі не збивати Ібрагіма з пантелику, пояснив:

— Мені потрібен хіба ось такий комбайнер, як у тебе. Тільки не на цьому "Джондірі", звичайно. Достатньо непримітної машини, яку в разі потреби не шкода й спалити.

— Ці хлопці не ходять на жнива нарізно, — кивнув він на Сміта і Вессона. — Це в мене сіамські близнюки. Одному прищикнеш хвоста, а другий верещить.

— Гаразд, — погодився я. — Вони можуть бути удвох.

— Всього лиш удвох — і без стволів? — озвався Сміт.

— Це такі хлопці, що в одного машина без гальм, а в другого пістолет без запобіжника, — пояснив Іб. — І що цікаво, при цьому вони не підводять.

— Побачимо, — сказав я.

Вони озирнулися водночас: Сміт глянув через ліве плече (щоправда, не сплюнув), а Вессон через праве: ти ще сумніваєшся?

— Може, вам туди спершу так під'їхати? — спитав Іб. — Коротше, в розвідку.

— Ні,— сказав я. — Немає часу на репетиції. Сьогодні все зробимо.

— Сьогодні?

— Так, опівночі треба вже бути там. Ти встигнеш з машиною? До вечора ще далеко.

— Що з мене ще? Окрім сіамських близнюків? Може, панцир, гроші?..

— До речі,— сказав я. — Де тут можна перекусити? Так, щоб зі столиком на двох? І швидко.

Він зрозумів. Вессон зупинив "могилу" біля першого-ліпшого ресторанчика, назву якому придумав абсолютно глухий чоловік — "Кака-ду". Ми з Ібрагімом зайшли до майже порожньої зали, тільки в кутку сиділа гамірна чоловіча компанія і мочила носи у пиві.

Ми примостились подалі.

— Ти щось будеш? — спитав Іб. — Бо я не голодний.

— Я теж.

— Тоді лише для годиться візьмемо пива з креветками. Ти взагалі п’єш?

До нас підійшла кобилка з білою гривою і, подавши меню, поцокотіла геть.

— Скільки? — спитав він.

— Три штуки. Поки що.

Ібрагім, не кліпнувши, дістав із спідньої кишені піджака портмоне, відрахував гроші і, поклавши їх між палітурки меню, підсунув до мене.

— Поки що, — повторив він.

Зігнувши вдвоє тридцять стодоларових купюр, я недбало запхнув їх у джинси.

Прицокотіла кобилка, Ібрагім замовив пива з креветками й одразу розрахувався, однак ні до чого не доторкнувся.

— Я питав, чи ти взагалі п’єш?

— П’ю, — сказав я. — Сп’яніння — це різновид сну. А ти ні?

— Я людина віруюча. Тому вибач, давай, коротше, до діла. — Іб досі не міг змиритися зі своєю другою скрипкою у цій великій грі. — Мені ще треба дещо організувати. Ми нічого не забули?

— Начебто ні. Ти можеш їхати. Я чекаю машину рівно об одинадцятій вечора. Там само.

— Що ти мав на увазі, коли говорив про чужих людей? — спитав він.

— А, варіант відпадає. Думав найняти ось таких лохів, — показав я очима на п’яну компанію, — аби вони десь там недалечко затіяли між собою гучну бійку. Дуже добре спрацьовує[42] як відволікаючий момент. Бо який же росіянин не любить швидкої їзди і п’яних вуличних бійок? — я хруснув креветкою, як жаба комахою, і потяг відразу півкухля.

Він дивився на мене червонястими зіницями.

— Може, все-таки візьмеш бронежилет?

— Ні,— сказав я. — Сьогодні душно. Мабуть, припарює на дощ. Та й ми ж домовилися — працюємо без зброї. Хіба ні? Ти йди, а я ще трошки подрімаю.

Він так імпозантно пішов до виходу, що його провела очима навіть п’яна компанія. Лукава, треба сказати, шарага, бо звернула на мене увагу тільки тоді, коли я залишився сам.

— А цей начебто не чорносракий! — сказав стрижений під "нулівку" валах.

— Зніми йому штани, то й побачиш, — пирхнув ще один "шайба" з мокро-червоним од пива ротом.

— Дядечку, — попросив я, — не чіпай мене, я більше не буду.

"Шайба" підійшов до мого столу, смокнув мокрим ротом цигарку і вкинув недопалок у мій кухоль.

— Що ти не будеш?

— Пісять у твою попільничку, — сказав я.

— І-й-йа-а-а!!! — вереснув він, як ішак, щоб завдати мені жаху, і крутнувся довкола своєї осі, але обертався так довго, що за той час я міг щонайменше тричі вгатити його по макітрі. Було б просто примітивним виставляти йому блок чи вдаватися до вишуканих прийомів, а тому я терпляче почекав, поки він застигне на обох ногах після викрутасу, і просто, по-нашому дзизнув його кулаком у маківку. Так забивають цвяхи у дошку, і, думаю, ось так по-простому гатив по голові змія Котигорошко, не витрачаючи сил ні на "і-й-йа", ні на зайві рухи. Якби цвях, тобто "шайба", був залізний, то він би вгруз у підлогу принаймні по коліна, а так, бідака, зламався навпіл і впав до моїх ніг мертвий. Придурився, звичайно, як та лисиця, — згадав я ще одну казку, — і поки стрижений під "нулівку" валах, підбігши до мене, розвертав свою долоню "в ребро", я міг би розповісти всю казку про лисицю, яка прикинулася мертвою, щоб вкрасти у діда-лоха рибу, але в мене було вже мало часу, я ще мав купу справ до одинадцятої вечора, і тому без будь-яких фокусів заломив ту руку назад і викинув угору своє коліно. Руця хруснула легко, як єдиний прутик, витягнутий із віника. А всього віника зламати важко, цю казочку засвоїли навіть івани-придурки, й вони сипнули на мене гуртом, але, якщо серйозно, серед них не виявилося жодного путнього спаринґ-партнера для мене, щоб зробити нормальну розминку перед вирішальним поєдинком. Тому на прощання я взяв кухоль, у якому плавав рудий недопалок, і так, як Іван-побиван

витискав юшку із каменя, вичавив з нього коричневу водичку на того, що притворився мертвим.

Тепер уже на моєму шляху стояв тільки штатний охоронець цього "Кака-ду", стояв із ґумовим кийком, яким колись вибивали мені ребра мої землячки (удар приблизно = 70 кг на один квадратний см), щоб я не махав прапором, але це був не землячок, це був дуже розумний москаль-чарівник, який навіть не доторкнувся до тієї ґумової палиці і чемно дав мені дорогу.

А дорога та, певна річ, розгалужувалася, як завжди, іще на три шляхи: праворуч підеш — коня втратиш, ліворуч підеш — без голови зостанешся, а вирушиш прямо — назад не повернешся.

І я пішов прямо.

3

Дебіли! Замість того, щоб узяти простенького "Жигуля", вони прикотили на сірому "Опелі-манта". Але мені могло пощастити в іншому — це чуже підсоння, ця московська погода поволі-поволі приставали на мій бік: цілий день припарювало на грозу, і тільки тепер блідо-рожеве (від нічних вогнів міста) небо швидко темніло й погуркувало глухим, уже обважнілим громом.

— Простішої тачки не було? — спитав я у сіамських близнюків, коли сів позад них у машину.

— Де тепер візьмеш простішу? — озирнувся через ліве плече Сміт. — Хіба що в якогось інваліда.

Тут його була правда. Хоча вчора я все-таки впіймав "Жигуля" і, випереджаючи пропозицію Ібрагіма, трохи обнюхався біля об’єкта згідно з інструкцією для експлуатації холодильника "Snaige".

— Туди я дорогу знаю, — сказав Вессон. — А там?

— Поїдемо борозною, яку проклав змій, — я все ще грався у казочки. — А там біля його двору ви мене почекаєте. Я покажу де.

— Якою ще борозною? — спитав тупий Сміт.

— Працюєш у тракторній бриґаді і не знаєш, що таке борозна?

— Ниточка, — сказав Вессон. — Слід веде на сьоме…

— Давай про діло, — перебив його Сміт. — Бо зараз почнеться така гроза, що й не побалакаємо.

— Це добре, нехай починається, — сказав я.

— Тобі добре, а їхати не дуже, — поскаржився Вессон, у якого машина без гальм.

— Зате вам не треба виходити під дощ. Сидітимете в машині, поки я прийду. А якщо не повернуся через годину — дзвоніть по мобільному Ібу.

— Як ти сказав? — пирснув тупий Сміт.

— І-бу, — повторив за мене Вессон. — Іб його мать.

Ні, мені таки подобалися ці сіамці[43]. І коли я, перебираючи варіанти, запропоновані ще Русланбеком, хитався між кримінальною владою і чистим криміналом, то недаремно схилився до других. У цих і слово твердіше, і телефони не такі зіпсовані.

— Дзвоніть по мобільному, нехай мерщій шукає того Путяту чи Вишату, аби виручав.

— А пам’ять у тебе непогана, — завважив тупий Сміт. — Може, ти ще й Русланові накажеш дзвонити?

— Та хоч і чортові,— сказав я. — Дзвоніть хоч і самому Борисові, бо це…

І тут вдарила така блискавка, що я відразу схаменувся: не можна згадувати чорта в грозу. Якщо не хочеш, щоб тебе побив грім, — про чорта ні слова.

На виїзді з Moskau ми поминули "капе", і я подумав, що по дорозі назад саме тут можуть виникнути найбільші проблеми. Якщо добре спрацює зв’язок. Коли я попередив про це сіамців, Вессон знизав плечима:

— Ти ж сам просив машину, яку не шкода спалити. Оце якраз і є та машина.

Дорогу, яка вела прямо, добре висвічували фари "Опеля", а коли спалахувала блискавка, то темрява розсувалася навсібіч, і було добре видно березові гаї, розкішні листяні переліски, озерця… Не знаю, за що так дехто не любить Московію. Чудова країна, замилуєшся. Особливо ці берези… Я б сказав, країна березового ситцю… липового штапелю і соснового вельвету.

І щоб геть не розм’якнути від цієї ідилії, я згадував інший ліс, згадував фіолетовий присмерк у горах і фіолетову кров…

Коли ми повернули праворуч, я подумав про коня, а коли ліворуч — про голову. І попросив Вессона вимкнути фари, хоча до того

найідилійнішого куточка було ще далеченько. Саме тоді стіною упав дощ; якби не блискавка, ми без фар не просунулися б і десяти кроків.

Отак, майже навпомацки, заїхали з тильного боку об’єкта, але машину я зупинив метрів за двісті від його металевої огорожі. Та й то ми під’їхали так близько тільки тому, що нас заступав не лише сосновий бір, а й щільна дощова пелена.

— Розвернешся і стій тут, — сказав я Вессонові. — Годину можете не ворушитися. Але я буду швидше.

Він кивнув, а Сміт сказав:

— Ні пуху!

— Пішов ти, — послав я його, не називаючи рогатого, бо справжня гроза ще тільки починалася.

Однак це була моя стихія, це був той особливий стан, вищий за grenuill, коли твої бронхи перетворюються на зябра, а легені стають плавальним міхуром, який до всього ще є резонатором і з неймовірною чутливістю вловлює найменші звукові порухи. Я вже не кажу про нюх, що взагалі не має порога, адже сприймає запахи навіть крізь товщу води.

Дощ пробивав верховіття сосон, пронизував їхні крони, прошивав усе до землі, і я пірнув у його глибину, ніби вилупився з того "Опеля", як із яйця-ікрини, і поплив поміж дерев уперед,прямо, прямо, а коли переді мною виросла висока дротяна мережа, я напнув плавальний міхур, натужив плавники і сягнув угору, долаючи цю перешкоду без особливих зусиль, адже весь простір був наповнений щедрим дощем, водою, життям. Це ж не мертва пустеля, куди наш секціон вивозили на тренування і тримали там без води при температурі майже п’ятдесят градусів за Цельсієм, вивертали кишені, щоб ти часом не приховав десь

вітаміни чи якусь мізерну цукерочку, і ось на такій спекоті ми цілими днями навчалися виносити з поля бою мертвих і поранених до гелікоптерів, а коли вночі переходили гори (тридцять кілограмів спорядження на тобі, плюс штурмовий карабін), то дехто ламав ноги, і тоді ми несли поранених уже навсправжки; останнім же етапом у нас, жаб, завжди було подолання річки — то для мене завиграшки, хоч траплялись річки, де не второпаєш, чи коріння хапає тебе за ноги, чи крокодил, але мусиш пропливти під водою без аквалангa щонайменше п’ятдесят метрів, аби тебе не вибракували, бо в спину постійно хекав дублер, чию тінь ти чув на собі, як чужу личину…

А тут падає дощ, і за дротяною мережею починається озерце шириною метрів із двісті. Я ще вчора все, що зміг, роздивився: там, по той бік озера, над самісінькою водою стоїть спальний корпус чи то якогось міні-санаторію, чи дачної бази; праворуч від нього одноповерховий фліґель і ще прибудова з високим комином — чи не кочегарня; а далі просторе подвір’я з квітниками, доріжками, кущами руж та жасмину і, звичайно ж, нестриженими ґазонами. З того боку, від в’їзду, огорожа не дротяна — суцільний штахет заввишки у півтора людських зрости оточує цю територію з парадного боку, і лише ворота зварені з листового металу.

А тут… моє ти любе озерце, я тільки знімаю мешти і заходжу в тебе, не роздягаючись, бо на мені вже давно немає сухого рубця, ти приймаєш мене в своє лоно, як любляча жінка, я дістаю твого дна і пливу прямо, прямо, мені лиш кілька разів доведеться виринути на поверхню, щоб набрати повітря й окинути оком, що там попереду. Вчора світилися вікна на другому поверсі, у фліґелі також світилося і на всій території, тепер же — тільки надворі, бо вже пізня пора, уже далеко за північ, з цього боку, від озера, горить настінний плафон, та коли спалахує блискавка, його світло губиться в сліпучому сяйві.

Я пірнаю востаннє, руками ловлю глибину і дякую цьому озерові, що воно не міліє до самого берега, дякую будівничим, які вимурували цей берег із ґраніту аж до глибини, щоб можна було закидати вудки чи й

стрибати сторч головою, кому заманеться, і висовую голову біля човна, припнутого до крутого берега кроків за п’ять од цієї універсальної будівлі, що може правити за санаторій, базу відпочинку, шале[44] для мисливців та рибалок, а може бути й сучасною катівнею.

Ні, це таки рибальське шале, бо ген трохи далі від човна стримлять у березі три спінінґових вудлища, на кінчиках яких безгомінно звисають дзвіночки. У вікнах темно, тільки на стіні горить жовтий плафон, кидає бліде світло на чорну, подзьобану дощем воду і зовсім не дістає балкону, що тягнеться уздовж першого поверху над високим підмурівком. Але там, на цьому балконі, раптом блимає вогник сиґарети…

Ще один спалах блискавки — і я виразно бачу фіскала, який комфортно розсівся у плетеному кріслі й, мабуть, чатує на велику рибину, що полюбляє гуляти в грозу. Раз, два, три, чотири, п’ять — вийшов зайчик… — згадую дитячу лічилочку, бо таких рибалок тут має бути п’ятеро, і я переконаний, що сьогодні клюватиме непогано. Та для цього мені знов доводиться пірнати, і я обережно намацую натягнуту під водою жилку, зовсім близько від берега, там, де вона ще не лягає на дно, і різко смикаю за неї раз і вдруге, а потім знов вистромляю голову за човном.

Фіскал уже добіг до спінінґа, на якому досі малиново озивається дзвіночок, ніхто, окрім мене, більш не бачить його азарту, і саме тоді, коли він, підсікнувши, чекає на опір великої рибини, я не сильно, але дуже точно б’ю його трохи вище потилиці, якраз у мізочок, що керує нашими рухами, і, щоб він не впав у воду і не втопився, я з неабиякою турботою ловлю його за ноги і вихоплюю на берег, дуже шкодуючи, що він при цьому ще й б’ється лобом об ґранітну каменюку. Це вже зайве, таких два удари в черепну коробку не кожен і витримає,— щиро співчуваю я і, щоб згладити прикрість, знову згадую лічилочку: один, два, три, чотири… тири-пири, тепер не виходить у риму.

Еге, братан, та ти ще й мисливець, — намацую кобуру на його паскові і дістаю звідти "макара", — ти, мій старший братан, ставиш мене в незручне становище — примушуєш порушити обіцянку працювати без ствола, хоча мова була тільки про те, щоб не брати його з собою. А коли так, то навіть не знаю… хіба що на пострах.

Я вже на балконі і міг би перепочити з чистим сумлінням. Та мені немає коли розсідатися в плетеному кріслі. Звідси двері прочинені до кімнати, і нюх підказує, що в ній нікого немає. Так і є. Той, хто жив у цій кімнаті, пішов ловити рибу, його братан Митька юшки просить.

А це вхідні двері, що ведуть сюди з коридору чи з холу, чи що там у них передбачено, в таких-от затишних шале? Я припав вухом до щілинки між дверима й одвірком, але нюх був у мене гостріший, тому я прочинив двері до того… таки холу з обов’язковими фікусами по кутках, кріслами і диваном, на якому, — я ще не бачив такого нахабства, — розвалився справжнісінький кнур. Довкола гримить і блискає, а воно спить без задніх ніг, причому спить на найважливішому посту, бо саме звідси розгалужуються дороги праворуч, ліворуч і прямо. Слабе чи що?

Егей, Митьку, вставай, незручно бити лежачого, подумав я, і приставив йому до носа того, що пасе телят. Він залупав червоними поросячими очицями, розтулив рило, але не кувікнув. Слабий, юшки хочеш, еге? Я взяв кнура за шкірки, впер "макара" в його найслабкіше місце, себто в сонну артерію, і, щоб він не вештався під ногами, вивів його в ту ж кімнату з балконом. Потім перкуцією долоні врізав по тій же сонній артерії, але так, легенько, зовсім делікатно, можна сказати, врізав, щоб голова не відлетіла, ще й дбайливо поклав його на ліжко, аби, я ж кажу, не плутався під ногами. Ні-ні, тепер він спатиме довго, не менше за старшого братана, котрий пішов наловити йому риби, а тут лисичка-сестричка, та, що діда-лоха обдурила, чи то пак, він зустрів зайчика… Раз, два, три… коротка якась лічилочка, треба сказати.

Тепер у мене було вже два "макари" — кращих подарунків для Сміта і Вессона не придумаєш, прецінь вони просто казяться без стволів, а тут тобі на — грайтеся.

Так, куди ж тепер далі? За логікою начебто треба було йти прямо — через хол до парадного входу, де мав би хтось чергувати знадвору, але нюх підказував, що це не та братія, щоб мокнути під дощем, коли можна примоститися в теплі під фікусом.

Я знов вийшов у тьмяно освітлений хол і побачив на килимі великі мокрі ступаки, наче тут чалапав злий водяник. Це були мої сліди. Я вже й забув, що прийшов сюди мокрий як хлющ і босоніж. Вийшло трохи нечемно, але нічого, вибачення попрошу потім.

А поки що, Ґреную, згадай лісничівку… той фіолет… і слухай, звідки віє вітер. Тут можна було навіть не напружувати резонатор, я відразу почув, що вітер віє знизу: лусь-лусь, лусь-лусь… Це були дуже знайомі мені звуки — тільки телепень міг подумати, що тут усі сплять.

Тепер дорога вела униз, вела крутими сходами до підвалу, де, на моє розчарування, замість катівні були господарчі комори і — лусь-лусь — більярдна. Це дуже розумно — розміщувати більярдну в підвалі, щоб лункий перестук куль не долинав до спальних кімнат. Я подумки похвалив будівничих, одного "макара" встромив за пояс, а другого про всяк випадок, так, для пострaху, підніс у правиці на рівень очей, зовсім не затискаючи його в обох руках, як це роблять у гівняних американських фільмах (хай вам там легенько гикнеться, пане Сіяк), і ногою відчинив двері.

Гра була в розпалі. Надзвичайно красивий тілистий хлоп, чорнявий, не зовсім схожий на московита, натирав крейдою шкірку на кінчику кия, а другий — абсолютна протилежність, схожа на бліду поганку, — саме зігнувся над зеленим сукном і прицілився в кулю, що майже висіла над лузою, — явна підстава. Власне, вони й грали примітивну "американку",

і якби я мав час, то запропонував би їм зіграти щонайменше "піраміду", а так міг дозволити собі тільки одне:

— Бий, — сказав я блідій поганці, що, не розгинаючись, звела на мене білі очі і щось мізкувала своєю дрібною шапинкою. — Бий, я почекаю.

У красеня очі були великі і чорні, навіть вирячкуваті, як в одного російського співака, і він їх вибалушив на мене точнісінько так, як це робить той співак, коли з презирством гримає на українських російськомовних журналістів.

Я також дуже люблю російську мову і тому сказав без найменшого акценту:

— Хлопці, якщо ви ні разу не писнете, то ніхто тут не буде стріляти. Ми тільки замкнемо вас у цьому підвалі і...

— І-і-і-й-йа-а-а!!! — блідолиций замість того, щоб ударити по кулі, так крутонув тим кієм, що він перетворився на вітряка, здатного перемолоти все на своєму шляху. Важкий комель зі свинцевою серцевиною зачепив "макара", і якби його тримала нормальна людина, то він би залетів хтозна-куди, а так я тільки вражено опустив руку й сказав:

— Ти ці штучки будеш показувати тоді, коли я з тебе зроблю японця. Блоха ти непідкована.

Він захекав-захукав, розкручуючи кия у млинок, що мерехтів то в один бік, то в другий, і саме за тієї миті, коли вітряк змінював напрям обертів, я в горизонтальному стрибку заліпив ногою якраз під шапину, в те місце, де в певних істот розміщені зябра. Це був, треба зізнатися, дуже підступний удар, після такого не кожен і вичухається, але що мені залишалося робити, як уже в польоті я помітив, що наш балухатий

співачок замість школярської крейди тримав у руці пістолет і досі не вистрілив тільки тому, що боявся влучити у свого блідолицього брата. Він слушно чекав, поки той гепнеться об стіну, пустивши червону слину, і тоді перед ним зостанеться тільки гола мішень. Балухатому, видно, ще не доводилося стріляти в терористів, коли ті шугають у людському натовпі, де повно жінок і дітей, він тільки стріляв у конкретні мішені, виокремлені і живі, навіть якщо то були жінки. Та поки блідолиций сповзав по стіні, як ганчір’яна лялька, я вже був під більярдним столом і присоромлював себе, що закотився сюди, наче від Салманової "лимонки", хоча на столі лежали всього-на-всього більярдні кулі. Та враз цей стіл почали прошивати кулі свинцеві,— ох, присягаюся хлібом, як кажуть брати-чеченці, я не хотів цієї стрілянини, вона мені була зовсім ні до чого, ця стрекотня, бо… раз, два… так, їх уже тільки двоє, підказувала мені лічилочка, але ж невідомо, де він той другий, і що він тепер намислить.

Цей, перший, ось тут, я бачу його ноги в білих маратонках, бачу їх тільки до колін, на яких віддулися холоші, і вже без вагань стріляю саме туди; викочуюся з-під столу у мить його больового шоку і пускаю ще одну кулю в його праве плече, точнісінько в те місце, де колись зачепив мене "красавчик": c’est la vie, c’est la guerre[45] — сьогодні ти, взавтра я.

Спершу на підлогу падає пістолет, потім невідь-чому розлягається і сам красень — я ж його зовсім легенько підранив, тільки так, для пострaху, а він, сучий син, придурився заледве не мертвим; тільки й того, що витріщив на мене лупаті очі, і я з великим співчуттям, що він не може ходити, узяв важкого, налитого свинцем більярдного кия і ткнув його в ложечку, в те місце, де в нормальних людей під грудною кліткою починається душа.

— Візьми, — сказав я. — Буде тобі замість ковіньки.

А до себе промовив лічилочку, що стала вже коротшою за комариний ніс: "Раз"… Де ж він, отой Раз, чому й досі не прибіг на постріли?

Я вийшов з більярдної, трохи соромлячись того, що тримаю пістолет у витягнутій правиці і різко воджу ним туди-сюди, наче в моїй руці якийсь флюґер, що сам чує, звідки повіває вітер.

А вітер повівав із тієї кімнатки, де я приглушив кнура, тому вважав її найбезпечнішою, і коли, піднявшись у хол і дивуючись його порожнечі, рушив до сходів, які вже вели на другий поверх, той вітер якраз і війнув з отієї кімнати прямісінько в мою спину.

— Кинь пістолет і підніми руки, — почув я спокійний голос. Такий спокійний і тихий, що не послухатись його було неможливо.

Невже ожив кабанюка? — не вірив я своїм вухам, але розслабив руку, і "макар" вдарився об підлогу.

— І того, що за поясом, також, — сказав він. — Без різких рухів.

Я витяг другого "макара", якого мав подарувати Вессонові, і теж кинув на підлогу.

— Тепер повернися лицем до мене.

Я знов-таки послухався цього спокійного голосу, повернувся й побачив, що належить він не кнурові. Це, безперечно, був той фіскал, що залишився в моїй кодовій лічилці під іменем Раз. Раз та гаразд, подумав я, тим більше, що тепер у мій бік дивився своєю потворною ніздрею короткий "калашник". Фіскал дивився набагато доброзичливіше, у нього було майже інтеліґентне обличчя, яке трішки псував тільки розтовчений ніс, та ще вуха були такі, наче по краях їх обгризли щури.

— Скільки вас? — спитав він.

— Я сам.

— Не бреши! Бо прикінчу.

— Якби нас було більше, ти б мене порішив одразу, — сказав я, вставляючи йому свій розум. — А так… за живого ти матимеш більшу віддяку, правда ж?

— Не твоє діло, — сказав він, однак ідея, яку я йому підкинув, уже знайшла своє місце в його черепній коробці. Тобто я виграв у нього коротенький тайм-аут. Але те, що сталося потім, убило мене наповал.

— Візьми наручники і спускайся вниз, — сказав він.

Мені спершу здалося, що це він до мене, та погляд його ковзнув на коротку мить угору, на східці, що вели до другого поверху, і я зрозумів, що там, над моєю головою, уже хтось стоїть.

Сто чортів у печінку! Та їх тут було не п’ятеро… Ти просто придурок зі своєю лічилкою, ти з нею здитинів, схибнувся, сто чортів у грозу і блискавку… Чи, може, це Хеда? Може, це її вже встигли зазомбувати? Хеда… Увесь цей час, відколи я вилупився з "Опеля" і пірнув у грозу, я зовсім про неї не думав. Зумисне не думав, щоб не наврочити, бо такі думки заважають, такі думки шкодять, вони часом просто смертельні. І ось тепер я, нарешті, мушу про неї згадати.

— Тільки ворухнешся — застрелю, — спокійно каже інтеліґентний фіскал з обгризеними вухами.

Я вже чую пружні кроки на сходах і подзенькування бранзолеток. Не тих, звичайно, що носять жінки.

— Руки за спину й докупи зап’ястками, — каже інтеліґент з увім’ятими щербатими ніздрями, а третя ніздря "калашника" бездоганно кругла.

Я слухняно заводжу руки за спину і під ту мить, коли до них торкається не метал, а тільки його холод, роблю один блискавичний рух. Та ні, це відбувається значно швидше, ніж спалахує блискавка, клацають бранзолетки чи натискується спускова скоба автомата; якщо ти не натренований стріляти в терориста у натовпі, а зараз не хочеш покласти разом зі мною свого братана, то опусти автомат, він тобі вже ні до чого, в такій ситуації немає гіршої зброї за "калашник", повір мені, братчику, якщо не хочеш випустити кишки з оцього чудового хлопця, який так необачно опинився в моєму "захваті попідсилки"; це вам, пане Сіяк, не карате і навіть не бойовий гопак, це страшний захват, коли одна рука обіймає ваш стан і її сталеві пальці входять глибоко у живіт, попід ребра, так, що захоплюють їх ізсередини, а друга рука п’ятірнею змикається на горлянці, як вовча паща. І що цікаво, цей прийом найкраще демонструвати на таких-от жилавих хлопцях, худих, сухорлявих, які беруть не силою й масою, а своєю неймовірною спритністю і вертлявістю. Я знаю цей тип, вони гнучкі і слизькі, як глистюки, вони не даються ні рук, ні ніг, ти перемолотиш сто тонн повітря, поки влучиш у його дрібну, змііну голівку.

А цей, що так необачно потрапив мені до рук, — справжнісінький командос, це із тих спритників, що під час відбору диких гусей виб’є із конкурсу найдужчого моцара, воно витривале й живуче, як пес, ніби вже народилося псом війни, і страх як любить розмалювати перед боєм свою мармизу чи принаймні начепити якусь машкару. Знай наших. Цей макоцвітний блазень також начепив на себе чорну маску, наче зібрався грабувати банк, наче український змопівець, що йде до церкви мирити бабусь із різних конфесій, надів, пришелепок, ту маску, а тепер лупає очима крізь прорізи на свого інтеліґентного братана, як обісраний.

Той теж ні в сих, ні в тих, розгубився бідака і попер уперед, в атаку пішов, сцикопіхота нещасна, рукопашної захотів. Мені довелося зробити повний вертикальний шпаґат, щоб "калашник" залетів аж за фікус, але ж водночас я змушений був відпустити командоса, і тепер вони вдвох брали мене в лещата.

Для передиху я збільшив контактне поле, мимохідь загиливши обидва "макари" до фікуса, щоб увесь арсенал тримати на оці, а потім стиснув дистанцію, описав ногою перед сплюснутим носом облудне коло, а другою так затопив інтеліґентові в розум, що він загуркотів східцями аж до більярдної, метляючи руками уже як манекен. Якщо в тому підвалі водилися пацюки, то його знайдуть уже зовсім без вух.

Єдиний, хто був справжнім професіоналом серед цієї милої компи, то це, звичайно, командос. Він справді знав карате, і в його діях відчувалася не лише добра школа, а й виняткова краса. У спортивному костюмі "Puma" він рухався ґрацiйно, і справді як пума, його так і хотілося погладити по хребту. Наш бій міг би стати найкращим видовищем у цьому шале, але після того, як він побачив, що спіткало його друга, і залишився зі мною сам на сам, якось ураз зів’яв, змізернів, ним керував уже не хист, а тільки тваринна лють. Я завдав йому зовсім слабенького удару, так, щоб навіть не скалічити, тим більше, що командос сам приніс бранзолетки, якими я міг його надовго знешкодити.

Коли він упав навзнак і лежав нерухомо, як лисичка-сестричка, я лише підійшов і зірвав з нього чорну в’язану маску. Це була Ася.

4

Вона сиділа у ліжку, підтягнувши простистирадло до підборіддя, і на її обличчі не було вже ні страху, ні здивування, воно просто застигло в непроникній байдужості; навіть тоді, коли я ввімкнув світло, її очі не примружились бодай інстинктивно, як це завжди буває після темряви. Її не здивував навіть цей водяник, що невідь-звідки тут узявся в мокрім одіві і босий. Втім, на мені вже була легенька болоньєва куртка, яку я прихопив з чужого плеча не задля вдяганки, а тільки заради кишень — треба ж було кудись покласти подарунки для Сміта і Вессона.

— Хедо, я прийшов по тебе, — сказав я.

Бліде обличчя кольору молодого меду було незворушним.

— Хедо… Я той, хто мав забрати тебе ще на лісничівці. То не моя вина, що я запізнився.

Вона звела на мене сині очі, в яких стояла фіолетова відтінь.

— Зодягайся, у нас немає ані хвилини.

Я вийшов за двері, щоб вона мене не соромилася, однак з кімнати не долинуло жодного шурхоту, і тоді я знов ступив до її покою, відчинив шафу і, вхопивши якусь коротеньку трикотажну сукенку, натяг її на Хеду через голову. Я зодягав її, як сонну дитину, вона зовсім не пручалася, навпаки, моя безцеремонність трохи вивела Хеду з шоку, і коли я взяв її за руку, вона покірно пішла за мною.

Ми східцями спустилися вниз, перетнули хол, де, здавалося, під час грози билися навкулачки чорти, потім через темний саж, у якому міцно спав кнур, вийшли на балкон. Гроза була на замовлення: тепер вона вщухла, і тільки з даху ліниво спадали краплі. У небі де-не-де продзьобувалися зірки, поверхня озера ловила їх антрацитові відблиски.

Я стрибнув з низького балкона, простягнув руки назустріч Хеді, і на мить вона опинилася в моїх обіймах. Доторк її грудей до моїх долонь схвилював дужче, ніж там, у кімнаті, коли я похапцем натягував на неї сукенку. Звісно, те, чого не бачиш, завжди непокоїть гостріше.

Тепер, коли я опустив її на землю, Хеда сама вхопила мене за руку і так її стисла, що сумніву не було — вона також угледіла рибалку, що лежав долілиць на мокрому ґраніті. Дзвіночки на спінінґах висіли безгомінно, ніхто не тривожив його сну.

— Не бійся, — сказав я. — Сідай у човен.

Це був дуже завбачливий рибалка, він тримав човен напоготові з веслами, бо коли на гачок потрапляє дуже велика рибина, її краще брати з човна, а не підтягувати до берега, де вона швидше може зірватися.

Я не збрехав Андре Сіякові, коли сказав, що веслування і плавання у мене на першому місці. Кількадцять помахів веслами вистачило для того, щоб цей зовсім неспортивний човник перетнув озеро, і коли він ткнувся носом у пісок, на тому боці, де стояло рибальське шале, видніла тільки жовта невиразна пляма.

А ось на пісочку і мої мешти, чекають свого господаря, як вірні пси. У чемності я перевершив самого себе: перед тим, як зайти в шале, роззувся.

Я подав Хеді руку, вона скочила із човна, і ми побігли до дротяної огорожі, яку моя дівчинка могла подолати лише в один спосіб — стати мені на плечі, потім ступити на вершечок металевого стовпа-рейки, до якого кріпилося полотно мережі, а вже звідти стрибнути на землю.

Коли я присів, вона мене зрозуміла. Це була дуже делікатна сцена: Хеда, щоб не впасти, стала на мої плечі навприсядки, і мене охопив той божевільний стан, коли після побоїщ особливо хочеться жити. Моя голова опинилася між її стегнами, я відчув дурманний аромат жіночого тіла, пах солодкої отрути, в стонадцять разів небезпечнішої за укус кобри; я тримав її за ступні на своїх плечах і поволі зводився на рівні, боячись похитнутися від запаморочення. Хеда також поволі випростовувалася, тримаючись за дротяні вічка, і коли стала у повен зріст, я напружено дивився на вершечок стовпа, куди вона мусила ступити впевнено і безпомильно, а бачив білу смужку трусиків між її ногами.

Я швидко, поки не заточився, відпустив її ступні, Хеда сягнула ногою на вузьке вістря стовпа, пружно відштовхнулася вгору й плигнула долу,

але приземлилася зовсім невдало. Вона, як кішка, впала на чотири "лапки", та оскільки не була кішкою, розпростерлася на землі, коротка сукенка задерлася, оголивши її сідничку, і я вже не бачив Хеду в пітьмі, а тільки бачив білу плямину, бачив білу "серветку", що нею природа наділила диких козуль, розмістивши її вгорі між задніми ногами, трішечки нижче хвоста, для того, аби козулі, біжучи вночі, бачили одна одну за тією "серветкою".

То був маяк-оберіг, я думав, що ці маячки є тільки в диких козуль та ще, може, в оленів, й ось тепер така біла "серветка" кликала мене із пітьми, вказуючи дорогу.

Підтягнувшись на дротяній мережі, я за мить уже був біля Хеди, обережно її підвів.

— Ти не забилася?

— Ні,— вона всією собою прихилилась до мене. — Тільки здалося, що падаю в прірву. Зараз… зараз підемо.

Ще був час. Принаймні Сміт і Вессон повинні зберігати цілковитий спокій. Я впорався набагато швидше, ніж можна було сподіватися.

Після грози усе довкруж заніміло, але тиша у лісі здавалась живою, — можливо, тому, що із сосон ще падали важкі краплі. А туди далі було так темно, що я знов узяв Хеду за руку. Вона не запитувала, куди ми йдемо, і я їй теж нічого не пояснював. Це справді була мила прогулянка з гарною дівчиною, прогулянка, про яку я так мріяв, ще вирушаючи у цей вояж. Мені навіть стало шкода, що ми так швидко прийшли до машини.

Сміт і Вессон чекали на мене, як два вірні черевики, залишені на другому березі. Забачивши нас, Сміт навіть вискочив з "Опеля" і дбайливо відчинив задні дверцята.

— Все нормально?

— Ти ж бачиш, — сказав я, садовлячи Хеду на заднє сидіння, і вже хотів було сісти й собі поруч із нею, аж раптом Сміт різко хряснув дверцятами, і я побачив у його руці пістолет.

Таки Ібрагімова була правда — ці хлопці без стволів не можуть дихнути, і якщо вірити Ібові до кінця, то ця штука ще й без запобіжника, а машина, яка вже завелася, без гальм. Помилка багатьох убивць полягає в тому, що, перш ніж спустити курок, вони вважають своїм святим обов’язком щось сказати жертві на прощання.

— Вибач, старий, — сказав Сміт, — наші плани трохи змінилися, і ти…

Куля з того "макара", якого я збирався подарувати Смітові, прошила ліву порожнину його грудної клітки раніше, ніж до нього докотився глухий постріл. Тупий Сміт навіть не завважив, що я вже в болоньєвій курточці і праву руку тримаю в кишені, а носа за вітром. Я вистрілив у нього, не виймаючи пістолет з кишені, і поки Вессон ще думав, що то вистрілив Сміт, моя ліва рука з подарунком для другого близнюка була спрямована в нього.

Прикро, що все це відбувалося на очах у Хеди, яка ще не оговталася від попереднього шоку, але що я міг удіяти? Єдине — це не вбивати Вессона в машині. Я виволік його із салону на свіже повітря, підвів до сосни і вгатив головою об стовбур — дощові краплі так і сипнули мені за комір.

— Хто вас намовив?

— Сучара, — прохрипів Вессон. — Ти за брата заплатиш.

Ні, він мені подобався: сам уже був на волосину від смерті, а думав про брата. Я знов постукав його головою у стовбур, поки не перестав сіятись дощик. Вессон давно б упав, якби я не тримав його за комір.

— Якщо скажеш, я не стрілятиму.

Щось таки зрушилось у його розтовченому лобі, можливо, звідти вилетіла остання клепка.

— Ібрагім, — сказав Вессон. — Це він…

— Навіщо?

— Викуп…

— Хто за ним стоїть?

— Ніхто. Він сам хотів узяти викуп. Сказати Русланбекові, що тебе вбили, її вкрали і вимагають викуп. Що ж тут не ясно?..

— Справді,— сказав я. — Ясніше не буває.

Але слова свого дотримав. Я не став стріляти у Вессона, тільки, щоб нікому не було образливо, ще раз угатив його головою у сосну. І коли відпустив комір, Вессон упав.

— Хлопці, я ж вас любив, — сказав я. Бо також іноді кортіло щось виголосити в таких ситуаціях, однак із тією істотною різницею, що я казав це не до того, а опісля. Все одно їм не доходило.

Я відчинив задні двері "Опеля", бо там на сидінні лежав пластиковий пакет із моїм сухим одягом.

— Вибач, — сказав я. — Ці люди зрадили нас.

Хеда мовчала.

Я перевдягнувся позаду машини, потім сів за кермо, увімкнув фари і так погнав "Опеля", що мені жаль стало Вессона, — тільки він міг оцінити таку їзду. Тупий Сміт навряд чи. Замість того, щоб відразу натиснути скобу, почав читати проповідь. Хоча шансів у нього практично не було в жодному разі.

Вони не здогадувалися, що я їм не довіряю, не знали, що в "Кака-ду" я побував у ролі Котигорошка, а в такому разі під час моїх московських пригод Ібрагімові випадала роль Вернигори, Смітові — Вернидуба, а Вессонові — Крутивуса. Усе в тому суворому порядку, як ці хлопці з'являються в казочці, а потім намагаються обвести Котигорошка довкола пальця.

Тепер пішли далі. Ібрагімові я не довіряв до кінця від самого початку хоча б тому, що в такому ділі сповна довіряти не можна нікому. А коли в "Кака-ду" він без жодних уточнень виклав три штуки і навіть не обумовив деталі, як же мені бути з Хедою після того, як я вихоплю її з об'єкта, то тут уже геть стало зрозумілим, що і цими грошима, і Хедою він після викрадення розпоряджатиметься по-своєму. І куди ж тоді подіти мене?

А казочка, вона ж мудра. Вона каже, що ці найвірніші друзяки вирішують убити Котигорошка відразу після того, як він визволить королівну. Тому я й повертався до них з королівною уже готовий до всього. Ось так, що може бути простішим?

Простішим може бути тільки те, що я зробив після розмови з Ібрагімом. Погравшись ще трошки в Котигорошка, я без особливих зусиль знайшов собі нове помешкання, бо в Москві, маючи добрі гроші, можна винайняти квартиру де хочеш — від Луб'янки до Кремля. Тож

чудовий брелок із самотнім вовком мені довелося перевісити на інші ключі.

Потім я непогано заплатив одному водієві і сказав, що заплачу ще стільки ж, якщо він мене почекає цієї ночі там-то і там від першої години до третьої, а тоді відвезе мене з коханкою в інше місце…

Й ось так воно поки що все йшло за планом. Єдине, в чому я переплюнув Котигорошка і що зовсім не входило в мої плани, то це те, що у лігві змія я знайшов відразу і сестру Оленку, і королівну. Це, звичайно, було занадто. Сестра-жалібниця Холодного Яру стала аґентом московських спецслужб. Я її виховував, тренував, гартував, зламав їй целку, а вони прийшли, як завжди, на все готове. Що ж, буває. Кобила і та зривається за жеребцями і пре між ворожу кінноту. Сказ матки називається. Побігла за Бісланом у Знам’янське — столицю Надтеречного району, де всім заправляли фіскали, і там дослужилася до Москви. Чи не Бісланові я ото подарував ковіньку? Мабуть, йому, він один там був серед них чорненький. Жаль, що перед тим, як зробити небораці подарунок, я не поскородив йому ще й ребра. З кия виходить непоганий спис.

І ще в одному я був чомусь переконаний. Либонь, завдяки своєму ненормальному нутрові і тваринному нюхові, який тут уже споріднював мене не з Котигорошком, а з його суперником змієм. Той як тільки прилітав до хати, відразу: "Е, людським духом пахне"… Але я чув не взагалі людський дух, а запах конкретної людини. Принаймні тієї, з якою обмінювався тілом. І тепер я знав, що мене так непокоїло в Хединій кімнаті на лісничівці, яка стихія торкнула тоді мого нутра…

Ну, гаразд, змій, Вернигора, Вернидуб, Крутивус…

А що далі? Лихий дідок із бородою на сажень?

Я позирнув у дзеркальце на свою королівну і подумав, що, зрештою, всі ці казочки закінчуються весіллям, де п’ють мед-горілку, по вусах тече, а в рот не попадає. А мені про одруження нема чого й мріяти. Хіба що колись трапиться якась царівна-жаба.

— Хто були ці люди? — раптом озвалась Хеда.

— Сіамці,— сказав я.

— Мені здалося, що вони наші.

— Ні, німці. Тобто сіамці, але це все одно. Вони хотіли тебе продати. А мене вбити. Ти ж не хочеш, щоб мене вбили?

— Ні,— сказала вона. — Не хочу.

— А ці… що доглядали тут за тобою… Вони були там, у горах?

— Не всі. Я всіх не бачила. Дівчина була. Якби не вона, то…

— То що, Хедо?

— Їх би не підпустили до лісничівки. А так… думали, вона справді заблудилася. Наші не стріляють у жінок. А вони…

Хеда притихла. Я пошкодував, що був занадто делікатним у тому шале. Потім вона спитала:

— Куди ми їдемо?

— Там ти будеш у безпеці. Запам’ятай, віднині ти моя коханка.

— Хто-о-о?

— Коханка, — сказав я. — Не насправді, звичайно, а так. Про людське око.

Ох, ці берізки, наречені ви мої у ситцевих платтячках. Після грози ви ще кращі, умиті й причесані.

Я виїхав на трасу й увімкнув дальнє світло. Тепер до Moskau вела широка пряма дорога і, незважаючи на мокрий асфальт, "Опель" нормально почувався на швидкості сто шістдесят кілометрів. Палити таку машину не підніметься рука, тим більше, що вона ніколи не вкаже на французький слід… Слід, як завжди, буде чеченським… А з огляду на те, що я подарував Асі життя, він може виявитися й українським. Обидва варіанти мене цілком влаштовують.

Коли я Асю затяг до підвалу і прикував бранзолетками до труби завтовшки з ґранатомет, то не втримався, щоб не спитати:

— Ти пам’ятаєш кобилу отамана Чучупака?

— Жлоб, — сказала вона, не лишаючи мені шансу почути рідну мову. — Ты всегда был жлобом и таким остался.

— А ти, виявляється, завжди була сексотом.

— Зря я спасла тебе жизнь тогда, в Знаменском.

— Тепер я тобі дарую життя. Ми квити.

— Щоб ти здох!

— Я тебе люблю, Васю, — сказав я і, підморгнувши їй, пішов нагору.

5

А ось і він, той дідок з бородою на сажень.

Забачивши знак на зменшення швидкості, я зрозумів, що зараз буде "капе", перейшов на ближнє світло і скинув ґаз.

Так і є. Моя права смуга перекрита шлаґбаумом зі знаком "STOP", перед ним стоїть мент з паличкою, схожою на березову, а ще один лопух сидить у жовтенькому "жигулику" і длубається в носі.

Спершу я хотів попросити Хеду, щоб вона лягла на сидінні, не знав же, з якого дива вони тут не сплять, а потім усе-таки посоромився: не вистачає ще кланятися.

Я притишив хід, увімкнув правий поворот, показуючи, що зупиняюся, і справді поїхав майже прямо на того, що з паличкою, та в останній момент узяв різко ліворуч і, вискочивши на зустрічну смугу, куди не сягало крило шлаґбаума, притиснув акселератор до краю.

Ні, таки не варто палити цього прудкого "Опеля": поки той бідний "жигулик" викривуляв з-поза шлаґбаума (я думав, що він ще прогріває двигун), ми вже були від нього за кілометр.

На нічній дорозі ніхто не плутався під колесами, хоч більше машин мені не зашкодило б, аби трохи затулитися ними, та я знав, що "жигулик" не суперник, загроза могла бути тільки попереду.

Та ген же він, той дідок із бородою на сажень, що хотів ухопити Котигорошка за чуба, та не вхопив, не вхопив... а тепер він летить назустріч на "мерсі", ввімкнув сирену, ще й цвенькає чорти-батька-зна-що в гучномовець. Ти, чоловіче, давай роби щось одне — або сирена, або балачки, бо так не второпаєш, чого тобі хочеться, і я знов змушений порушувати правила. Вихоплююсь на високий бордюр хідника, перелітаю через квітник і — о диво! — підстрижений ґазон, чую, як скрикує Хеда, і бачу, як мій подвиг повторює "мерс" кольору портвейну

бордо, але при цьому він калічить свого глушника й починає ревіти, як трактор, тепер не треба уже й тієї сирени, складається враження, що за мною летить ціла тракторна бриґада.

Я беру все ближче до тих мальовничих куточків Москви, на яких мерія найбільше економить електроенерґію, а якщо по правді, то я вже зовсім недалеко від пункту призначення. У цьому рівнинному місті — ніде ні узвозу, ні пагорба, це якийсь полігон, а не місто, і я серед білого дня ледве знайшов оцю вуличку, що спускається вниз прямісінько до бензоколонки. Саме сюди я тепер завертаю, роблю це зовсім не спішно, щоб вайлуваті трактористи встигли закмітити, куди ж він крутнув, отой сірий "Опель", а потім зупиняюся відразу за рогом і наказую Хеді швидко виходити.

Вона ні жива, ні мертва, але дуже слухняна дівчинка, тільки довго намацує тремтячою рукою, де там воно відчиняється; тоді я нетерпляче перехиляюся через спинку сидіння, випускаю Хеду і водночас прихоплюю свій примітивний пластиковий пакет, у якому, крім сухого одягу, я припас собі ще літрову баночку бензину. Саме баночку, а не пляшку, з пляшки він довго ллється, а так раз-раз — і все готове.

Коли той дідок, що борода на сажень, ревів своїм трактором уже зовсім поруч, я тільки й устиг зняти "Опеля" з ручного гальма, щосили штовхнути його і вкинути до салону сірник (тепер у Парижі модно припалювати сірниками). Він покотився униз, як живий, навіть двигун працював на нейтральній передачі, і тепер я сам був упевнений на дев’яносто дев’ять відсотків, що за кермом того славного палаючого "Опеля" сидить камікадзе, який без вагань пішов на таран бензостанції...

Це був одчаяка, гідний слави Миколи Гастелло, котрий спрямував свій літак на німецькі цистерни і фактично першим започаткував цей зухвалий метод боротьби з ворогом. Метод, який потім використають усілякі пройдисвіти, навіть не згадавши свого великого попередника, і лише я подякував Миколі Францовичу Гастелло, пригадавши його тільки

тому, що він народився в Москві, можливо, десь навіть на отому місці, де тепер стояла бензостанція, яку так вдало розмістили будівничі. Подякуємо ж і їм!

А тим часом, коли цей безстрашний камікадзе мчав згори до своєї цілі, а його вже ось-ось мав наздогнати "мерс" кольору портвейну бордо, ми з Хедою, узявшись за руки, зовсім не поспішаючи, щоб не привернути до себе увагу якогось несплюха, прошкували московськими задвірками теж до конкретного пункту призначення.

І хоч гроза вже давненько вщухла, нічну тишу раптом сколихнув такий грім, що я ледве не перехрестився. Потім там, унизу, пролунав ще страшніший вибух, від якого стряслася земля і небом поповзла красива, як салютовий феєрверк, заграва.

— Козли, — сказав я. — З вогнем граються. Таким тільки дай сірники, то вони й хату запалять.

Хеда мовчала. Її рука все дужче стискала мою, я чув, як у долоню вп’ялися її гострі нігтики.

Ми зайшли у геть незавидну вуличку, де я ще здалеку помітив такого ж незавидного "жигулика", щоправда, не жовтого, не міліцейського. Нарешті і я сів біля Хеди.

Водій вочевидь нам зрадів, хоча й запитав трохи злякано:

— Що це так шандарахнуло, ти не знаєш?

— Розборки, — сказав я. — Що ж іще! Давай, погнали.

— Ну, вони геть озвіріли. Скоро Кремль запалять.

— А тобі жалко Кремля? — спитав я.

Він глипнув на мене через праве плече, точнісінько, як покійний Вессон. І все зрозумів.

— Та мать його в йоб, той Кремль. Хай палять разом із Білим домом. Людей жалко. Наїхало цих чорножопих…

— Не матюкайся при дівчині,— сказав я. — Бо оштрафую. Не личить біложопим матюкатися.

Він ніяк не міг мені догодити й похнюпився. Потім, згадавши рятівну тему, сказав раденько:

— А наші сьогодні виграли, бачив?

— Ти не знаєш, де я був? — спитав я похмуро.

Він прокашлявся і зробив останню спробу — торкнувся погоди, про яку говорять усі нормальні люди, коли їм більше нема про що говорити.

— Гарненький сьогодні дощик пройшов.

— Гарненький, — сказав я. — Особливо стороною.

Тепер я слухав тільки присутність Хеди. Не її, а саму присутність. Я чув її не так, як жінку чи дівчину, не так, як доторк руки чи аромат тіла. Я чув її, як бритву, котра розтинала навпіл те, що сталося за ці кілька днів, і те, що буде потім. Я не знав, як воно буде, тільки знав, що його початок ось тут і зараз. Відлік уже пішов…

Водій, попри свою балакучість, головне завдання виконав бездоганно. Я попросив його зупинитися біля нічного ресторану, що за

іронією долі називався "Білий папуга". Какаду, між іншим, також білий папуга, і виходило так, що ці білі папуги є найбільшими пияками.

Втім, я, звичайно, не збирався вести Хеду до нічного ресторану. Принаймні зараз. Це просто був дешевий хід конем перед водієм: нехай думає, що я гуляю собі з коханкою, і не знає, де ми притулимося в нетрях цього чужого міста. Ми ліпше пройдемо пару кварталів пішки.

Я дав йому п’ятдесят баксів і сказав примирливо:

— А дощик таки гарний пройшов, правда ж?

— Так, — сказав він. — Особливо стороною.

Будинок наш був майже у центрі міста. Наш. Досить пристойна сталінська будівля, яка зводилася, напевно, для таких людей, як троюрідний брат дядька мого батька. Котрі стояли за шторою.

Вхід до під’їзду був із кодовим замком, а вже на другому поверсі броньовані двері вели до нашої оселі, яка коштувала на добу стільки, як я щойно заплатив водієві. Це тому, що такі апартаменти знімаються на день-кілька. Зате ніхто не допитується, хто ти, звідки і з ким.

Я також не збирався тут довго затримуватися — так, перечасувати грозу. Перечекати дощик. І якщо чесно, то ще не знав, що робитиму після дощику. Бритва просто ґвалтовно відтяла те, що було, від того, що має бути. Дорога, якою я сюди прийшов, поки що не мала зворотного напрямку.

Праворуч підеш — коня втратиш, ліворуч підеш — без голови зостанешся, а вирушиш прямо — назад не вернешся. Вернусь, не вернусь — не знаю, тільки знаю, що я вже втратив коня. Він мав без особливих ускладнень домчати мене з аеропорту Махачкали до Марселя. Та, видно з усього, я його втратив, дарма що не зі своєї вини.

І хоч Хеда була вже поруч, я залишався самотнім вовком, як той сіроманець на зеленому тлі мого брелока-дармовиса.

Не знаю, чи вона помітила його, коли я встромив ключ у шпарину, чи просто завмерла перед чорною проймою дверей, за якими починалася така ж чорна невідомість. Якийсь час ми так і стояли перед порогом, не відаючи, хто туди має ступити першим, — хоробрий самець, у котрого більше сили й рішучости, чи тендітна самка, яка має білу "серветку", що вказує шлях у пітьмі.

Частина третя

1

Я сидів у чоловічому салоні вроди "Нарцис", що на Тверському бульварі, і чекав, поки надзвичайно люб’язна німфа зробить мені у вусі прокол для сережки. На відміну від справжнього Нарциса, я милувався на свою "красу" не в джерелі, а в овальному дзеркалі, і також був патологічно задоволений: щетина на щоках уже висіялася більша, ніж у Мікі Рурка, ще трохи — і вона стане бородою, короткий чуб завдяки старанням чаклунки Ехо[46] зробився ясно-рудим, і тепер із дзеркала на мене дивилася зовсім чужа фізіономія, в яку я боявся закохатися тільки тому, що не хотів змінювати свою уже й так підірвану орієнтацію.

— Ви в якому вусі носитимете сережку? — спитала Ехо з неабиякою цікавістю, побоюючись, що я скажу: в правому, — бо то означатиме, що в моїх жилах тече блакитна кров і шансів у Ехо — ніяких.

Та я даю їй цей шанс.

— У лівому, — кажу я і чомусь згадую казочку про Кобилячу Голову: дівонько-дівонько, заглянь мені у праве вухо… Я вже втратив коня, а ці мотиви, що причепилися до мене в прізоні, так і мандрують через усі кордони.

— У лівому? — Ехо на радощах так близько схиляється до мого лівого вуха, що її соковита цицька лягає на моє плече, як генеральський погон.

Однак генерал нічого не має проти, його зараз просто не цікавлять такі дурниці, його цікавить лише ота фізіономія, що дивиться на нього із дзеркала, і генерал не розуміє, навіщо деякі непевні типи роблять пластичні операції, щоб змінити своє обличчя. Можливості гриму й косметики безмежні.

— Робимо прокол? — десь наче здалеку долунює голос Ехо, хоч вона вже майже вся залізла у моє вухо.

— Так, — кажу я, дарма що слово "прокол" мені не зовсім подобається. Стосовно мене, звичайно, а якщо йдеться про таких бравих хлопців, як оті, що охороняли шале, то чого ж… Прокол є прокол. Представлені народи, котрі звикли покладатися на потужні армії й атомні бомби, часом зовсім безпорадні в найпримітивніших ситуаціях, особливо у себе вдома. Моя прогулянка на базу відпочинку — то всього лиш квіточки, ба навіть пуп’янки порівняно з тими ягідками, що їх уміють вирощувати жаби. Такі квіточки називаються жаб’ячим милом, вони зацвітають жовтеньким ранньої весни на луках поблизу річок та озер. А жаб’яче мило проникає скрізь. І коли наш психоаналітик Андре Сіяк казав про перемогу одинаків над арміями в гівняних американських фільмах, то мав на увазі, певна річ, не мистецький наїв, а саму Америку. Країну, яка повсякчас готується до війн на чужій території. Світовий лідер шпигунства ЦРУ півсторіччя було зациклене на червоній московській чумі, Берлінській стіні та інших привидах комунізму і не бачило того, що робиться в них під носом. А коли щось траплялося, приховували це ще з більшою наполегливістю, ніж порушення прав непредставлених націй. Ще ніколи американську розвідку не доймала така криза ідей.

Немає в Тихому океані потужнішої військово-морської бази за Ґуам, як немає ніде і надійнішої охорони з найдосконалішими засобами електронного стеження та цифровим контролем за підступами до

військової цитаделі. У Пентаґоні швидше чекали прибульців із космосу, ніж нападу на Ґуам, де було зосереджено найкращі сили ВМС США.

Рано-вранці 13 квітня 1994 року група терористів проникла на територію бази у найпримітивніший спосіб: вони приїхали до контрольно-пропускного пункту на такому ж "Б’юїку Конвертибл", на якому їздив тризірковий адмірал, начальник гарнізону Генрі Шелтон. Вісім душ помістилося в затемненому салоні машини, ще четверо — у баґажнику. Охорона і гадки не мала щось там перевіряти, шлаґбауми піднімалися автоматично.

Озброєні, крім усього, ґранатами, ці відчайдухи вдерлися в казарму, де ще спали гладкі тюлені[47], і наробили такого шуму, що всім заціпило. Прикриваючись заручниками, терористи проникли навіть у житлове містечко на Німітц-Гілл, де мешкали із сім’ями старші офіцери.

Врешті-решт морпіхам вдалося великими силами оточити і казарму, й містечко, але наслідки були кривавими. Загинуло кілька десятків заручників, п’ятеро з них слугували живим щитом під час відходу нападників, які безкарно щезли у джунґлях, що починалися, вважай, на межі бази.

Коли нахабна преса почала рознюхувати цю історію, Пентаґон дав офіційну відповідь: на території Ґуаму відбувалися супернавчання, де в реальних умовах відпрацьовувалися методи боротьби з терористами. Гонор і реноме були настільки вражені, що цього разу ніхто й не додумався щось списувати на всюдисущого Осаму[48] бен Ладена.

Всюдисущий мільярдер Осама тим часом сидів у скромній печері, запивав водою черствий чурек і зашивав циганською голкою латку на штанах, що протерлися якраз на коліні. Він сном-духом нічого не знав про бешкет на базі Ґуам, він тільки знав, що все зло — у невирішенні національних і релігійних питань та поділі націй на представлені і непредставлені.

Отож чуб мій був кольору жаб’ячого мила, щетина більша, як у Мікі Рурка, а ліве вухо прикрашала сережка — поки що з грубої нитки, такий собі ще один дармовис. Дармовис, бо я не дуже вірив у доцільність цієї конспірації і вдавався до неї швидше для розваги, для коротання часу, поки перейде дощик і мені щось путнє спаде на думку. Я був певен, що мене шукають, як шукають і Хеду, особливо пильнують аеропорти та вокзали, тож треба трошки пересидіти, потерпіти, поки вони зіб’ються з ніг.

Переді мною знов лежали три шляхи, три прокляті українські шляхи, у яких заплутався цілий народ, а що вже казати про мене одного. Я сам…

— Ви сам? — відгукується до мене Ехо. — Ви потім самі вставите сережку чи прийдете до нас? Варто було б оглянути прокол…

Вона не знає, що на мені все заживає як на собаці, але я не хочу її розчаровувати.

— Прийду. Прийду до вас особисто.

Я вийшов із "Нарциса" і рушив угору Тверським бульваром, як лондонський денді. Цілком пристойний бульвар, і написи здебільшого англійською мовою, як у Лондоні. Не знаю, чому дехто так не любить Москву. Для мене це вже майже рідне місто, а якщо взяти до уваги, що тут колись жив троюрідний брат дядька мого батька, то я, можна сказати, корінний москвич у третьому коліні.

Тільки от три шляхи у мене українські. Перший, як було обумовлено в чітко виробленому плані, веде знов до Махачкали, до літака місії Червоного Хреста, яким я мусив доправити російську дівчину з Інґушетії до Франції на лікування. Але цей шлях дуже слизький. В аеропорту Махачкали нас можуть виглядати, бо це ворота Північного Кавказу, бо там Пелен, якому я не зовсім вірю, і тут уже нічим не зарадить навіть

член інґушського парламенту Русланбек, якому я вірю. Але він не є професіоналом у таких справах, і саме тому я опинився в дурному становищі. Чітко вироблений план розвалився; на визначеному маршруті можна поставити відразу хрестик і нулик, шановний шефе відділу міжнародних кризових ситуацій.

Другий шлях я умовно називав романтичним, бо він пролягав через Україну і тут фантазія брала гору над логікою. Ми з Хедою потягом чи машиною дістаємося Києва, я знаходжу дядечка Толю, який знає усіх політиків, депутатів, і швиденько обстругуємо це діло. Хоча не так… Наші продадуть відразу. А якщо й не продадуть, то хтось не втримає язика за зубами, дійде до СБУ, а це все одно, що до ФСБ. Саме так схопили Вахтанґа Кобалію[49], начальника національної ґвардії Грузії, соратника Звіада Гамсахурдіа. Лоті (так називали його друзі) під'їхав до бензостанції заправити машину, а тут уже всі гуртом — і наші, і німці.

Зробимо не так. Дядечко Толя піде до литовського посольства, адже аятолла має великі заслуги перед Литвою, має навіть медаль за оборону телецентру у Вільнюсі, а ще більше заслуг перед литовським народом має Джохар Дудаєв, котрий під час штурму тієї телевежі служив у Литві, і жоден солдат його гарнізону не вийшов з казарми. Литовці перекинуть нас до Вільнюса, а це вже вільна Європа. Я ще й устигну провідати свого кота Барсика… Ні, я вже схибнувся з цим Барсиком — найволелюбнішою істотою в Україні, і мене повело замість Марселя в Миронівку. Романтика… Суцільна романтика.

Якщо вже мова про посольство, то чому б не звернутися до французьких дипломатів ось тут у Москві і попросити, щоб посприяли у вильоті… Це, власне, і був третій шлях, найнадійніший і найпряміший, то більше, що я мав службовий французький паспорт, а Хеда, громадянка Російської Федерації,— візу, законно поставлену в тих палітурках, які мені дав Русланбек.

Проте на цьому третьому шляху теж були камені спотикання. За мною вже тягся "чеченський" слід, причому він проходив через шале

"червоною" ниткою, і я міг тут добряче підставити французьких амбасадорів. У такому разі моє завдання вже точно не було б виконане бездоганно, а отже, й ляснула б моя винагорода. Якби не йшлося про оту нічим не обумовлену бездоганність, то в крайньому разі можна було б сісти на якийсь внутрішній рейс і без особливих зусиль, без зброї захопити літак. А так... я навіть не дзвонив до Марселя, щоб запитати поради, хоча мав такий дозвіл на випадок виняткових обставин.

Втім, усе могло бути набагато простішим. Можливо, Ася відвела найпершу підозру від чеченського, а тим більше французького сліду. Можливо, саме тому я їй подарував життя.

Ібрагім також мовчатиме, щоб не виказати свою причетність до щезнення Хеди, а окрім нього, ніхто мене тут більше не знав. І він також не знав, хто я насправді. Сміт і Вессон мертві. Так що французькі коридори в московських аеропортах швидше за все "зелені". Можливо... Цілком можливо...

Проте ліпше трохи перечекати. Ще трохи, ще... Бо якщо вже бути відвертим до кінця, то мені було тут зовсім непогано. А може, й добре. Дуже добре. І я знав, що такого не буде більше ніколи.

2

Тієї першої ночі я ще довго сидів на кухні, де в холодильнику замість експлуатаційної інструкції було все, що треба; після сумлінно виконаної роботи можна дозволити собі розслабитися, тим більше, що в морозильній камері уже достиг лід, а віскі "Білий кінь" цілком відповідало моєму настрою.

Я тримав у руці наповнену склянку, що приємно холодила руку, і слухав шум води, який долинав із ванної. Хеда відмовилася розділити зі мною компанію, хоч я припас для неї сухе "Шардоне" та пляшку шампанського "Мум Кордон Руж". Аби складалося враження, що ми вже

в Марселі. Атож, ми вже в "Готелі дю Порт", з вікон якого видно жовто-зелене море, а взавтра підемо до собору Notre Dame de la Garde, собору Захисниці тих, кого переслідує небезпека на водах, і поставимо Їй свічку за те, що все так добре скінчилося. Потім заблукаємо у вузеньких, як струмки, вуличках старого міста, загубимося в якійсь глибокій пивничці, де продають справжнє "Шардоне" і справжній "Мум Кордон Руж", а тоді підемо до порту і... попрощаємося. Попрощаємося назавжди. Хеда сяде на корабель, який повезе її невідь-куди, а я стану франковим напівмільйонером, якщо бездоганно виконаю це завдання, і піду в монастир до Ніколь відмолювати гріхи. Їх, цих гріхів, назбиралося чималенько. Та, можливо, саме завдяки їм мені вдасться потрапити до "шарового" полку, який десь на острові в Тихому океані охороняє атомний полігон; робота не-бий-лежачого, а платня вдвічі більша. А можна ще їздити по "місіях": три місяці відвоював — рік гуляєш.

Крізь скло у кухонних дверях я побачив, як майнула її гола тінь із ванної, і тільки тепер подумав, що в Хеди тут немає нічого, крім отієї куцої сукенки, в якій я вихопив її із шале. Треба купити їй щось із одягу, вранці спитаю... Хай минеться у неї це стресове заціпеніння, що поклало печать на тонке обличчя кольору молодого меду, відбилось у темно-синіх очах, які нікому так не пасують, як смаглявим жінкам. Бузковий туман стояв у тих відсутніх очах, а страх уже став байдужістю.

Мене трохи здивувала її коротка зачіска, яка начебто не зовсім в’язалася з кавказькою дівчиною, однак Хеда була не з глухого буару і навіть не з гір... Коротко підстрижене волосся робило її схожою на хлопчика, — напевно, тому, що на обличчі зовсім не було косметики, а я вже давно відвик од таких жінок.

На фотознімку, як і на ксерокопіях, порозвішуваних на російських блокпостах, у неї були довгі коси, — очевидно, ними довелося пожертвувати, щоб хоч трохи змінити зовнішність...

Я також довго стояв під душем, а коли вийшов, Хеда вже спала. Принаймні світло в її кімнаті не горіло. Я пішов до себе, ліг і заснув, як

після десятикілометрового кросу через мертву пустелю. А потім мене розбудив крик…

Пустеля мертва лише вдень, коли від спеки глибоко ховаються змії і скорпіони, а вночі вона оживає, вночі, буває, настає така прохолода, що трусить тобою, як малярійна пропасниця. Тоді все живе виповзає на світ. Ти лежиш у спальному мішку і дивишся в чуже небо, де мерехтять зелені зірки, зовсім не такі, як удома, де місяць зовсім не той, що у нас, це якась зовсім інша планета, що пласко лежить на небі і на її ріжок не повісиш відра.

Цей сон мені снився часто: втома, як живчик, озивається в кожній клітині тіла, потім поволі тане, розтікається теплом, й тебе огортає такий млосний затишок, ніби вже ніколи не треба підводитися, нікуди не треба бігти, не треба втікати від тіні свого двійника. На грудях у тебе згорнувся калачиком Барсик, ти хочеш його погладити, тягнешся до нього рукою і раптом торкаєшся холодного слизу змії. Ти скрикуєш і прокидаєшся, свідомо розплющуєш очі, бо знаєш, що це сон.

Але я ніколи не кричав уві сні. Крик долинув із кімнати Хеди, я одним скоком опинився біля її дверей, прочинив їх і побачив Хеду в тій самій позі, в якій застав її там, на другому поверсі,— вона підтягла простирадло до підборіддя і так зациpеніла у темряві.

— Хедо… тобі щось приснилося?

Я увімкнув світло, її відсутні очі навіть не примружилися. У них і страху не було, тільки якась застигла апатія.

— Ти бачила поганий сон, Хедо?

— Ні,— сказала вона. — Не сон.

— А що?

— Я бачила те, що було. Вони знов прийдуть.

— Ніхто не прийде. Для того я тут.

— Не лишай мене, — сказала вона.

— Я тебе не залишу, Хедо. Поки ти будеш…

— Ти не зрозумів… Зараз. Дай мені руку. Будь ласка. — Вона відпустила простирадло.

Я присів на край ліжка, взяв її руку. Вона була холодна і знов уп’ялася нігтями в мою долоню.

— Ляж біля мене, — сказала вона. — Я тебе не боюся. Мені страшно самій. Не треба вимикати світло.

Я гладив її коротенького чубчика, відчуваючи, як слабне Хедина рука в моїй долоні.

Там, де поруч з’являються нормальний чоловік і нормальна жінка, завжди виникають потаємні думки і бажання. Але я не був нормальним чоловіком, тому лиш гладив її зворушливого чубчика, аж поки вона не заснула.

3

Вранці за кавою я намагався Хеду розговорити, однак вона так і лишалася загальмованою. Навіть тоді, коли я показав закордонний паспорт, який дав мені Русланбек, її обличчя було відчуженим.

— Ми скоро поїдемо звідси, — сказав я. — Все буде добре.

Це прозвучало для неї так, якби я сказав, що надворі давно розвиднилося…

— Ти не рада?

— Добре, — сказала вона. — Поїдемо.

— Хедо, я зараз піду…

Вона звела на мене очі, і тепер у їхній байдужості знов прокинувся страх.

— Куди?

— Мені треба вийти.

— Я з тобою.

— Хедо, тобі зараз краще побути тут.

— Нас шукають?

— Ніхто нас уже не шукає. Але так буде краще. Я хочу тобі щось купити з одягу. Що б ти хотіла?

— Мені все одно.

— Хедо, не можна так.

— Купи мені зубну щітку.

— Добре, — зрадів я. — Я куплю тобі зубну щітку. Що іще?

— На свій розсуд.

— Ти мені довіряєш? — усміхнувся я, але Хеда не зловила у тому жодного натяку.

— Що вважаєш за потрібне, те й купи, — сказала вона. — І не барися, добре?

— А ти нікому не відчиняй.

— Хіба сюди хтось може прийти?

— Ні, я тільки хотів сказати, що я не дзвонитиму в двері. Відчиню ключем, домовились?

Вона кивнула. Я взяв її холодну руку і злегенька похукав на неї теплом.

Потім уже на порозі зупинився й сказав:

— До речі, мене звуть Анрі. Анрі Дюшан.

Це вперше в житті я ходив по ганчір’яних крамничках з таким задоволенням. Слава Богу, їх вистачало на кожному кроці, і вишколені дівчатка-продавці були чемні й догідливі до нахабства.

— Що вас цікавить? На кого? Яка модель? А як вам оце — останній писк… Якщо не підійде за розміром, ми вам залюбки поміняємо.

Щоб вони менше мені докучали, я казав, що шукаю щось таке… знаєте… з березового ситцю, та врешті-решт вибрав одну сукню легеньку блакитну й одну довгу вечірню, кольору темного безу.

Де я незручно почувався, то це в секції жіночої білизни, але й там узяв кілька білих "серветок" на випадок глупої ночі.

Що ще? Ще мені потрібен був найповніший телефонний довідник міста Москви, і я напитав його в першому-ліпшому кіоску, де купував газети. Взагалі-то я не збирався подовгу розбалакувати по телефону зі своїх апартаментів, але один дзвінок зробити можна. Так, для дозвільного марнування часу. Ще не зашкодило б задзвонити Ібрагімові, запитати, коротше, чи нічого не чути від Сміта і Вессона та що з цього приводу каже Путята, але, мабуть, утримаюся. А раптом він переконаний, що мене вже немає в Москві або й на світі. Під час супернавчань, коли в реальних умовах відпрацьовуються методи боротьби з терористами, всяке трапляється.

Русланбекові також зателефоную пізніше, коли вже буду далеко від цього прекрасного міста, якого дехто чомусь не любить. Як на мене, то нічогенька собі столиця, набагато краща за Назрань, і все тут можна купити — "Мум Кордон Руж", жіночі "серветки" і навіть сиґарети "Gitanes", значно дешевші, ніж у Марселі. Якість, звичайно, не та, але все-таки кращі за "примак" дядечка Толі.

Цікаво, як би аятолла зреаґував, якби я приїхав до Києва і сказав, що ось така й така справа? Спершу, либонь, захлинувся б димом, приголомшений моєю з’явою: "Це ти, зірвиголово? Мені сказали, що ти загинув". — "Я, дядечку Толю, я. Найцікавіше починається тоді, коли мертві повертаються з того світу, правда ж?"

Я пішки дійшов аж до Нового Арбату, де набрів на кав’ярню "Самотня зірка", і замовив собі віскі "Білий кінь". Мені хотілося погомоніти з аятоллою бодай отак, подумки, то більше, що він також побував у Моздокському фільтраційному таборі, і нам було з ним про що поговорити. Хоча б порадіти тому, що ми не потрапили до підвалів Владикавказького медінституту, ідеального місця як для тортур, так і для сучасного центру трансплантології, а також для виготовлення "секретної" зброї. Дехто зрозумів, що торгувати людськими органами

набагато рентабельніше, ніж людьми, і поставив цей бізнес на конвеєр. Відпрацьований людський матеріал згодовували свиням, його й називали "секретною зброєю"…

Я розгорнув "Комсомолку" — чудова газета, на відміну від "Незборимої нації" та "Ічкерії", її продають навіть у Марселі. Я іноді купую цю газетку, дядечку Толю, бо вона пише й про Україну. Вона до нас набагато уважніша, ніж "Фіґаро" чи "Франс Суар", але до неї я не звернуся… Я, дядечку Толю, цього разу, пробачте, не звернуся й до вас, і ви мене зрозумієте: я роблю європейський вибір, обираю, як тепер кажуть, третій шлях. Світи ж мені, самотня зірко, світи на цьому шляху, де залишилося зробити всього лиш один крок — dernier coup de main[50].

Я залишаю на цьому столику непрочитану газету, залишаю недопите віскі. Я хочу бачити Хеду, я так її хочу бачити, що мені прикро в цьому собі зізнаватись.

Хеда зустрічає мене в коридорі.

— Ти так довго, — каже вона, і з її лиця спадає напруга.

— Вибач. Я тобі тут дещо купив. Приміряй.

Я даю їй пакет, іду до своєї кімнати, але й через стіну бачу, як вона приміряє сукні. Спершу блакитну, легеньку, потім ту, кольору темного безу.

— Подивися! — кличе вона. — Ти будеш моїм дзеркалом.

Я заходжу до неї і дивуюся тому, як вона оживає. Все правильно: Хеда стоїть у довгій бузковій сукні і це вже не загнаний хлопчик, а юна панна, якій до лиця навіть тихий задавнений смуток. Вона справді дивиться на мене, як у дзеркало.

— Звідки ти знав мій розмір? І колір?

— Я про тебе знаю багато.

— Що? Що ти знаєш?

— Усе, Хедо. Майже все. А колір — то до твоїх очей.

— Хочеш побачити блакитну? Ні, не виходь. Тільки відвернися.

Я відвертаюся, але бачу, як вона знімає безову сукню. У неї все тіло кольору молодого меду, тонке, худорляве, і тільки там, де золотіють її жіночі ложесна, воно повніє пругкою щедрістю.

— Ну як?

Я повертаюсь до неї обличчям, і мені не потрібні слова, бо все відбивається в "дзеркалі". Я тільки підходжу до Хеди ближче, беру її руку, щоб зігріти своїм диханням, і чую, що вона тепла.

Ми з нею майже не розмовляємо. Навіть за вечерею, коли я потягую свого "Білого коня", а Хеда пригублює зеленаве "Шардоне", ми мовчимо. Іноді наші очі надовго стрічаються, але й вони нічого не говорять одне одному і ні про що не запитують. Тільки перед тим, як піти, вона подає голос:

— Ти прийдеш?

Я дивлюся на неї, ніби нічого не розумію. Я й справді багато чого не розумію.

— Ти хочеш?

— Так.

— Прийду.

Вона йде до ванної, а я знову слухаю шум води і чую, як склянка із льодом холодить мої пальці. Я думаю про те, що двоє людей можуть прожити життя лише вдвох, без нікого. Ділити повітря, їжу, ліжко і жити навіть без балачок, без дурних запитань, хто ти і звідки, скільки тобі років, чим займаються твої батько-мати і який розмір твого взуття.

— Ти можеш вимкнути світло, — каже вона.

Ми лежимо з нею вдвох, заховані в мушлю ночі від усього світу. Двоє зернят у серцевині яблука. Я тільки знаходжу рукою її чубчика, бо знаю, що так вона краще засинає.

— Розкажи мені казку, — просить Хеда.

— Казку?.. Треба згадати.

— Згадай. Будь ласка.

Я розповідаю їй про Котигорошка, про те, як він визволив сестру Оленку з полону Змія, і самому так чудно, що досі пам’ятаю цю казку. Потім я замовкаю, прислухаюся до її дихання, але його зовсім не чути.

— Ти спиш?

— Ні,— каже вона. — Ти ще не закінчив. Не розповів, як Котигорошко визволив королівну й одружився з нею.

— Ти знаєш цю казку? Хедо, звідки?

— Мені цікаво, звідки знаєш її ти. Я жила в Україні. І, між іншим, ходила до школи[51].

Боже, яка маленька ця земля.

— Тоді далі розказуй ти, — прошу я.

Хеда розповідає про те, як Котигорошко визволив королівну з підземелля, де її тримав злий дідок із бородою на сажень, і як покарав своїх друзів за те, що вони хотіли відібрати у нього дівчину.

— Як? Як він їх покарав? — допитуюсь я, знаючи, що казка цього не уточнює, але мені завжди кортіло дізнатися, яку саме кару придумав Котигорошко зрадникам.

— Хіба ти не знаєш? — дивується вона.

— Ні.

— Він їх убив, — просто каже Хеда.

4

Я призначив йому зустріч у "Самотній зірці" і впізнав його відразу, як тільки він зайшов до кав’ярні. Це був щупленький хлопчина з чорними кучерями, схожий, до речі, на кавказця, а проте яскраво виявлений француз із типовим ім’ям Франсуа і типовими манеріями замашного журналіста. У кожному разі він умить виокремив мене за столом, хоч я не подав йому жодного знаку.

Це був ризикований крок навмання, але я на нього відважився, щоб убезпечити Хеду, і вранці подзвонив до московського корпункту аґенції "Франс Прес". Попросив підійти до телефону кого-небудь із журналістів,

хто зацікавиться сенсаційним повідомленням. Мені покликали Франсуа Дервіля, видно, найголіннішого до всіляких сенсацій, бо він навіть не спитав, про що піде мова, лише попросив назвати місце зустрічі.

— Мосьє Дюшан? — він дивився на мене з тією ж цікавістю, як колись дивився Пелен. — Франсуа Дервіль. Я, здається, не запізнився?

— Ні,— сказав я. — Що будемо пити?

— Та що завгодно, — повів він плечима. — Я частую, в рахунок майбутнього гонорару.

— Я мушу вас трохи розчарувати і попросити вибачення. Ніяких сенсаційних заяв у мене для вас немає.

— Тобто?

— Так що й гонорару може не бути. У мене до вас поки що чоловіча розмова.

— Це теж непогано, — сказав він. — У наш час чоловічі розмови також рідкість.

Підійшов офіціант, і ми обоє зійшлися на віскі.

— Сьогодні я нічого особливого вам не можу сказати. Принаймні конкретного. Але є справа, з якою я більше ні до кого не можу звернутися.

— Дякую, — сказав він, і його очиці заблищали майже по-собачому. Взагалі з тими кучерями він скидався на недоглянутого пуделя.

— Я не буду наголошувати на конфіденційності нашої розмови. Думаю, ви самі зрозумієте, що довіритись вам мене змусили виняткові обставини. Однак я вам вірю, мосьє Дервіль, і не тому, що ви такий гарний, а через те, що в мене немає іншого виходу. Я просто приречений вам вірити. Бо те, про що піде мова, — це справа честі… не моєї, і не вашої, а, даруйте за високі слова, йдеться про честь нашої з вами… країни.

Він таки трошки був циніком, цей Франсуа, бо при слові "країна" не втримався, щоб не випити. Мені це сподобалося. На таких хлопців можна покластися. І коли я заговорив трохи конкретніше, він сидів і не кліпав.

— Річ у тому, що невдовзі мені доведеться вилітати з московського аеропорту з однією людиною, на яку полюють російські спецслужби. Сподіваюся, що все обійдеться без проблем. Але є п’ять відсотків із ста, що нас перепинять.

Я зробив паузу, підніс склянку і жестом запросив його випити. Адже п’ять відсотків — це було трохи замало для нього, щоб сподіватися на сенсаційну подію.

— Я вас уважно слухаю, — сказав Франсуа.

— Ця людина ніде ні в чому не завинила. Більше того, вона сама стала жертвою. На неї полюють тільки тому, що вона має родинні стосунки з тим, кого Росія вважає своїм ворогом. Чи треба вам розповідати про сучасну торгівлю людьми і спекуляцію заручниками? Думаю, що ні. Ви, мабуть, уже здогадалися, яка підтримка потрібна від вас?

— Приблизно.

— На цьому приблизно ми поки що й зупинимося. Я хочу, щоб під час нашого вильоту ви були в аеропорту. З камерою. Думаю, що коли ту людину заарештують, то їй допоможе тільки розголос цього факту. Якщо буде широке висвітлення в пресі, то я майже певен, що їй нічого не загрожуватиме. Рано чи пізно вони змушені будуть її відпустити.

— Гм… — він подивився на мене майже з підозрою. — Якщо особа, як ви кажете, абсолютно ні в чому не винна, то чому не зробити інформаційне випередження? Здіймемо галас — і її ніхто не чіпатиме.

— Ні,— сказав я. — Цей варіант має свої мінуси.

Я не хотів йому пояснювати, що ця людина під чужим ім’ям, що її документи сфальсифіковані. А отже, формальних приводів для затримання уже вистачає. Я й так йому багато сказав. Проте Франсуа мене зрозумів.

— Коли я вам буду потрібний? — спитав він.

— Про це я скажу пізніше. До того ще накидаю заяву, тобто викладу вам усі дані для преси. Але це ви також отримаєте в останній момент. Якщо, звичайно, виникне така потреба, чого мені дуже б не хотілося. Згода?

— Добре, — сказав він, волого поблискуючи очицями. — Вип’ємо за те, щоб такої потреби не виникло.

Потім дістав візитівку і від руки дописав на ній номер стільникового телефону.

— Я до ваших послуг удень і вночі.

— Дякую, — сказав я. — Назвіть суму.

— Ви хочете зі мною посваритися?

— Я маю на увазі технічні витрати.

— О, то буде для вас дуже дорого, — засміявся Франсуа. — На такі випадки існує prix fixe[52].

— Скільки?

— Із вас ще по одному віскі.

5

Якщо справді існує поцілунок смерти, то я відчув його бридкий дотик не на щоці, а на губах. Це був навіть не дотик, це був смоктун, який перехоплює подих, чого я давно вже не знав.

Я відчинив броньовані двері й одразу вдихнув порожнечу — вона облягла мене, як вакуум, де немає ні грамини кисню.

— Хедо!

Ні, її ніде не було. Але не було й чужого "людського духу", який я уловлював значно гостріше за Змія.

Мені трохи попустило від здогаду, що Хеда вийшла з дому сама, — запасний ключ, що висів на цвяшку в коридорі, щез. Однак виходити надвір чи комусь відчиняти двері я заборонив їй суворіше, ніж про це застерігала стара коза своїх семеро козенят. У неї не було такої необхідности, тим більше, що ми разом уже виходили в місто, вештались по крамничках, і Хеда купувала собі всілякий жіночий дріб’язок, про який без неї я не міг і подумати. Наприклад, пилочки-

ножички для нігтів чи, ще гірше, жіночі штучки, що їх побачиш тільки в телевізійній рекламі.

Потім ми обідали в дорогому безлюдному ресторані, де подавали соковиту форель, приготовану на лозі, і я потішив Хеду, розбираючи рибу руками. Це відразу знімає скутість, яка часом находить на тебе в занадто вишуканій ресторації з її снобістською ритуальністю.

Хеда вправно давала форелі раду ножем і виделочкою, але якби я теж так робив, то весь вік ходив би голодним.

— Я така вдячна тобі,— сказала вона.

— За що? — спитав я, чомусь думаючи про пилочки-ножички й оті жіночі штучки, що їх показують у телерекламі.

— А ти не знаєш?

— Ні, Хедо. За що?

— Тоді тобі й знати не треба.

— За те, що я твій охоронець? Це, Хедо, моя робота.

— Не за те, — сказала вона. — Ти просто придурюєшся. Я про наші ночі.

— А-а-а… Ти про казку.

— Перестань, ти знаєш, про що я кажу.

— Хедо, це теж входить у мої обов’язки. Я мушу стежити, щоб з твоєї голівки не впала жодна волосина. — "І з лобка також", — ледве не додав я, а вголос сказав: — Як я можу поводитись інакше з дівчинкою?

Це була провокація. Не спонука до якоїсь там конкретної відповіді, а провокація різкого зрушення у її психологічному стані. Тут іноді буває корисна навіть брутальність. Відверта грубість у таких випадках часом допомагає більше, ніж сором’язливе сюсюкання. І даремно я не сказав оту фразу вголос. Про лобок, якого не соромиться навіть дитяча казочка: "Цок — та в лобок, та в писану торбу".

— З дівчинкою? — Ну от, вона вже усміхнулася. — Це ти гарно сказав. Дуже гарно.

— Бо з гарною дівчинкою…

— Неправда, — мовила Хеда. — Я зараз схожа на обскубану курку.

— Ні, ти гірша, — я знов поступово переходив до провокативного методу. — Ти, Хедо, гірша за обскубану курку, бо та своєю оголеністю…

— Сам ти півень кастрований, — раптом сказала вона й відразу схаменулася. — Ой, пробач…

Я засміявся з усією щирістю, мені справді стало весело, адже моя психотерапія дала блискучий результат: Хеда вже була майже здоровою дівчинкою, якщо віддала мені такий "пас". Однак сама вона зовсім не перейнялася тим жартом, навпаки, мій сміх ще дужче її наполохав, і Хеда тільки повторювала:

— Пробач… я не подумала…

Сині сльози стояли в її очах.

— Пробач… Будь ласка!

— Не пробачу, — сказав я. — Мені це дуже сподобалося. Я це тобі пригадаю.

І ось тепер кастрований півень стояв у порожніх апартаментах геть безголосий і приголомшений, до всього ще й півень-гомосексуаліст із жовтим гребенем, кольору жаб’ячого мила, й одною сережкою, півень, який кублиться-б’ється з такими ж когутами, як сам, бо зовсім не має підходу до несучок, й від нього втекла навіть обскубана курка.

Лихий інстинкт ледве не погнав мене надвір, але я схаменувся і знов зайшов до Хединої кімнати. Бігати з висолопленим язиком не було жодного сенсу. Якщо Хеда сама вирішила прогулятися, то незабаром повернеться. А якщо це не так, тоді вважай, що смерть усмокталася в тебе невідчепним цілунком. Що ж, так і буде. Поставлю хрест на Легіоні і подамся до бельґійців. Там вільний контракт. Або ще краще — до голландців, ближче до Гааґи. У крайньому разі на мій вік вистачить ще й Юґославії. Щоправда, платять там мізер. І пити доведеться хіба що самопальну ракію.

Як зараз бачу ідилійну картинку. Теплий густо-синій вечір. Подвір’я майже сільського будинку на околиці великого міста — шовковиця, персики, а під листяним дахом винограду сидить вусатий чоловік біля дубового кадібця. Чудопал виніс його з льоху, вирішив покайфувати на свіжому повітрі. Тільки зблизька видно, що жовта ракія цідиться з краника на землю, і цівка крови стікає зі скроні вусаня. Зовсім недавно він одкрутив той краник…

У моїй кімнаті задзвонив телефон. Хеда не знає його номера, і я їй заборонив піднімати слухавку.

— Алло?

— Вибачте, ви коли виїжджаєте?

— Так, як і домовлялися. Через добу нас тут не буде.

— Дякую.

Це господар. Я знав, що тільки він міг сюди дзвонити, але замлоїло якесь дурне передчуття. Зі мною взагалі починало щось діятися незрозуміле: ще трохи і я відчую у грудній клітці незнайомий мені стукіт. На тому місці, де колись було серце. Там уже вібрує дрібненька жилочка. Примушую себе думати про все на світі, згадую казку про вовка і семеро козенят, а там тонко бринить холодний пульс: Хеда, Хеда…

Виходжу на кухню, наливаю собі у склянку віскі і відчуваю ту вібрацію кожною пучкою пальців. Це мерзенне відчуття. Це ще гірше за п’ятиденний марш-кидок, коли тобі від корчів зводить ноги, піт виїдає очі, а ти біжиш на одному місці у вакуумі, де вже не лишилося ні грамини повітря, пензлюєш невідомо куди і раптом починаєш згадувати Бога…

Врешті-решт я не витримав, вийшов надвір, обходив усі оті крамнички, де ми з нею були, заглянув навіть до ресторану, в якому готують форель на лозі і частують блакитних півнів.

Я не хотів припускати, що нас могли вичислити, тут імовірність була один із мільйона, хоч іноді саме ту одиницю обирає злий фатум; це коли йдеться про удачу, талан — тоді цей жереб не витягнеш і з десяти, а лихо — ось воно, ти вихопиш його із заплющеними очима, маючи один шанс із мільйона. Тільки не тепер, не тепер… Боже, будь ласка. Поверни мені цю дівчину, я не хочу ста тисяч, не хочу "шарових" полків, я тільки хочу, щоб вона сіла в Марселі на корабель, а я, стоячи під платанами, запорошеними курявою всього світу, сказав їй "Прощай". Господи, хлібом клянусь, мені не треба півмільйона франків, я їстиму отруйних

змій і запиватиму їх Твоїм дощем, тільки не дай, не дай скривдити цю дівчину, нехай попливе вона у свою далечінь, відому тільки Тобі, нехай береже її Та, що рятує на водах, Боже, будь ласка… Ти даремно подумав, що я, останній грішник, закохався у неї, Ти почув, як у грудях моїх прокинувся стукіт, але то не від того, я не міг собі це дозволити, бо все у Твоїм світі має свою межу і свій кінець, окрім Твоєї, Господи, волі…

Ох, як швидко ми забуваємо свої обіцянки, навіть ті, що даємо Богові.

Я ходив містом уже без надії, хоча й здригався на кожну блакитну пляму серед перехожих. Хеда щезла із дому саме в тій блакитній сукні, що я їй купив недавно. Я перейшов увесь Тверський бульвар, довго стояв біля "Білого папуги", де ми вийшли з машини тієї ночі, ніби тут мала лишитися мітка, якийсь віщий знак, що підкаже мені не тільки помилку, але й подальший шлях. Стояв там і нічого не бачив, лише в очах розпливалися плями: блакитні, бузкові, червоні…

І раптом я майже побіг. Поміж тих різнобарвних плямин, поміж людей і машин, що вищали клаксонами й гальмами, поміж клумб і дерев… Я біг до нашого будинку, бо то було єдине місце, куди Хеда могла ще прийти, то було наше останнє пристановище в цьому чужому місті, наша мушля-фортеця.

Я у два скоки опинився на другому поверсі, відчинив двері, і подих мені забив запах жінки, чужої, незнайомої жінки, той запах вів у Хедину кімнату, і я пішов на нього уже поволі, неквапом, м’яко так пішов, як барс, і, нарешті, побачив цю красиву гадину, цю змію підколодну, що сліпила мене своєю непристойною вродою — очі на все обличчя, більше нічого й не видно за тими очима, хіба що губи, хтиві і безсоромні, червоно розтулилися у здивуванні — що за один? — і навіть чубчик, що став тепер ще коротшим, ніж був, наїжачився проти мене. Диво, що може зробити косметика з жінкою, жодна пластична операція не витворить того, що може вичаклувати цей відьомський макіяж. Моя

обскубана курочка вбралася в таке пір’я, що мені відібрало мову, а її синющі очі волали безсоромним тріумфом: ну як?!

Та як: я зі своїм гребенем кольору жаб’ячого мила і сережкою в лівому вусі (краще б уже кільце затяг у ніздрю) міг тут тільки сопіти в ганчірочку. Добре, хоч здогадався, де вона пропадала, і за інших обставин мій розпач, либонь, перейшов би у гнів, проте зараз він танув у мені щемливим теплом. Зрештою, Хеда зробила те, про що я сам хотів її попросити, але: а) зробити це взавтра в день вильоту; б) до косметичного салону шпацірувати лише в супроводі охоронця; в) чепуритися не так виклично, аби менше привертати увагу.

— Я тобі й така не подобаюся? — спитала вона розчаровано, хоч гадина знала: подобається до запаморочення.

— Хедо, ти провинилася. Інший на моєму місці задер би тобі платтячко і так надавав би, щоб ти запам’ятала надовго.

— І в чому ж річ? — спитала вона. — Я не проти.

Це зухвальство, цей синій дим у її очах і ця стрижена майже під "нуль" голівка довели моє легке запаморочення до нестями.

Я взяв її за плечі, повернув і так кинув на ліжко, що коротку блакитну сукенку не треба було й задирати. Вона сама підсмикнулася, оголюючи білу "серветку", таку білу, що я не посмів чіпати її руками, нахилився, узяв губами і легенько потяг донизу. Я відчув дурманний пах її змііної отрути й потягся до неї, як самогубець, а Хеда застогнала від болю. Вона потрапила до рук справжнього поглинача змій і тепер, зрозумівши це, безсило звивалася у тих руках і боронилася глибоким здавленим криком.

— Хедо, не бійся…

— Ще… ще…

— Тобі не треба нічого боятися. Якщо ти дівчинка… Хедо, якщо ти дівчинка… то я можу з тобою, як із хлопчиком.

— Як хочеш… як хоч…

— Хедо…

— Ти можеш і так, і так. І так… як тобі найдужче подобається.

А тоді я знов став конем. Божевільна вершниця мчала на мені, не бачучи дороги, мчала із заплющеними очима через гарячу пустелю, припавши до мене мокрими від утоми ложеснами, і з мене вже також білими бризками летіла піна.

І тільки я, мудрий досвідчений кінь, бачив своїм фіолетовим оком кінець тій дорозі. Там, у тому кінці, під запорошеними платанами стояв самотній вовк і сумно дивився услід кораблеві, що відпливав у невідомі краї.

6

Усе в цьому світі має свою межу і свій кінець, — кажуть Коран і Біблія, — усе, окрім Божої волі.

Даруй мені, дорога Moskau, я не прощаюся з тобою, щоб не наврочити, я, як лондонський денді, щезну по-англійському, а якщо не вдасться, тоді поговоримо в Лефортово.

А поки що ми беремо таксі і вирушаємо в Шереметьєво, звідки об 11.30 відлітає "Боїнґ-737" за маршрутом Москва — Мадрид з посадкою у Марселі. Літак авіакомпанії KLM, якщо не помиляюся, бо я не брав

квитків у касі попереднього продажу, візьму їх уже в аеропорту незадовго перед відльотом.

Я, звичайно, вже побував у Шереметьєво, трохи обнюхався, роздивився, дізнався, що з квитками на цей рейс сутуги немає. Все буде гаразд.

Ми з Хедою знову сидимо поруч на задньому сидінні, я гостро відчуваю її присутність. На ній блакитна сукенка, в бузковій вона так нікуди й не виходила, бузкова буде їй просто на пам’ять. А мені залишаться на згадку два дармовиси: самотній вовк на зеленому тлі брелока і срібна сережка у лівому вусі. Все буде добре, ми швидко пройдемо паспортний і митний контроль, у нас тільки ручний баґаж — мій бувалий у бувальцях худий саквояж та жіноча сумка у Хеди.

Цього разу Хеда навела шарм сама, я тільки подивувався її хистові і смаку. А тим часом вискочив у місто, зробив два телефонних дзвінки. Один із них по міжнародній лінії: назвав тільки рейс і дату вильоту. Все. Більше боргів у мене тут ніяких.

Таксі мчить нас через довгі московські гони, іноді застрягаючи перед світлофорами. Я тримаю Хедину руку в своїй, чую, як її гострі нігті впиваються у мою долоню.

— Як ти? — спитав я, аби не мовчати.

— Нічого, — сказала вона. — Тільки мені нікуди не хочеться їхати.

— Справді?

— Так не хочеться, що мене аж піднуджує.

— Може, ти… — я нахилився до неї і прошепотів одне слово, торкаючись губами подушечки вуха.

Вона усміхнулася і теж прошепотіла мені на вухо:

— Дурненький.

Може, й так. Я згадав слова Андре Сіяка: "Ми зодягаємося, закохуємося, іноді навіть одружуємося, але діти належать не нам".

— Пробач, — сказав я. — Просто мені також не хочеться нікуди їхати.

— Все гаразд. — Вона відвернулася до вікна. — Не переймайся. І більше нічого не кажи, бо в мене потече фарба.

— Добре. Більше про це не будемо. Коли приїдемо, ти почекаєш мене в барі. Там стоять столики прямо у вестибюлі. Праворуч... Посидиш, поки я візьму квитки. І тим часом заповниш декларацію.

— Ти про це вже казав.

— Справді? Мабуть, мені просто хочеться з тобою поговорити.

— А мені — кричати, — сказала вона.

Все було, як ми й домовлялися. Поки я, не поспішаючи, розраховувався з водієм, Хеда пішла в приміщення аеровокзалу.

Його чорні кучері я помітив одразу. Франсуа покурював біля центрального входу, через плече у нього звисала розчохлена портативна камера. Коли я проходив повз нього, він не повів і бровою, тільки викинув недопалок в урну.

На наш рейс уже почалася реєстрація пасажирів. Взагалі в аеропортах дуже цікава публіка. Всяк дивиться десь угору, люди вештаються із задертими головами, якимось дивом розминаючись одне

з одним. Чи в них перед польотом небесне тяжіння уже переважає земне, чи то просто від того, що всі інформаційні табло світяться переважно вгорі.

Я підійшов до внутрішньої авіакаси і з провансальським акцентом запитав квитки на літак до Мадрида. Будь ласка, скільки завгодно.

— Мені два до Марселя, мадам, — я подав у віконечко свій службовий і Хедин закордонний паспорт. — Бізнес-клас, якщо можна.

Поки сувора, але дуже чемна мадам оформляла квитки, я роззирнувся довкола і не помітив жодного горизонтального погляду. Навіть моя далека тінь, мій пильний Франсуа блукав очима десь у склепіннях цього занадто просторого анґару.

— Mercі, madame.

— Тільки поспішайте, — сказала вона. — Реєстрація вже закінчується.

Я пішов до бару і ще звіддалік побачив за столиком найвродливішу з усіх mademoiselle[53] з чубчиком, коротшим ніж у garçon, таким дорогим і зворушливим, що я ледве стримався, аби не підійти й не погладити його. Перед Хедою стояла пластикова склянка з колою, і коли я подумав, що її піднуджує від того, що нікуди не хочеться їхати, у грудях тонко озвалася та жилочка, яка прокинулась у мені вчора.

Я сів біля стойки бару, попросив собі віскі з льодом і майже всміхнувся, коли побачив, що поруч усівся Франсуа і зробив те саме. Ні, він мені подобався, цей кучерявий чортисько, за інших обставин ми б тут гарненько посиділи.

— Закінчується реєстрація на рейс 272 за маршрутом Москва — Мадрид, — виловив я оголошення майже із суцільного інформаційного потоку, що линув попід високим склепінням анґару.

І тут я помітив його. Горизонтальний погляд.

Закінчувалася реєстрація на наш рейс, Хеда допивала свою колу, я потягував холодне віскі, Франсуа брав із мене добрий приклад, а той тип сидів за дальнім столиком, як намальований, і низав мене таким поглядом, що я відчув його раніше, ніж глянув у той бік. Гарний портрет, нічого не скажеш, — з отих портретів, що, куди не ступи, він поведе за тобою очима.

Спершу я подумав, що чоловік дивиться на мене з простої цікавости, буває, чого ж — сережка у вусі, чуб кольору жаб’ячого мила, а потім чітко розпізнав у ньому фіскала. Такий, знаєте, погляд спершу напружений, тоді враз цілковита розслабленість, ніби й сидить він не в цьому барі, а так десь, у хмарах чи в Проні Прокопівни на іменинах.

Я так накрутив себе, що мені вже ввижалося, ніби я його десь бачив, зустрічався із ним — чи не в хасав’юртівському туалеті, коли туди нагодилися міліціонер і двоє в цивільному? Чи не цьому жукові поліцай подав тоді моє "хрестове" посвідчення?

— Ви зупинилися в Хасав-Юрті?

— Ні, я тут проїздом.

— Куди?

— Поки що в Моздок.

— Допомога потрібна?

— Ні, дякую.

Це було щось неймовірне, це був отой єдиний жереб із мільйона, який ти аж ніяк не можеш витягнути за теорією імовірности, проте лихий фатум викидає тобі його безпомильно.

Так, шановний, тепер мені, здається, справді потрібна допомога. Бувають дива навіть у нашому з тобою житті. Один раз на мільйон, але бувають. Якщо не бреше підручник з психології контррозвідки; там, у тому підручнику, це називається професійною солідарністю антагоністів. І навіть наведено приклад — такий зворушливий, що можна заридати.

Російський шпигун Іван Вишатов на прізвисько Циліндр належав до розвідників-нелеґалів. Леґалами вважаються ті, що працюють під офіційним прикриттям дипломатичного корпусу чи відомих інформаційних аґенцій. Нелеґали ж — це законсервовані аґенти, які проникли до США (і не тільки) під ідентифікованими документами справжніх американців. Саме таким був і Циліндр. Однак історія знає багато прикладів, коли розвідник спокушається на подвійну гру. Заробітки зростають за геометричною проґресією, як, до речі, і ризик.

Циліндр пообіцяв продати американцям таємницю хімічних реактивів, якими користувалися російські аґенти для тайнопису. Але потім його перемкнуло. Як сказав один поважний офіцер ЦРУ, це був сором’язливий коханець, який спершу пропонує дамі руку і серце, а потім забирає свої слова назад.

Дійшло до того, що Циліндр вирішив утекти з Америки. Він уже сидів в аеропорту Кеннеді, сидів, звичайно, у барі, тамуючи хвилювання черговою порцією віскі, поки до нього не підійшов аґент ФБР Джой Муді.

— А мене почастуєш? — спитав він.

— Хто ти такий? — зіщулився Циліндр.

— Я той, хто про тебе знає все, — сказав Муді. — Але не збираюся тебе видавати. Ми люди однієї професії й іноді також повинні мати почуття солідарности. Сьогодні я врятую тебе, взавтра ти мене.

І вони добре випили. Та коли Циліндр прилетів до Москви, його заарештували ще в Шереметьєво. А потім розстріляли.

Я летів, навпаки, з Москви, і якби в мого Муді спрацювало почуття солідарности, то розстріл у Марселі мені не загрожував.

Однак він, здається, поки що не збирається до мене підходити, а часу зовсім мало. І на роздуми теж. Втім, я ще встигну заскочити до туалету, щоб дізнатися точно, чи він пантрує за мною, чи сидить у Проньки на іменинах. Ці російські фіскали страх як полюбляють туалети. Хлібом їх не годуй, а дай когось замочити в нужнику й понюхати пари.

Я демонстративно позирнув на годинник і, не беручи свій саквояж із сусіднього стільчика, неквапом рушив до східців, що вели вниз. У великих приміщеннях і туалети великі. Це була простора кахляна камера, розрахована на добрячий гурт серунів. По один бік вилискували пісуари, а по другий — суцільним рядком стояли кабіни. Тут було, вважай, порожньо. Лише в дальньому кутку дуже вихований чоловік курив сиґарету і струшував попіл не в пісуар, а в полив’яну урну.

Я став одразу біля дверей і теж закурив. Хтозна, скільки доведеться випробовувати терпіння Муді. Дуже вихований чоловік, очевидно, іноземець, чемно подивився на мене з якоюсь внутрішньою солідарною усмішкою, мовляв, скоро полетимо. "Авжеж, — так само привітно подивився я на нього. — Зараз. Полетимо, тільки в різні боки".

Ще не догоріла моя товстенька "Gitanes", коли відчинилися двері і до туалету ввійшов напружений Муді.

— Друже! — вигукнув я. — Це ти?

Він не встиг і дихнути, як я вхопив його в обійми й кинувся цілувати. Це найбридкіший прийом з усіх, які я знаю, бо тут чоловік, котрий хапає іншого чоловіка "попідсилки", мусить водночас заткнути йому рот своїм ротом. Не кожному до снаги така огидна процедура, ліпше вже спізнати поцілунок смерти, ніж припадати губами до рота ворога, але наразі йшлося не про мою кар’єру.

Дуже вихований чоловік ще не встиг відвернутися, як я вже затяг свого давнього приятеля в крайню кабіну. Коли Муді зовсім розслабився, обм’як, я дуже акуратно посадив його на унітаз і дбайливо прихилив спиною до бачка, аби йому було зручно. А щоб Муді ніхто не турбував, я защібнув двері кабіни зсередини (це була справжня професійна солідарність, гідна не одного підручника), потім став на той-таки бачок, узявся за перестінок і переліз у сусідню кабіну. Прислухався, спустив в унітазі воду, вийшов.

Вихованого чоловіка, певна річ, як вітром здуло, він уже полетів, а на його місці стояв бісової душі Франсуа, який нікуди й не збирався летіти, а тільки ходив за мною по п’ятах. Я йому злегенька підморгнув і швидко пішов до бару, де Хеда сиділа вже на голках.

Я взяв на стільчику свій саквояж і, кивнувши їй, пішов до нашого реєстраційного проходу. Тут уже було зовсім безлюдно. Власне, ми могли піти й на зелений коридор, оскільки мали при собі тільки ручний баґаж і менше ніж по тисячі доларів на душу, як і зазначили в деклараціях.

— Pardon, madame! — сказав я реєстраторці квитків, пропускаючи Хеду наперед. — Ми не спізнилися?

— Ще б дві хвилини — і був би вам "пардон", — сказала вона. — Ідіть на паспортний контроль і кожен тримайте свої документи при собі.

— Mercі, mercі, madame!

Я озирнувся. По той бік кордону, так, уже майже кордону, стояв Франсуа з камерою на плечі і точнісінько, як наш бармен Сиріл, показував мені великого пальця. Не знаю, що він мав на увазі під тим жестом "люкс" — Хеду чи, може, щось інше.

Я помахав йому рукою, шкодуючи, що це єдиний знак уваги, який я можу виявити цьому кучерявому кмітливцю.

На митному контролі камера висвітила лише Хедині пилочки-ножички, які не заборонялося перевозити. А в прохідній рамці металом задзвенів я.

Тлустий митар у синій тенісці байдужно показав рукою, щоб я ще раз пройшов через рамку. Тут дзвенять майже всі — як не пряжками, то ключами. Але в мене не було ні ключів, ні пряжки. Коли знов пролунав сиґнал, митар підійшов до мене, спритно провів обома руками від пахов аж до п’ят.

Хеда напружилася, боячись, що зараз він витягне з моєї матні чи ще звідкись якусь чортівню. Наприклад, остання новинка від "Сміт і Вессон" спокійно помістилася б за шкарпеткою.

— Pardon, — сказав я, дістаючи із задньої кишені джинсів металевий круглячок. Це був усього-навсього дармовис до ключів, на зеленому тлі якого лежав самотній вовк. — Сувенір.

— Проходьте, — сказав митар.

Нам пощастило навіть у тому, що не треба було виїжджати на летовище. Літак подали до закритого переходу, який із другого поверху аеровокзалу вів прямо в черево "боїнґа".

— Buenos dias, — привіталася на вході провідниця іспанською мовою, ніби ми вже були в Мадриді.

У ближчому до кабіни пілотів салоні бізнес-класу я посадив Хеду біля ілюмінатора і сам, кинувши саквояж на полицю для ручного баґажу, опустився поруч. Невже все? Хотілося закурити, бо Муді, чорти його піднесли, так і не дав мені допалити сиґарету. Однак табло вже забороняло палити і веліло застебнути паски. У літаку ще було чимало вільних місць, навіть праворуч від мене ніхто не сидів.

Тепер потяглися довгі, неприємні хвилини, якими завжди нудишся, поки літак, нарешті, відірветься від землі. Спершу його причепом відтягли на летовище, потім він довго свистів і здригався перед тим, як виповзти на злітну смугу, відтак знов зупинився і вже задзижчав до різі у вухах. Зате, коли "боїнґ" зробив розгін і майже непомітно відірвався від землі, я подякував будівничим-конструкторам, котрі придумали таку добру штуку. Якби не літак, ми б і досі думали, що земля велика, тоді як вона зовсім дрібнюня.

Хеда втислася в крісло і заплющила очі: видно, її ще й досі піднуджувало. Можливо, вона погано переносила перельоти, а що вже казати про це круте здіймання угору. Навіть літак, твердять його будівничі, зовсім не зношується у повітрі під час горизонтального лету — він старіє тільки тоді, коли набирає висоту і робить посадку. Либонь, саме тому його підстерігають катастрофи якраз у цей час.

Але не тепер. Не тепер… Зараз "боїнґ", якби навіть надійшов сиґнал приземлитися, не зміг би це швидко зробити. А якщо в пілота виникне знагла така необхідність, то тут уже мені доведеться вмикати важіль швидкого реаґування. Не зовсім приємна річ, звичайно, але що вдієш. Зате я роблю це без особливого шуму й, звичайно, без крови. І, боронь Боже, без ствола, як кажуть Сміт і Вессон. Казали… Мені тут не потрібні навіть Хедині пилочки-ножички…

Біля мене в проході зупиняється дуже чемна провідниця з візочком, на якому повно всіляких напоїв. Це якраз те, що треба.

Хеда погоджується тільки на содову, а я залюбки вип’ю коньяку, навіть якщо він виявиться звичайнісіньким бренді. Беру пластикову склянку із жовтим напоєм і вдячно дивлюся на стюардесу: шийка у неї тоненька, з блакитними прожилками…

— Gracias, — кажу їй також іспанською.

— Por favor, por favor, — милозвучно викочуються слова із її тоненького, ніжного, як у пташки, горличка.

Ще одна дівчина котить триповерховий візочок з наїдками. Замотані у слюду ножик і виделочка зовсім мізерні, але навіть якби вони були з дамаської сталі, все одно мене б не зацікавили. Ножі потрібні істеричним маніякам і невпевненим у собі терористам, а я зовсім не люблю крови. Я люблю чисту роботу. Як от із Муді. Сидить собі чоловік на унітазі й у вус не дме. Цікаво, коли його знайдуть?

Хеда відмовилася і від їжі.

— Тобі зовсім погано? — я взяв її руку.

— Ні,— сказала вона. — Просто немає апетиту. Ти ж знаєш, коли у мене з’являється апетит?

Я знав. Після того, як задер їй сукню і карав аж до вечора, ми ледве не розтормосували холодильник.

— Хедо… — спогад накрив мене з головою.

— Що?

— Там… там є туалет.

— Ти здурів.

— Може, й так. Швидше за все так і є. Але якщо ти не підеш туди і не почекаєш мене, то станеться катастрофа.

— Ти ще не пробував у літаку? — спитала вона. — Це тобі потрібно для… колекції?

— Ні, Хедо. Ні. Я хочу тебе обняти.

— Обніми тут.

— Не так. Я хочу не так.

— А люди?

— Там усе гарно зачиняється. Ніхто й не помітить. Хедо…

— Ти мене вже… довів…

Це був чудовий літак, честь і хвала його будівничим. Угорі над нашими кріслами монітор показував точний маршрут польоту, на ламаній червоній стрілці засвітилася Варшава. Ми подолали майже половину шляху, до Марселя залишалося півтори тисячі кілометрів.

Честь і хвала тобі, авіакомпаніє KLM. Спасибі тобі, Голландіє, за таку надійну авіакомпанію і водночас за те, що ти маєш славне місто Гааґу, яке так ревно захищає права людини і націй. Можливо, саме тому я так затишно почуваюся в цьому американському "боїнґу", де нам уже ніщо не загрожує.

Дякую і тобі, мила дівчинко з тоненькою шийкою і ніжним, як у пташки, горличком. Ти настільки уважна, що, помітивши Хедин сплін[54], завваживши, що вона не їсть, не п’є, підносиш їй сувенір компанії KLM — маленький білий будиночок, що поміщається на долоні, таке собі мініатюрне шале із зеленими віконцями і зеленим дахом, з якого стримить біленький комин, і якщо витягти з того комина корочок, то можна налити собі п’ятдесят грамів якогось особливого напою, думаю собі, що, можливо, навіть то є приворотне зілля, бо, скуштувавши його, Хеда згодом підводиться і йде у хвіст літака…

Не знаю, як той хвіст не відірвався (стаю перед вами на коліна, будівничі), бо коли і я проник у ту чисту, охайну кабінку, щоправда, трішечки тіснувату, але вам прощається, панове будівничі, вам усе прощається; так от, коли і я проник у ту симпатичну кабінку, то там стався такий вибух, що з ним не зрівняється жодна бомба (ганьба вам, фізики-ядерники!), це була така експльозія, що з нею не зрівняється виверження вулкану; спершу мої руки спинились у Хеди під пахвами, а потім помандрували вниз, ніби я був якимось верховним митарем, котрому дозволено облапувати жінок ще й у літаковому туалеті, дозволено шукати у найпотаємніших куточках їхнього тіла, навіть там, усередині, і я це робив з патологічною насолодою невблаганного митаря-садиста, який заводить свою жертву в ізольовану кімнату й примушує роздягтись догола, наказує повернутися спиною, розставити широко ноги й нагнутися, а потім ще раз зазирає в жіночу піхву, чи не заховано там якогось особливого скарбу — так, саме скарбу, бо митарі на своєму святотатському сленґу так і називають цей епіцентр жіночого тіла — скарбничкою.

Так, добре, дуже добре, тут усе гаразд, а тепер-но відкрийте свій ротик, нам дуже цікаво, що там у вас робиться під язичком, покажіть, будь ласка, свій язичок, цю рожеву пелюсточку, що виділяє солодку отруту, а зубки, будь ласка, сховайте, — добре… дуже добре… чудово… прекрасно… райськи… божественно… і ось він, цей вибух, що з ним не зрівняється жодна бомба і жоден вулкан, хіба що гарячий ґейзер, що фонтанує ув’язненим десь у глибинах джерелом, але ні, це все-таки

радше вибух, бо наступної миті його хвиля викидає мене з літака, я падаю в блакитну безвість, а тоді падаю на коліна, — тільки не перед вами, панове будівничі, даруйте, цієї хвилини не перед вами, бо мої руки обняли її стегна, і я вже не митар, я вже ніхто, навіть не пасажир цього чудового лайнера, а тільки самотній вовк, що стоїть під платанами, запорошеними курявою всього світу, і дивиться услід кораблеві, який осідає за обрієм. Прощай.

Дякую Тобі, Господи, що ти подарував мені таке довге життя із нею, заледве не тиждень! — таке довге-довге життя подарував Ти мені, людині-жабі, не вартій ступити в її слід, елементалу, в якого немає душі, і тільки зовсім недавно Ти, Великий Будівничий, відродив у його грудній порожнині тонесеньку жилочку, що вібрує, як натягнутий до краю кінський волос на мандоліні блазня. Ти освітив моє нікчемне життя Своєю іскрою, яка ось-ось погасне, та її світла вистачить мені довіку. І за це я складаю Тобі подяку. Не суди мене гірко за цей останній вибух розпачу.

Пробач і ти мені, мій надійний літаче, що не зношуєшся під час горизонтального польоту, вибачте мені, всі пасажири, якщо я когось образив бодай убогою думкою, особливо прости мені ти, моя пташко, хай береже Господь твою ніжну шийку із синіми прожилками.

Із непідробним каяттям я складаю щиру подяку тобі, дорога Москво, і всім москвичам, живим і убієнним, і всім-усім, кого я зустрів на прямій дорозі, що так підступно й невідворотно розчахується на три шляхи, серед яких жодного немає щасливого. Та я за всіх вас молюся. Амінь.

7

Це все.

"Боїнґ" рішуче ляга на крило, так, що навіть я, із другого крісла від ілюмінатора, бачу жовто-зелену пелену моря і гирло тихої річки Рони. Це все. Це Марсель.

— Хедо…

Вона мовчить, тільки її нігті впиваються у мою долоню.

— Хедо… Я хочу, щоб ти знала… я…

— Не треба, — каже вона. — Не треба, бо я зараз справді почну кричати.

Це все. Зараз її в аеропорту заберуть назавжди. То я вигадав собі ті запорошені платани і той корабель для останньої втіхи. В Марселі є платани, порти, кораблі, тільки Хеду заберуть зараз і назавжди. Навіки. Напевно, мені навіть не дадуть побачити, хто її зустрічатиме, хоч мені дуже хотілося б… Ні, не думаю, що там буде хтось із тих, що повернулися з того світу, але я хотів би, дуже хотів би побачити, хто замінить мене біля неї. Мені навіть здавалося, що я маю на це право, заслужив його чесно й сумлінно, це право, адже готовий був вийняти своє око за одну її волосину і, хлібом клянуся, поклав би за неї життя.

— Хедо…

Зараз кров бризне з моєї долоні, о, як я ненавиджу кров, якби хто знав, як я її ненавиджу.

— Хедо, — кажу я. — Котигорошко не вбив своїх друзів.

— Яких друзів? — вона дивиться на мене пригаслими, далекими очима.

— Вернигору, Вернидуба і Крутивуса. Він їх не вбив.

— А що?

— Він їх покарав інакше. Він просто не покликав їх на своє весілля. А знаєш, чому? Тому, що весілля не було. То вже люди придумали казку. Був змій, був дідок із бородою на сажень, було підземне царство і королівна — усе це чиста правда. Не було тільки весілля.

— А любов? — спитала вона.

— Любов? — я дивлюся, як ближчають її очі, чую, які вони гарячі, але мені треба встигнути сказати те, що я тримав наостанок, аби не тривожити її раніше. — Коли вийдемо з літака, ти не зважай на мене. Більше мене не існує, зрозуміла? Я буду твоєю тінню. А якщо десь затримаюся, ти йди з усіма пасажирами. Там тебе зустрінуть. Це дуже важливо, Хедо.

— Поцілуй мене, — сказала вона.

Я торкнувся губами подушечки її вуха, потім вуст. Вони були холодні, як крига.

— Усміхнися, — попросив я.

Вона спробувала, але їй не вдалося.

"Боїнґ" стрімко мчав до землі. Він так об неї вдарився, що маленька земля здригнулася. Це все. Я виконав своє завдання. Можливо, не бездоганно, але Хеда уже в Марселі. Тепер проблеми можуть виникнути лише в мене одного. Якщо знайшли Муді і хтось щось помітив, то могли вже давно повідомити тутешнім жандармам. Але мені начхати. Що буде — те й буде. Головне — позаду. Найкраще залишилося на тій дорозі,

якою не повертаються. Тепер я не можу навіть узяти Хеду за руку. І час зодягати на себе іншу личину. Все.

Я беру свій саквояж, пропускаю Хеду наперед і жадібно вдихаю повітря, в якому тремтить її вогко-трав’яний пахіт.

— Hasta la vista, — кажу на виході з літака тій дівчині з тоненькою шийкою в синіх прожилках. — Gracias.

Цього разу "боїнґ" не підкотив до анґару, він стояв на летовищі, до нього вже подали трап і я, вдихнувши теплого провансальського підсоння, побачив їх одразу. Пасажири сходили трапом і тут-таки простували до напіввідкритого автобуса, а ці двоє, молоді і статечні, зодягнуті цивільно, зате суворо, огиналися обіч, когось виглядаючи. Ну, це вже порушення будь-якого етикету, можна ж було зустріти мене по-людському, там, де зустрічають усіх пасажирів, все одно тут немає куди тікати, але їм, бач, не терпілося, мабуть, уже залучили Інтерпол для затримання особливо небезпечного терориста, і ось тобі маєш: ще одна парочка — Чук і Гек — на моїй бездоганно прямій дорозі.

— Не зупиняйся, — шепнув я Хеді.

І був певен, що десь по той бік літака стоїть мікробус, напханий жандармами, а в кишенях у Чука і Гека подзенькують бранзолети. Приїхали. Втім, ще була надія, що вони не мали відомостей про зовнішність злочинця, а тільки підозрювали, що він полетів цим літаком. Можливо, тут тільки візуальне стеження за всіма пасажирами рейсу. Чорт забирай! Якби хоч не цей гребінь і не ця сережка — вони просто їдять мене очима.

Я був дуже низької думки про себе, коли думав, що тут десь причаївся мікробус із жандармами. Раптом де не взялися два чорних автомобілі і помчали прямо на нас — до літака. Отже, ні про яке

візуальне стеження уже не йшлося, злочинець відомий, операція захоплення відпрацьована до найменших дрібниць.

Невже Франсуа? Невже я так жорстоко помилився у цьому кучерявому чортові? Я був певен, що він нічого не помітив і до туалетної кабіни ніхто не зазирне щонайменше добу. Прокляття!

Та була у мене і величезна втіха, з якою не порівняти жоден провал: Хеда пройшла повз Чука і Гека, красиво так пройшла, як змія прошелестіла травою, і вже поміж пасажирів пливла до автобуса, а тим часом два чорних авта, ніби на параді, підлетіли водночас до літака і різко загальмували по обидва боки трапа кроків за двадцять один від одного. З того, що зупинився ліворуч від мене, вискочив круглоголовий гевал у чорному костюмі (як вони не подушаться в тих унікостюмах за такої тепліні) і кинувся до мене, та я навіть не глянув на нього, я проводжав очима Хеду до автобуса і з жахом (так, так, десь узявся в мені цей давно забутий холод) помітив, як із другої машини біжить до автобуса ще один височезний чолов’яга.

Цей, перший, із бездоганно круглою, як глобус, головою, спочатку налетів не на мене, а викинув уперед простягнуту руку перед Чуком і Геком, показуючи їм посвідчення, і поки ті, як один, покірно кивнули, я зрозумів, що маю справу з таємною поліцією.

Мені ж особисто Глобус не вважав за потрібне щось там показувати, він просто дістав із кишені піджака бранзолети, майже срібні, майже з такого металу, як моя сережка у лівому вусі, і промовисто подивився мені в очі.

Опинатися не було жодного сенсу.

Я простяг йому обидві руки, однак Глобус із професійною спритністю накинув кільце лише на мою праву руку, а друге кільце надів на свою лівицю. Й ось так ми, з’єднані, наче сіамські близнюки, мовби залюблені

один в одного Сміт і Вессон, пішли до машини. Соромно зізнатися, але я тепер і справді, як той жалюгідний Вессон, лише озирався через праве плече на Хеду, яку довготелесий уже тримав за лікоть. Він, пришелепок, навіть не здогадувався, до кого посмів простягнути руку, бо був упевнений, що Хеда всього лиш моя спільниця.

Ні, хлопці, так не буде, подумав я. Ви, звичайно, мене візьмете, тут питань немає, але буде трохи не так. Якщо ви простягли руки й до неї, то тут уже, братці, вам не обійтися без стволів, живого ви мене не візьмете, і зараз, можливо, вперше у своїй потаємній практиці ви побачите, як тонкий бранзолет розтинає суглоб трохи вище зап’ястка, авжеж, у тому місці, де безіменні дикі гусаки полюбляють ставити татуювання, тільки рука буде розсічена не в дикого гусака, ви зараз побачите, як це просто робиться, хай відвернуться ті, у кого кволі нерви, хто ще не бачив оголених білих кісток, що стримлять із людського тіла, як деревина, з якої щойно обдерли кору.

— Анрі-і-і!

Це був роздери-душу-крик, вона прокинулася в мені, та давно вимерзла душа, бо це кричала Хеда, яка так довго тамувала в собі це кричання, а я, стоіменний кретин, спершу навіть не зрозумів, що Анрі — це я, що вона гукає мене. Хеда вперше назвала мене на ім’я, щось у ній зрушилося, якщо вона мене так покликала, щось вона мені мала сказати дуже важливе, чого не встигла сказати раніше, бо Ти, Боже, дав нам так мало, Ти вділив нам часу осісьо на ніготь, і ми навіть не встигли нічого сказати одне одному, тож тепер вибачай, я інакше не можу, я не можу звідси піти отак із ганьбою на хрест…

— Анрі-і-і!

Нуте приготуйтесь, панове, подивитися на цей бойовий гопак, ви ще такого не бачили, усі, всі дивіться, затримайте там автобус із пасажирами, нехай теж поторгують витрішками, нехай ще побудуть тут,

бо мені знадобляться заручники, і ти, дівчинко із тоненькою шийкою в синіх прожилках, підходь сюди ближче, не бійся, я не збираюся тебе душити, і ви, панове пілоти, нікуди не щезайте, цілком можливо, що ви мені ще будете потрібні, цілком можливо, що ми з вами, панове пілоти, ще полетимо до Таїланду, де живуть дуже симпатичні сіамці — ви чули про таку непредставлену націю? — ні? — тоді заводьте свій "боїнґ", поїдемо до них у гості, це, панове, таке королівство в Індокитаї, яке чекає на мою королівну, і я певен, що ви не відмовите мені в такій ласці — полетіти до кхонтаїв[55], це зовсім близенько, адже земля така крихітна, як макове зерня; отже, розпочинаємо, панове, мені тільки жаль, якщо цього не встигнуть побачити ті, хто послав мене в цю дорогу, повісивши на мої порожні груди червоний хрест як пільговий знак війни — не стріляти! — і я саме з ним, із цим символом найгуманнішої організації в світі, вирушаю у свій останній хрестовий похід у парі із мусульманкою, завважте панове, це дуже важливо, у парі, у парі, у парі із мусульманкою, на яку ви вже скинули сто мегатон тротилу, яку ви обтикали замість червоних хрестів червоними прапорцями, розпочавши це дике полювання, та зараз ви побачите, як з-поміж тих прапорців вислизають самотні вовки у парі, у парі, у парі із мусульманкою чинхойського тейпу, завважте панове, це дуже важливо для Міжнародного суду в Гаазі, тож будьте мені за свідків. Розпочинаємо…

8

Але хрест — то таки особливий знак, я недарма поставив його на карті ще тоді, у відділі міжнародних кризових ситуацій, після чого він одразу перемістився на мої груди. І хоч потім я зняв той бейджик із візитівкою Червоного Хреста, знамення його постійно відчував у дорозі. Знамення і провидіння.

Ось і тепер, як тільки я згадав його разом із тими, хто посилав мене в цю дорогу, і коли вже зібрався на силі, щоб зробити перший вивертень з рукою, прикутою бранзолетами до моєї правиці, як раптом у чорному

авто, до якого мене вів Глобус, опустилося темне переднє скло, і я побачив біле, наче вимочене у хлорці, обличчя нашого психоаналітика.

— Та вор-р-рушися ж ти швидше! — крикнув Андре Сіяк українською мовою, і лише хрипливе "р" видавало, що він народився у Франції.

Тільки тут мені з очей спала мана. Я впізнав його чорний "пежо" і зрозумів, що відділ міжнародних кризових ситуацій блискуче зіграв на випередження. Навіть таємним поліцаям довелося вхопити облизня, бо немає у цьому світі нічого такого високого, над чим би не стояло щось іще вище. Леґіон уміє подбати за своїх людей. Так, він вичавить із тебе всі соки, розкладе на молекули, але ніколи не залишить тебе у біді.

Я стояв, уже тримаючись за відчинені задні дверцята "пежо", до якого мав сісти зі своїм сіамським близнюком Глобусом, і дивився на те інше авто, біля якого стояла Хеда і також трималася за відчинені задні дверцята.

Ми дивилися одне на одного і розуміли, що це і є той кінець дороги. Щасливий кінець. Без платанів, без кораблів, без собору Тієї, що рятує на водах, але щасливий.

Тільки вітер зривав із її очей сині сльози, а в моїх жаріла висушена до тла пустеля.

Коли Хеда сіла в машину, тоді Глобусові вдалося й мене затягти на заднє сидіння, і він одразу звільнив нас обох від бранзолетів, мабуть, не здогадуючись, чого йому могла коштувати ця бездоганна імітація арешту.

Сіяк викермував із летовища через відчинену браму, де щойно востаннє майнуло перед нами друге авто. За чорною задньою шибою Хеду я вже не побачив.

Глобус також перед аеропортом вийшов з машини, потираючи ту місцину вище зап’ястка, де могла оголитися кістка, і я лиш тепер помітив, що в нього там було витатуйовано три слова "Que sera, sera"[56].

Сіяк запросив мене ближче до себе, на переднє сидіння.

— Ти змінив імідж? — подивився він на мій північний гребінь кольору жаб’ячого мила і на сережку в лівому вусі.

"Личину", — хотів відповісти я, але тільки знизав плечима.

Ми помчали схожою на широку алею дорогою, обсадженою тими ж таки платанами. Їхні безкорі оливкові стовбури скидалися на колони із слонової кістки, а лапате листя було припорошене курявою всього світу.

— Все одно я дуже радий тебе бачити, — сказав Андре Сіяк. — Ти навіть не уявляєш…

Я думав він скаже "…який ти молодець", проте наш психоаналітик не відзначався щедрістю на похвалу.

— Ти навіть не уявляєш, як ти мене здивував своїм дзвінком із Москви.

— Звісно, — сказав я. — Ви ж чекали мене з Махачкали.

— Не тому. Ми тебе вже не чекали нізвідки.

— Не зрозумів.

— Ми вважали, що ти вже мертвий, — сказав він.

— Он як. Цікаво. Це вам Пелен підкинув таку інформацію?

— Ні,— сказав Сіяк. — Пелен чудовий хлопець. Він не любить випити, але хто з нас без гріха? Про твою смерть ми дізналися від Русланбека. Йому зателефонували з Москви його люди й сказали, що ти загинув під час сутички з якоюсь бандою.

Я ще раз подивувався Ібрагімовій захланності: напевно, він, як тільки вирядив близнюків у дорогу, відразу мене поховав і подзвонив Русланбекові, що треба готувати гроші для викупу Хеди. Гм… До речі, про гроші… Цей скупий на похвалу Сіяк почав дуже здалеку.

— І тут раптом твій дзвінок. Цікаво, коли дзвонить небіжчик, правда ж?

— Я ж казав, що найцікавіше настане тоді, коли мертві почнуть повертатися з того світу.

— Ти так казав? — він кинув на мене здивований позирк.

— Ну, не зовсім я… Але…

— Але ти знаєш, що це під силу тільки елементалам, так? — Андре Сіяк знов ухопився за свою улюблену тему.

Він не знав, що в моїй грудній клітці ожила тонесенька жилочка, яка відтепер бриніла, як перетягнута струна. Поруч себе я відчував таку порожнечу, що її вже нічим не вибавити. І мені до всього було байдуже навіть тоді, коли він, нарешті, розщедрився на компліменти.

— Ти зробив добру справу. Думаю, що ти вже переріс свій секціон. Можливо, навіть перейшов в іншу якість. Нам би таких хлопців бодай десяток, і можна творити чудеса.

Я насторожився. Якщо наш психоаналітик співає панегірики, то чекай гіркої піґулки. Для врівноваження стану.

Ми виїхали на автостраду і повернули на Тулон. Моє омріяне місто Марсель залишилося збоку, зі швидкістю двісті кілометрів на годину ми віддалялися від його портів, від платанового бульвару Курс-П’єр-де-Пуже, від собору Тієї, що рятує на водах… Більше я ні про що не хотів думати і говорити. І, напевно, саме тому, відчувши Сіякову прихильність, одважився на запитання, яке, може, й не годилося б йому ставити. Та все-таки я чомусь думав, що заслужив таке право.

— Як ви гадаєте, — спитав я, — а її батько повернеться з того світу?

— Чий батько? — не зрозумів він.

— Хедин.

— Якої Хеди? — Сіяк не зводив очей з дороги.

— Тієї дівчини, що вийшла зі мною з літака, — просто сказав я, дратуючись його психологічними вивертами.

— У цієї дівчини ніколи не було батька.

— Як… не було?

— Так, — сказав він. — Очевидно, мама її народила від елементала.

Профілю Андре Сіяка торкнулася загадкова усмішка. Ніби тим елементалом був він.

— Не розумію…

— Ти хочеш сказати, що й досі не здогадався?

— Про що? — ледве не закричав я. — Про те, що вона не дочка генерала? Хай буде так! Яке це має значення? Все одно її треба було врятувати, хоч би чия вона була.

— Звісно, — Сіяк побарабанив пальцями по керму. — Для того тебе й послали. Саме тебе. Я мрію про секціон із таких хлопців, як ти.

Я думав про своє. Чия ж вона все-таки дочка? Чи не того генпрокурора, що зробив подання до Міжнародного суду в Гаазі?.. А як же Полтавщина, українська школа?.. Хоча Полтавщину я додумав сам. В Україні міг свого часу жити будь-хто із їхніх теперішніх лідерів. Зрештою, це не мало значення — чия вона дочка, але, з другого боку, дуже кортіло знати, бо тоді я ще мав би якусь ефемерну надію коли-небудь натрапити на її слід. Свята наївність — хто ж тобі скаже?

— Невже ти справді не здогадався? — знов запитав психоаналітик-альбінос. — Скажи правду, бо ти мене розчаровуєш.

— Яку правду?

— На якому етапі ти зрозумів, хто вона така.

Ні, він мене доконає. "У ліжку", — хотів одповісти я, але стримався. І відвернувся до вікна.

— Яке це має значення?

— Дуже велике, — сказав Сіяк. — Це має дуже велике значення. Це найважливіший тест під час переходу в іншу якість.

— Для мене це щось інше… ніж тест.

— Жаль.

І тоді я сказав йому те, чого не варто було казати психоаналітикові. Але стан у мене був нікудишній.

— Хеда ніколи не буде для мене тестом.

— Ніякої Хеди нема. Це наша людина.

— Хто-о-о?

— Вона такий же наш командос, як і ти. Елементал.

Він огрів мене булавою по голові. Але моє нутро було ще живим і відмовлялося вірити.

— Справжня дочка, про яку ти думаєш, давно в безпеці,— сказав Сіяк. — Її підмінили нашою людиною. І, як виявилося, дуже вчасно.

— То для чого оце все було?

— Випробування, — сказав він. — Випробування в реальних умовах.

Я відчув, як тонесенька струна, що бриніла в моїх грудях, напнулася ще дужче і тріснула, мов кінський волос на мандоліні блазня.

— А Русланбек? — спитав я.

— А що Русланбек? Він теж чудовий чоловік, але до того справжню Хеду ніколи не бачив. Він і гадки не мав, що це не дочка…

— А трупи? А кров?!! — я таки зірвався на крик.

— Трупи? — профіль альбіноса знов зворухнувся у посмішці. — Ти хочеш сказати, що ти вбивав невинних людей? Не повірю. Чи, може, ти кидав бомби на жінок і дітей?

Але я вже його не слухав. Моя грудна порожнина знов була мертвою, я лише за інерцією проказав уже сам до себе:

— А казка… Звідки вона знала про Котигорошка?

— Елементали знають усе, — сказав він. — І коли перевтілюються в іншу людину, то роблять це бездоганно.

Бездоганно… Ось що означало це слово, коли йшлося про моє завдання. Про тест…

— Але гроші ти, звичайно, отримаєш, — сказав він. — Уже взавтра півмільйона франків будуть на твоєму рахунку. Бо…

Він ударив по гальмах — попереду, під естакадою, утворився затор.

— Бо що? — спитав я.

Андре Сіяк, скориставшись зупинкою, повернув до мене своє крейдяне обличчя. Біла паморозь лежала на тому обличчі. Очі в нього теж були білі, як у диявола-альбіноса. Та я витримав його погляд.

— Бо я не вірю, що ти не здогадався про все сам, — сказав він.

9

Ще була та рання передвечірня година, коли наш полковий бар "Поглинач змій" зовсім порожній, і я підсів до шинквасу, щоб

перекинутися словом бодай із Сирілом. Поклавши свій саквояж на сусідній стільчик-кругляк, я замовив подвійний джин із тоніком.

— Це ти? — Сиріл насилу мене впізнав. — Ти що, втік із прізону, що так замаскувався?

— Тепер така мода, Сиріле. І за нею треба встигати. — Я недбало повісив на нижню губу товсту сиґаретку "Gitanes" і черкнув сірником перед його здивованим носом. — Ти знаєш, що в Парижі тепер модно прикурювати сірниками?

— То це вже прізон у Парижі? — здивувався Сиріл. — І тебе достроково випустили?

— Так, переводять на інше місце, — я кивнув на свій саквояж. — Уже й вирушаю. Зайшов попрощатися.

— Жаль, — сказав Сиріл, спритно надіваючи кружальце лимона на стінку склянки.

— Чому жаль? Навпаки, дуже гарне місце.

— Мені жаль, — сказав Сиріл. — Я втрачаю найщедрішого клієнта.

— Пусте. Налий собі чого хочеш за мій рахунок.

— Хіба що… на прощання.

Я вслухався у гіркий смак ялівцю і дивився на підлогу, туди, де ще зовсім недавно простяг ноги необачний Марек, який порушив святе правило леґіонера: "Ніколи не кажи зайвого". Дивився на підлогу і дивувався, чому там немає мокрого місця.

Сиріл здогадався, куди я втупився, і показав мені великого пальця. Він пив текілу, посипаючи зап’ясток сіллю і злизуючи її між ковтками. Я боявся, щоб він не злизав і витатуйоване трохи вище єдине слово "Allons!"[57].

— Куди, якщо не таємниця? — спитав Сиріл.

— Таємниця.

Щоб компенсувати його невтамовану цікавість, я, розрахувавшись, поклав на шинквас ще сто франків.

— Почастуєш і Марека.

— Ого! Ти так розбагатів?

— Ква-ква, — сказав я на прощання.

Поминувши контрольно-пропускний пункт, я вийшов за ворота. Була та чудова передвечірня година, коли повітря набирає тремтливого бузкового кольору і його можна зачерпнути в долоню.

Перед прохідною стояв розкішний блакитний "Сітроен-ксантія", і я подумав, що неодмінно куплю такий і собі. Уже хотів було рушити далі, коли відчинилися його передні дверцята, і я побачив красивенну гадину, що сиділа за кермом.

— Анрі!

Така, знаєте, маленька стрижена гадючина голівка, на якій за очима більше нічого й не видно.

— Анрі!

— Пішла ти… — сказав я і рушив хідником далі.

"Сітроен" покотився за мною.

— Анрі! Пробач, будь ласка…

— Згинь, суко! — сказав я.

— То було насправді, Анрі! Усе було насправді.

Я йшов собі далі, а "сітроен" котився поруч.

— Пробач, будь ласка…

— Кобра! Гюрза! Самиця скажена!

— Так! — сказала вона. — Так! Скажена самиця.

Я не витримав, подивився у її бік, і тут мене обмарило. Це все через ту блакитну сукенку, яку вона, гадина, зодягла навмисне. Це через ту сукенку я раптом кинувся до неї і, причинивши за собою дверцята, почав рвати на ній свій подарунок. Мені здавалося, що я маю на це право, я виборов його, ризикуючи своїм життям.

Щоб не бачити тих безсоромних очей, я припав обличчям до її оголених грудей, намацуючи важілець, що відкидає сидіння. Ми кублилися з нею, як дві гадини, але тіло… її тіло кольору молодого меду тепер було схоже на оливкове тіло безкорого платана. Це дерево я любив, я вистраждав оцей платан і тепер його поливав і леліяв.

А потім вона сказала:

— У мене сорок днів відпустки.

Це була звичайна тривалість відпустки леґіонера.

— У мене сорок днів, — сказала вона. — А в тебе, напевно, усі вісімдесят?

— Ти й тут усе знаєш, — сказав я.

— Може, десь поїдемо? Далеко-далеко. На острови. Будемо ніжитись і втішатися. Тільки удвох… як там…

— Поїдемо, — сказав я. — Тільки ще далі. Я страшенно скучив за своїм котом Барсиком. То істота, яку я люблю найдужче, — сказав я.

І це була правда.

Примітки

1

Підрозділ Французького іноземного леґіону чисельністю 50 чоловік.

2

Свого роду гауптвахта у Леґіоні.

3

Шукайте жінку (фр.).

4

Клімат.

5

На війні як на війні (фр.).

6

Федеральна служба контррозвідки.

7

У добрий час (фр.).

8

Так чеченці називають російських солдатів.

9

Так чеченці називають кулемет Калашникова.

10

Очевидно, йдеться про одного із лідерів УНА (Української Національної Асамблеї), багатолітнього політв’язня Анатолія Лупиноса (1937–2000), якого так називали в патріотичних колах (ред.).

11

Надтеречний район контролювали проросійські угрупування Умара Автурханова, який був в опозиції до Дудаєва й очолював так звану Тимчасову Раду.

12

У чеченців існує родовий поділ на тейпи. До чинхойського належав і Джохар Дудаєв.

13

Назва південноамериканської квітки.

14

Село (чечен.).

15

За повідомленнями ЗМІ і твердженнями російських воєначальників, Салман Радуєв гинув тричі. Четвертий раз він воскрес у Лефортовській тюрмі, але в особі свого блідого двійника.

16

Бойовий комплект.

17

У Грозному стояв пам’ятник трьом російським визволителям, який у народі називали "три дурні".

18

Так чеченці називають кремезних чоловіків, переважно російських солдатів.

19

Селище Знам’янське — центр проросійської опозиції, де діяла і так звана Тимчасова Рада на чолі з Умаром Автурхановим.

20

Струнний інструмент.

21

Від ПДР — парашутно-десантна рота.

22

Матінко (чечен.).

23

Французька булочка.

24

Так у Леґіоні називають період найвиснажливіших випробувань, яких не витримують більшість новобранців.

25

Різке переохолодження тіла.

26

Від російського ОБР — отряд быстрого реагирования.

27

Парламент Інґушетії.

28

Grenouill — жаба (фр.).

29

Насправді в Лефортово тоді посадили рідного брата Дудаєва, котрий був водієм автобуса.

30

Старший син Джохара, котрий воює і досі.

31

Пістолет Стєчкіна.

32

Від ФСК.

33

Різуни (тюрк.).

34

До Таїланду еміґрував молодший син Джохара Дудаєва.

35

Самоназва інґушів.

36

Увічливе звертання до старшого чоловіка у чеченців та інґушів.

37

Іноземні військовики називають "поцілунком смерти" не стільки загибель, як фатальну помилку, що ставить хрест на кар'єрі.

38

Боєць загону "Беркут".

39

Василь Чучупак (1894–1920 рр.) — організатор боротьби проти російських білих та червоних окупантів у 1919–1920 рр.

40

Скорочення від "непредставлений".

41

Автор просить читача не вбачати тут натяку на Володимира Путіна, який на той час працював у ФСБ, та Руслана Хасбулатова, котрий не міг сприяти в цій справі, оскільки є лютим ворогом незалежности ЧРІ.

42

У такий спосіб було викрадено Аллу Дудаєву з-під носа російських спецслужб.

43

Нація, яка становить основну масу населення Таїланду.

44

Дачний будиночок у горах Швейцарії.

45

Таке життя, така війна (фр.).

46

Німфа, коханням якої знехтував Нарцис, за що його й покарали боги.

47

Морська піхота спеціального призначення.

48

Невтаємничені називають його Усамою.

49

Це сталося 6 липня 1994 р. в Києві.

50

Останнє прикладання руки (фр.).

51

Очевидно, тут натяк на те, що Джохар Дудаєв свого часу служив на Полтавщині, де стояла військова авіачастина (ред.).

52

Тверда ціна (фр.). Тут — такса.

53

Буквально — мою дівчину (фр.).

54

Дражливий настрій, хандра.

55

Самоназва сіамців.

56

Що буде, те й буде (фр.).

57

"Ходімо!" (фр.).